

Instytut Badawczy IPC

Prognoza oddziaływania na środowisko

Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru
Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2021-2027

Gorzów Wielkopolski
2023-10-23

Spis treści

Wykaz użytych skrótów.....	3
1. Podstawa formalno-prawna.....	4
2. Informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami.....	8
3. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy.....	20
4. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania.....	21
5. Analiza oddziaływania na środowisko	22
5.1 Istniejący stan środowiska.....	22
5.1.1. Położenie, sieć osadnicza, struktura funkcjonalno-przestrzenna	22
5.1.2. Wody powierzchniowe i podziemne	24
5.1.3. Powietrze atmosferyczne	33
5.1.4 Klimat akustyczny	35
5.1.5 Promieniowanie elektromagnetyczne	39
5.1.6 Gospodarka odpadami	40
5.1.7 Obszarowa ochrona przyrody	43
5.1.8 Dziedzictwo kulturowe	52
5.2 Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu	57
5.3 Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem	58
5.3.1 Obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływanie, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu.....	58
5.3.2 Formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym	59
5.4 Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.....	60
5.4.1 Przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska	60
5.4.2 Powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska	61
5.5 Charakterystyka planowanych przedsięwzięć.....	63
5.5.2 Powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach	84
5.6. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu	86

5.7 Przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnio-terminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko	91
5.7.1 Rodzaj i skala oddziaływania na środowisko w odniesieniu do poszczególnych zadań	92
5.7.2 Podsumowanie oddziaływania na środowisko.....	100
5.8 Analiza oddziaływania na środowisko realizacji programu	102
5.8.1 Czy projektowany dokument wyznacza ramy dla późniejszych realizacji mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz czy realizacja postanowień tego dokumentu może spowodować znaczące oddziaływania na środowisko	102
5.8.2 Wpływ realizacji zadań mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko na jego wybrane komponenty oraz proponowane działania kompensacyjne	103
6. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko.....	109
7. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko.....	110
8. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.....	112
9. Streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.....	113
10. Literatura i materiały źródłowe.....	116
11. Spis rysunków i tabel.....	118

Wykaz użytych skrótów

Skrót	Definicja
CO	Tlenek węgla
GOZ	Gospodarka o obiegu zamkniętym
GZWP	Główny zbiornik wód podziemnych
JCW	Jednolita Część Wód
m n. p. m.	Metry nad poziomem morza
MOF GW	Miejski Obszaru Funkcjonalny Gorzowa Wielkopolskiego 2030
NO ₂	Dwutlenek azotu
OOŚ	Ocena oddziaływania na środowisko
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PEP2030	Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej
SO ₂	Dwutlenek siarki
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
Strategia ZIT MOF GW	Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2021-2027
SRWL 2030	Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030
UE	Unia Europejska
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim
ZUO	Zakład utylizacji odpadów

Podpis autora prognozy

1. Podstawa formalno-prawna

Zgodnie z art. 46 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2023 poz. 1094 z późn. zm.), zwanej dalej OOS, przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz planu zagospodarowania przestrzennego, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także koncepcji rozwoju kraju, strategii rozwoju, programu, polityki publicznej i dokumentu programowego, z zakresu polityki rozwoju, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2021-2027 (Strategia ZIT MOF GW), jest strategią terytorialną w rozumieniu art. 29 rozporządzenia ogólnego oraz zapisów Umowy Partnerstwa na lata 2021-2030. Swoim zasięgiem obejmuje 10 gmin: Miasto Gorzów Wielkopolski oraz Gminy: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawę, Lubiszyn, Santok, Skwierzynę, Strzelce Krajeńskie, Witnicę oraz Kostrzyn nad Odrą w roli członka wspierającego.

Ustawodawca założył co do zasady konieczność przeprowadzenia procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w odniesieniu do dokumentu, który swoim zasięgiem wykracza poza granice administracyjne jednej gminy oraz w przypadku gdy założenia tego dokumentu mogą wyznaczać ramy dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Takie przesłanki zachodzą w przypadku Strategii ZIT MOF GW.

Celem prognozy jest ustalenie, czy zapisy projektowanej Strategii ZIT MOF GW nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego. Prognoza ma również ułatwić identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych spowodowanych realizacją w przyszłości postanowień ocenianego dokumentu oraz określić, czy istnieje prawdopodobieństwo powstawania w przyszłości konfliktów i zagrożeń w środowisku.

Prognoza została opracowana zgodnie z art. 51 ust.2 i art.52 ust.1.i 2 ustawy OOS i zawiera:

- a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.
- f) oświadczenie autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – kierującego tym zespołem, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2, stanowiące załącznik do prognozy,
- g) datę sporządzenia prognozy, imię, nazwisko i podpis autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – imię, nazwisko i podpis kierującego tym zespołem oraz imiona, nazwiska i podpisy członków zespołu autorów.

Prognoza określa i analizuje:

- a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:
 - różnorodność biologiczną,
 - ludzi,
 - zwierzęta,
 - rośliny,
 - wodę,
 - powietrze,
 - powierzchnię ziemi,
 - krajobraz,
 - klimat,
 - zasoby naturalne,
 - zabytki,
 - dobra materialne
 - z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Prognoza przedstawia również:

- a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
- b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, zostały opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu.

W prognozie oddziaływania na środowisko uwzględniono informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim pismem z dnia 3 sierpnia 2023 roku (nr WZŚ.411.123.2023.OT) uzgodnił zakres Prognozy. Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii ZIT MOF GW powinna:

- Wziąć pod uwagę przede wszystkim szczególne cechy obszaru objętego oddziaływaniem w wyniku realizacji Strategii a przede wszystkim zróżnicowane regionalne uwarunkowania przyrodnicze, krajobrazowe oraz elementy i obszary prawnie chronione terenów objętych dokumentem.
- Zawierać: ocenę projektu Strategii z punktu widzenia ochrony środowiska, jako całości (ocenie należy zatem poddać wszystkie elementy środowiska, na które ustalenia przedmiotowego dokumentu mogą wywierać wpływ przekształcający).
- Zawierać ocenę racjonalności i efektywności wykorzystania środowiska w trakcie realizacji Strategii, w kontekście respektowania zasad zrównoważonego rozwoju.
- Zawierać analizę zagrożeń oraz skutków, które dla środowiska, w tym dla obszarów i gatunków chronionych, mogą stanowić zaprojektowane do realizacji w Strategii zadania.
- Uwzględniać aktualny stan klimatu akustycznego na terenie objętym dokumentem, tzn. ocenić wpływ istniejących szlaków drogowych i kolejowych oraz innych przedsięwzięć będących źródłem hałasu na klimat akustyczny, określić potencjalne zmiany stanu klimatu akustycznego w wyniku realizacji ustaleń przedmiotowej Strategii.
- Ocenić, czy Strategia uwzględnia aktualny stan jakości powietrza na terenach objętych dokumentem, czy wskazuje obszary, na których nastąpi/o przekroczenie dopuszczalnych stężeń substancji w powietrzu, czy określa przyczyny występowania ponadnormatywnych stężeń ze wskazaniem źródeł emisji odpowiedzialnych za zanieczyszczenia powietrza.
- Określić potencjalne zmiany stanu powietrza w wyniku realizacji ustaleń analizowanego projektu dokumentu oraz ocenić, czy działania na rzecz poprawy jakości powietrza lub na rzecz utrzymania tej jakości zawarte w Strategii są wystarczające.
- Ocenić, czy Strategia uwzględnia aktualny stan środowiska gruntowo - wodnego na terenach objętych dokumentem oraz czynniki wpływające na to środowisko. Określić, przeanalizować i ocenić przewidywane znaczące oddziaływania w wyniku realizacji ustaleń analizowanego projektu dokumentu na jakość gleby i ziemi, wód podziemnych i powierzchniowych oraz wód przeznaczonych do picia. Ocenić, czy przedstawione w Strategii działania zmierzające do poprawy jakości w/w komponentów środowiska są wystarczające.
- Ocenić, czy Strategia uwzględnia analizę zjawisk klimatycznych i ich pochodnych, takich jak upały, mrozy, oblodzenia, powodzie, podtopienia, susze, opady śniegu, wiatr, koncentracja zanieczyszczeń powietrza. Ocenić, czy przedmiotowa Strategia odnosi się do wszystkich rodzajów możliwych zagrożeń: meteorologicznych (np. intensywne opady atmosferyczne, ekstremalne temperatury, porywiste wiatry, mgły), biologicznych (np. rozwój groźnych mikroorganizmów i insektów), geofizycznych (np. ruchy grawitacyjne), hydrologicznych (np. powodzie) i klimatologicznych (np. niedobory wody, pożary). Ocenić, czy przedstawione w Strategii propozycję rozwiązań, które mogą przyczynić się do zmniejszenia, ograniczenia lub eliminacji tych zagrożeń są wystarczające.

- Ustalić, na ile realizacja celów i priorytetów przyjętych w Strategii pozwoli na zachowanie istniejących wartości środowiska, wzbogaci lub odtworzy obniżone wartości środowiska oraz w jakim stopniu będzie potęgować zagrożenia już istniejące.
- Prognoza powinna zwierać obligatoryjnie pełny zakres wymagań, o których mowa w art. 51 cytowanej ustawy. Jeżeli którykolwiek z wymaganych punktów nie dotyczy opracowywanego dokumentu, należy w prognozie dokonać tzw. wypełnienia negatywnego, z podaniem uzasadnienia.

Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wielkopolskim pismem z dnia 18 sierpnia 2023 roku (NZ.9022.344.2023.AK) uzgodnił zakres Prognozy odpowiadający zapisom ustawy OoŚ.

Prognoza oddziaływania na środowisko powinna spełniać wymogi art. 51 ust. 2 oraz art. 52 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz obejmować ocenę jakościową i ilościową wpływu realizacji ustaleń przedmiotowego dokumentu na poszczególne komponenty środowiska, a w zakresie kompetencji Lubuskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego dać rzetelną ocenę oddziaływania na stan zdrowia oraz warunki i jakość życia ludzi (zwłaszcza zamieszkujących tereny w pobliżu planowanych inwestycji), w szczególności w aspekcie:

- 1) zagrożenia dla ujęć i źródeł wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi z uwzględnieniem obszarów stref ochronnych tych ujęć,
- 2) narażenia na zanieczyszczenia powietrza (w tym odory), hałas i wibracje:
 - a) zapewnienie odpowiednich standardów jakości powietrza atmosferycznego,
 - b) zachowanie dopuszczalnych poziomów hałasu na terenach chronionych akustycznie, zwłaszcza na terenach zabudowy mieszkaniowej/siedlisk ludzkich, zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży (jednostki oświatowe) oraz terenach rekreacyjno-wypoczynkowych,

a także wskazanie działań zaradczych mających na celu eliminację bądź minimalizację negatywnych skutków mogących wystąpić w związku z realizacją planowanych inwestycji wraz z analizą ich skuteczności i poprawności.

Jednocześnie Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wlkp. wskazuje, że prognoza oddziaływania na środowisko powinna odnosić się do pełnej wersji projektowanego dokumentu i obejmować wszystkie planowane działania mogące znacząco oddziaływać na środowisko zarówno w fazie realizacji, jak i eksploatacji. Jeżeli na dalszym etapie prac projekt dokumentu zostanie rozszerzony o dodatkowe zapisy, istotne z punktu widzenia adekwatności strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, również powinny zostać uwzględnione w prognozie.

Ponadto należy zauważyć, że po przyjęciu projektu niniejszego dokumentu, konkretne działania inwestycyjne realizowane w oparciu o ten dokument, zakwalifikowane do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, będą wymagać uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, a także mogą wymagać przeprowadzenia procedury oddziaływania na środowisko wynikającej z przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Wówczas (w ramach takiej procedury, o ile jej przeprowadzenie okaże się konieczne dla konkretnych inwestycji) dokonana powinna być szczegółowa analiza wpływu danego przedsięwzięcia na środowisko, w tym na zdrowie ludzi.

2. Informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami

Miejski Obszar Funkcjonalny Gorzowa Wielkopolskiego (MOF GW) jest jednym z obszarów strategicznej interwencji Województwa Lubuskiego. Jednocześnie z perspektywy samorządów je tworzących oraz mieszkańców tego obszaru, jest przede wszystkim kształtującą się wspólnotą samorządową jednostek terytorialnych północnej części województwa lubuskiego. Obejmuje swoim zasięgiem 10 gmin, które wykazują się wspólnymi uwarunkowaniami rozwoju i mają wspólne cele rozwoju. Partnerstwo tworzą miasta: Gorzów Wielkopolski, Kostrzyn nad Odrą, gminy miejsko-wiejskie: Skwierzyna, Strzelce Krajeńskie, Witnica, gminy wiejskie: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn i Santok.

Współpraca poszczególnych samorządów jest kluczowa dla sprostania wyzwaniom przyszłości. Zacieśnianie współpracy w obszarze MOF GW spójne jest z celem głównym Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030), czyli podstawowego dokumentu strategicznego polityki regionalnej państwa. W przyjętej przez rząd Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do Roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) wskazano nowy model rozwoju regionalnego Polski. Przewidziano w nim rozwój kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów.

Punktem wyjścia do opracowania Strategii ZIT MOF GW była wspólna diagnoza oraz opracowanie Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030. Prace na tym dokumentem rozpoczęły się w lipcu 2021 r. W ramach prac nad dokumentem sporządzona została diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej MOF GW, na podstawie której określona została wizja, misja, cele strategiczne oraz kierunki działań. Odbyły się także warsztaty diagnostyczne z przedstawicielami samorządów oraz warsztaty strategiczne z przedstawicielami wielu środowisk, m.in.: nauki, biznesu, samorządu, czy kultury. Strategia poddana została konsultacjom społecznym w każdej z gmin MOF GW, a także przekazana do opinii ościennym gminom MOF GW oraz właściwemu dyrektorowi regionalnego zarządu gospodarki wodnej. Przekazana została do opinii Zarządowi Województwa Lubuskiego i przeszła procedurę strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Mając na względzie diagnozę oraz konsultacje i warsztaty prowadzone z przedstawicielami samorządów lokalnych oraz biznesu, nauki, kultury, organizacji społecznych z MOF GW zdefiniowano kluczowe wyzwania rozwojowe:

1. Dążenie do spójności i zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, poprzez m.in. zapewnienie pełnego i równego dostępu do usług publicznych dla wszystkich mieszkańców.
2. Rozwijanie infrastruktury oraz usług publicznych i usług czasu wolnego, kształtowanych z myślą o podnoszeniu jakości życia mieszkańców, spójności społecznej oraz rozwoju turystycznym, wykorzystujące potencjał instytucji kultury, rekreacji, sportu oraz uwarunkowania przyrodnicze.
3. Rozwój konkurencyjnej gospodarki w kierunku inteligentnej i zielonej, bazującej na potencjałach poszczególnych gmin MOF GW, oddziałujący pozytywnie na sytuację ekonomiczną mieszkańców (wzrost dochodów ludności, nowe miejsca pracy) i samorządów (wzrost dochodów budżetowych) oraz kształtujący zdolność do zatrzymania młodych osób.

4. Rozwój funkcji turystycznej z wyróżniającymi się na tle kraju i regionu produktami turystycznymi, w szczególności bazującymi na potencjale przyrodniczym (zielone płuca Polski) i kulturowym oraz dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej.
5. Kształtowanie nowoczesnej edukacji opartej na synergii między edukacją na każdym poziomie, od podstawowego do wyższego, a lokalnym rynkiem pracy, ukierunkowane na zwiększanie szans rozwoju osobistego oraz aktywności zawodowej mieszkańców.
6. Rozwijanie spójności obszaru MOF GW poprzez kształtowanie wspólnej polityki przestrzennej uwzględniającej uwarunkowania społeczne, gospodarcze i środowiskowe.
7. Poprawa jakości środowiska, przeciwdziałanie ingerencji w środowisko przyrodnicze, umiejętne wykorzystanie posiadanych walorów przyrodniczych oraz aktywna adaptacja do zmian klimatu.
8. Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej kształtowanej przez dobrze rozwinięty i funkcjonujący niskoemisyjny system komunikacji zbiorowej, wpływający na spójność społeczną, dostęp do usług publicznych oraz rynku pracy.
9. Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej MOF GW w celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej obszaru oraz uwolnienia potencjału turystycznego.
10. Zacieśnianie współpracy w ramach MOF GW w celu osiągnięcia efektu synergii oraz optymalnego wykorzystania zewnętrznych i wewnętrznych narzędzi wsparcia rozwoju regionalnego i lokalnego.
11. Intensyfikacja współpracy MOF GW na poziomie krajowym i międzynarodowym, w tym transgranicznym, dla zrównoważonego rozwoju obszaru, realizowana przy udziale partnerów publicznych, społecznych oraz gospodarczych.

W pracach nad dokumentem Strategii ZIT MOF GW wykorzystywane były zapisy:

- Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce (Umowa Partnerstwa),
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (Rozporządzenie ogólne),
- Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Ustawa wdrożeniowa),
- Zasad Realizacji Instrumentów Terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 przygotowane przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej,
- Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027, Wymiar terytorialny - zasady opiniowania strategii terytorialnych, Zielona Góra, lipiec 2023 r.

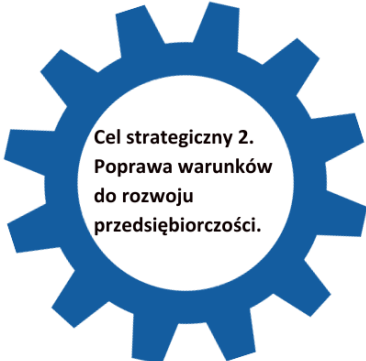

Związek ZIT MOF GW działa na podstawie zawartego w dniu 12 października 2023 r. Porozumienia dotyczącego wspólnej realizacji ZIT MOF GW. W skład Partnerstwa wchodzi : Miasto Gorzów Wielkopolski oraz Gminy Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok, Skwierzyna, Strzelce Krajeńskie, Witnica oraz Kostrzyn nad Odrą. Rola Kostrzyna nad Odrą została w Porozumieniu określona jako członek wspierającego ZIT MOF GW, pełniącego funkcję opiniodawczo-doradczą i nie korzystającego z alokacji ZIT MOF GW.

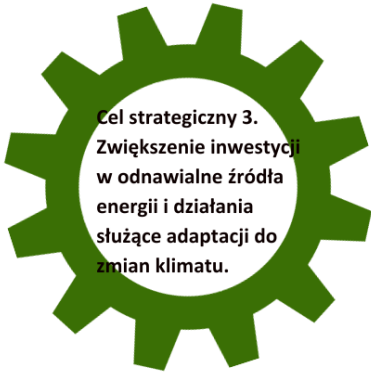

Cele strategiczne, priorytety i działania ułożone są w formie drzewa prezentującego strukturę logiczną Strategii ZIT MOF GW. Cele strategiczne zostały wyprowadzone z celów szczegółowych FEWL 21-27.

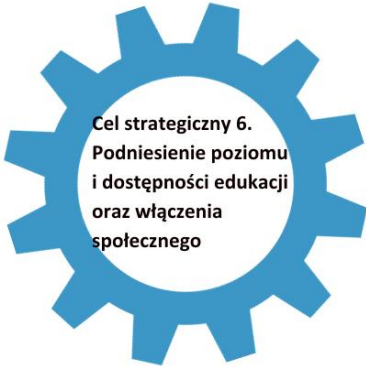

Dzięki temu uzyskana została jednoznaczna spójność Strategii ZIT MOF GW z dokumentem regionalnym województwa lubuskiego.

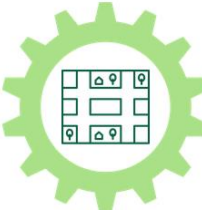

Cele strategiczne określają rezultaty o zasadniczym znaczeniu dla rozwoju MOF GW w długiej perspektywie czasu i związane są z decyzjami dotyczącymi utrzymania lub zmiany wykorzystania zasobów i potencjałów tego Obszaru.

TABELA 1. ZESTAWIENIE CELÓW STRATEGICZNYCH STRATEGII ZIT MOF GW Z PRZYPISANYMI DO NICH PRIORYTETAMI I DZIAŁANAMI

Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Cel strategiczny Strategii ZIT	Priorytet Strategii ZIT	Działanie Strategii ZIT
<p>Cel Szczegółowy 1.2. Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych</p>		<p>P.1.1 Poprawa dostępności cyfrowej w usługach publicznych</p> 	<p>1.1.1. Rozwój usług świadczonych elektronicznie w administracji publicznej</p> <p>1.1.2. Upowszechnienie kanałów dostępu do e-usług publicznych</p>
<p>Cel Szczegółowy 1.3. Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne</p>		<p>P 2.1. Gospodarka lokalna przyjazna inwestorom</p> 	<p>2.1.1. Rozwój aktywności gospodarczej</p>
<p>Cel Szczegółowy 2.2. Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</p>		<p>P 3.1.Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii</p> 	<p>3.1.1. Racjonalizacja produkcji i wykorzystania energii</p>

<p>Cel Szczegółowy 2.4. Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p>		<p>P 3.2. Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu</p> 	<p>3.2.1. Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu</p> <p>3.2.2. Racjonalizacja gospodarki wodnej i opadowej</p>
<p>Cel Szczegółowy 2.7. Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>		<p>P.4.1 Poprawa jakości terenów zieleni i wsparcie działań dotyczących różnorodności biologicznej</p> 	<p>4.1.1. Tworzenie, ochrona i integracja kompleksów zieleni</p>
<p>Cel Szczegółowy 2.8. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p>		<p>P 5.1. Rozwijanie infrastruktury komunikacji niskoemisyjnej</p> 	<p>5.1.1. Rozwinięta sieć dróg rowerowych i pieszych oraz infrastruktury towarzyszącej</p>
		<p>P 5.2. Wspieranie transportu publicznego</p> 	<p>5.2.1. Rozwijanie infrastruktury publicznej komunikacji niskoemisyjnej przyjaznej środowisku</p>

<p>Cel Szczegółowy 4f. Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>		<p>P 6.1. Edukacja na wysokim poziomie</p> 	<p>6.1.1. Wspieranie dostępu do dobrej jakości edukacji przedszkolnej.</p> <p>6.1.2. Poprawa jakości kształcenia na poziomie edukacji ogólnej</p> <p>6.1.3. Poprawa jakości kształcenia w ramach rozwoju szkolnictwa zawodowego</p>
<p>Cel Szczegółowy 4h Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji</p>		<p>P 6.2 Poprawa jakości życia mieszkańców i spójności Społecznej</p> 	<p>6.2.1. Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia</p> <p>6.2.2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu</p>
<p>Cel Szczegółowy 5.1. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych</p>		<p>P 7.1. Partnerstwo na rzecz MOF GW</p> 	<p>7.1.1. Rozwijanie sieci współpracy i realizacja wspólnych przedsięwzięć w MOF GW</p>

	<p>P 7.2. Poprawa jakości i funkcjonalności przestrzeni publicznych</p> 	<p>7.2.1. Zagospodarowanie przestrzeni miejskich i wiejskich 7.2.2. Zwiększenie potencjału inwestycyjnego terenów na obszarze MOF GW</p>
	<p>P 7.3. Podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej i rekreacyjno-turystycznej.</p> 	<p>7.3.1. Wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju oferty kulturalnej i rekreacyjno-turystycznej.</p>

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Istotą wdrażania Strategii ZIT jest realizacja projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb obszaru objętego Strategią ZIT MOF GW.

Projekt zintegrowany to projekt, który wpisuje się w cele rozwoju MOF GW, objęte instrumentem i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych – oznacza to, że projekt ten będzie miał wpływ na więcej niż 1 gminę w MOF GW oraz jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i w części kierunkowej strategii.

- 1) Projekt zintegrowany powinien spełniać przynajmniej jeden z dwóch warunków:
- 2) Jest projektem partnerskim w rozumieniu art. 39 ustawy wdrożeniowej.

Deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej 2 gmin MOF GW

TABELA 2. LISTA PROJEKTÓW UJĘTYCH W STRATEGII ZIT MOF GW

Cel szczegółowy FEWL 2021-2027i Działanie FELB	Wiązka projektów	Projekty realizowane w ramach wiązki	Gminy realizujące projekty w ramach wiązki
<p>EFRR Cel Polityki 1 Cel szczegółowy 1.2 Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych Działanie FELB.01.04 Cyfrowe lubuskie</p>	<p>Wiązka 1: Rozwój usług cyfrowych w administracji publicznej na obszarze MOF GW <i>Efektom realizowanych na obszarze ZIT MOF GW projektów będzie zwiększenie dostępności wysokiej jakości usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną dla mieszkańców całego obszaru.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój elektronicznych usług świadczonych przez Miasto Gorzów Wielkopolski – etap III 2. E-usługi w Gminie Bogdaniec 3. E-usługi w Gminie Deszczno 4. Strzelecki e-urząd 5. Cyfryzacja Urzędu gminy Kłodawa oraz wdrożenie e-usług publicznych dla mieszkańców 6. Rozwój e-usług W Gminie Lubiszyn 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Bogdaniec 3. Gmina Deszczno 4. Gmina Strzelne Krajeńskie 5. Gmina Kłodawa 6. Gmina Lubiszyn
<p>EFRR. Cel Polityki 1 Cel szczegółowy 1.3. Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne Działanie FELB.01.07 Rozwój przedsiębiorczości</p>	<p>Wiązka 2: Wsparcie rozwoju gospodarczego na obszarze MOF GW <i>Efektom realizacji przedsięwzięć będzie rozwój gospodarczy obszaru MOF GW, promocja lokalnej gospodarki na zewnątrz i pozyskanie nowych inwestorów.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Centrum Wsparcia Biznesu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2. Wsparcie przedsiębiorców z terenu gminy Kłodawa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski – projekt partnerski wraz z innymi gminami MOF GW 2. Gmina Kłodawa
<p>EFRR/FS Cel Polityki 2. Cel szczegółowy 2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym</p>	<p>Wiązka 3: Poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej w Gorzowie Wielkopolskim 2. Rozwój OZE w obiektach użyteczności publicznej w Gminie Deszczno 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Deszczno 3. Gmina Kłodawa

<p>określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju Działanie FELB.02.05 Odnawialne źródła energii</p>	<p><i>Wspólnym efektem realizacji przedsięwzięć będzie efekt środowiskowy (obniżenie emisji) w zakresie poprawy jakości powietrza. Realizacja projektu przyczyni się do poprawy skuteczności zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego poprzez wygenerowane oszczędności w kosztach bieżących, jak też zmniejszy uzależnienie od energii bazującej na węglu.</i></p>	<p>3. Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Kłodawa</p>	
<p>EFRR/FS Cel Polityki 2. Cel szczegółowy 4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego Działanie FELB.02.7 Adaptacja do zmian klimatu</p>	<p>Wiązka 4: Przystosowanie obszaru MOF GW do zmian klimatu <i>Efektom realizacji przedsięwzięć będzie zmniejszające deficytów wody i zmniejszanie problemów związanych z zachowaniem zasobów wodnych na terenie MOF GW. Realizacja projektów przyniesie znaczny efekt środowiskowy.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury w Gorzowie Wielkopolskim 2. Mała retencja-więcej wody dla przyrody 3. Rozbudowa systemu gospodarowania wodami opadowymi 4. Poprawa retencji i zagospodarowanie wód opadowych na terenie gminy Strzelce 5. Wsparcie małej retencji poprzez przebudowę zbiornika retencyjnego w rejonie ul. Sobieskiego w Skwierzynie wraz z konserwacją rowów melioracyjnych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Bogdaniec 3. Gmina Santok 4. Gmina Strzelce Krajeńskie 5. Gmina Skwierzyna
<p>EFRR/FS Cel Polityki 2. Cel szczegółowy 7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia Działanie FELB 02.11 Ochrona przyrody</p>	<p>Wiązka 5: Poprawa jakości terenów zieleni na terenie MOF GW w celu zachowania bioróżnorodności obszaru. <i>Efektom realizacji przedsięwzięć będzie rozwój terenów zielonych na terenie MOF GW, który poprawi komfort życia mieszkańców poprzez obniżenie</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Parki kieszonkowe – zagospodarowanie terenów zielonych w Gorzowie Wielkopolskim 2. Tworzenie centrów bioróżnorodności w Gminie Bogdaniec 3. Zagospodarowanie przestrzeni skweru przy urzędzie Gminy Kłodawa 4. Ekologiczny skwer nad Jeziorem Dolnym 5. Zwiększenie bioróżnorodności na skwerach miejscowości Gminy Lubiszyn. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Bogdaniec 3. Gmina Kłodawa 4. Gmina Strzelce Krajeńskie 5. Gmina Lubiszyn

	<i>temperatury, poprawę jakości powietrza.</i>		
<p>EFRR/FS Cel Polityki 2. Cel szczegółowy 8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej Działanie FELB.03.02 Mobilność miejska</p>	<p>Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej.</p> <p><i>Efektem realizacji przedsięwzięć będzie poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru MOF GW poprzez rozwinięcie sieci dróg pieszko- rowerowych. Rozbudowa sieci oraz poprawa spójności i standardu szlaków rowerowych i ścieżek pieszko- rowerowych zwiększy dostępności do terenów i przestrzeni publicznych transportem zeroemisyjnym.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. System ścieżek rowerowych w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV 2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II 3. Inteligentny system parkowania w strefie płatnego parkowania Miasta Gorzowa Wielkopolskiego 4. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec. 5. Przebudowa ścieżki pieszko- rowerowej wzdłuż ul. Gorzowskiej w m. Kłodawa 6. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce 7. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych 8. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I 9. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I 10. Budowa ścieżki rowerowej na odcinku Strzelce – Brzoza i stworzenie ścieżek rowerowych, przez wyodrębnienie pasów rowerowych na drogach gminnych w mieście. 11. Budowa ścieżek pieszych i pieszko-rowerowych w Witnicy 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Miasto Gorzów Wielkopolski 3. Miasto Gorzów Wielkopolski 4. Gmina Bogdaniec 5. Gmina Kłodawa 6. Gmina Kłodawa 7. Gmina Lubiszyn 8. Gmina Santok 9. Gmina Skwierzyna 10. Gmina Strzelce Krajeńskie 11. Gmina Witnica
<p>EFS+ Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4h</p>	<p>Wiązka 7: Poprawa jakości kształcenia ogólnego i zawodowego na obszarze MOF GW</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0 2. „Kompetencje przyszłości.” 3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski

<p>Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p> <p>Działanie FELB.06.07 Edukacja</p>	<p><i>Efektem realizacji przedsięwzięć będzie poprawa jakości kształcenia na wszystkich poziomach edukacji na obszarze MOF GW.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec 5. Nowoczesna szkoła w Gminie Deszczno 6. Kompetentny i odkrywcy uczeń 7. Szkoły równych szans w Gminie Skwierzyna 8. Super przedszkolaki i Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie 9. „Mądry Przedszkolak – upowszechnienie wychowania przedszkolnego” 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Miasto Gorzów Wielkopolski 3. Miasto Gorzów Wielkopolski 4. Gmina Bogdaniec 5. Gmina Deszczno 6. Gmina Santok 7. Gmina Skwierzyna 8. Gmina Strzelce Krajeńskie 9. Gmina Witnica
<p>EFS+ Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4h Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji</p> <p>Działanie FELB.06.11 Aktywna integracja społeczno-zawodowa</p>	<p>Wiązka 8: Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru MOF GW poprzez działania włączające społecznie</p> <p><i>Efektem realizacji przedsięwzięć będzie poprawa jakości życia mieszkańców i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego realizowana w CIS 2. Aktywizacja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem 3. Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w Gminie Santok 4. „Uwierz w siebie – działaj z nami” 5. Nowa szansa na życie. Droga do niezależności i aktywizacji poprzez Centrum Integracji Społecznej w Witnicy” 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Bogdaniec 3. Gmina Santok 4. Gmina Skwierzyna 5. Gmina Witnica
<p>EFRR Cel polityki 5 Cel szczegółowy 5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p>	<p>Wiązka 9: Rozwijanie współpracy między Partnerami Porozumienia ZIT MOF GW</p> <p><i>Efektem realizacji przedsięwzięcia będzie wzmocnienie partnerstwa w ramach ZIT MOF GW co przyczyni się do kontynuowania</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie i wdrażanie Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski

Działanie FELB 08.02 Wsparcie terytorialne obszarów miejskich	<i>wielu działań wykraczających poza granice administracyjne jednej gminy i realizowanych na terenie całego obszaru funkcjonalnego.</i>		
	Wiązka 10. Poprawa jakości miejskich zieleni na obszarze MOF GW <i>Wspólnym efekt dotyczyć będzie wzmocnienia potencjału turystycznego miejscowości MOF GW w oparciu o dziedzictwo przyrodnicze oraz kulturowe. Wskazane w ramach wiązki lokalizacje pełnią funkcji miejsc obsługi ruchu turystycznego.</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modernizacja parku Czechówek w Gorzowie Wielkopolskim 2. Przebudowa skwerów w centrach miejscowości 3. Rewitalizacja Parku Drogowskazów i Słupów Milowych Cywilizacji w Witnicy 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Kłodawa 3. Gmina Witnica
	Wiązka 11. Poprawa jakości i funkcjonalności obiektów użyteczności publicznej. <i>Rozwój infrastruktury społecznej realizować będzie cele włączenia społecznego i integracji.</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modernizacja świetlicy wiejskiej w Łośnie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gmina Kłodawa
	Wiązka 13: Rozwój oferty kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej na obszarze MOF GW <i>Projekt zakłada rozwinięcie i sieciowanie istniejącej oferty kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej. Projekt pozwoli efektywniej wykorzystać posiadaną infrastrukturę oraz</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa i rozbudowa miejsc rekreacji w Gorzowie Wielkopolskim 2. Rozbudowa i przebudowa Centrum Rekreacji i Kultury w Santoku – Kultura włącza 3. Budowa kompleksu sportowego w Strzelcach Krajeńskich z boiskami, bieżnią i infrastrukturą towarzyszącą 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Santok 3. Gmina Strzelce Krajeńskie

	<p><i>dostosować ofertę do potrzeb w ujęciu ponadlokalnym. Kluczowym aspektem będzie różnorodność oferty i jej profil w zależności od miejsca. Powstała w każdej z gmin infrastruktura służyć będzie docelowo mieszkańcom pozostałych gmin uczestniczących w projekcie.</i></p>		
	<p>Wiązka 14: Rozwój potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW.</p> <p><i>Projekt zakłada wzmocnienie potencjału turystycznego na obszarze MOF GW z wykorzystaniem lokalnych walorów przyrodniczych. Rozwój turystyki pozwoli wzmocnić potencjał lokalnej gospodarki.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój i promowanie zasobów turystyczno – kulturalnych na terenie Gminy Bogdaniec 2. Wspieranie rozwoju turystyki lokalnej: rozwój infrastruktury wodnej nad jeziorem Marwicko 3. Rozwój bazy turystycznej rzeki Warta 4. Rozwój potencjału turystycznego Gminy Deszczno 5. Zbrojenie terenów inwestycyjnych w Gorzowie Wielkopolskim – II etap 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gmina Bogdaniec 2. Gmina Lubiszyn 3. Gmina Skwierzyna 4. Gmina Deszczno 5. Miasto Gorzów Wielkopolski

3. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy

Zgodnie z artykułem **52 ust. 1 ustawy OOS** informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem.

Strategia ZIT MOF GW obejmuje zestaw celów strategicznych, podporządkowane im wiązki projektów zintegrowanych. Analizując oddziaływania na środowisko dokonano szczegółowego przeglądu projektów. Należy przy tym podkreślić, że przedmiotowa Strategia co do zasady jest dokumentem ogólnym, gdyż na tym etapie znane są tylko ogólne założenia poszczególnych projektów. Zasadniczo znana jest lokalizacja oraz typ przedsięwzięcia. Umożliwia to wstępną ocenę oddziaływań na środowisko.

Ocenę oddziaływania na środowisko przeprowadzono zgodnie z **artykułem 51 ust. 2 ustawy OOS**. **W prognozie zawarto wszystkie elementy, jakie powinna zawierać wg Ustawodawcy.**

Kluczowym elementem Prognozy jest odpowiedź na pytanie: czy projektowany dokument wyznacza ramy dla późniejszych realizacji mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz czy realizacja postanowień tego dokumentu może spowodować znaczące oddziaływania na środowisko?

Poszczególne przedsięwzięcia Strategii ZIT MOF GW przeanalizowano pod kątem wpływu i oddziaływania na poszczególne „ustawowe” elementy środowiska: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne, z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Dokonano analizy prawdopodobieństwa występowania oddziaływań na środowisko, czas trwania, zasięg, częstotliwości, odwracalność, a także prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych i prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska.

Oceniono stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć, a także powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach. Dokonano analizy przydatności w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska. Oceniono powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska.

Każdy z projektów oceniany był pod kątem występowania oddziaływań bezpośrednich, np. wynikających z charakteru prac inwestycyjnych, jak również oddziaływań pośrednich – długoterminowych, wynikających z charakteru danego przedsięwzięcia.

4. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania

Proces monitorowania polegał będzie na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów wytyczonych w Strategii. Monitoring powinien być prowadzony jednocześnie na kilku płaszczyznach. Powinien dostarczać informacji na temat postępów w osiągnięciu przyjętych celów oraz umożliwić kwantyfikację efektów zrealizowanych projektów (zarówno efektów ekonomicznych jak i społecznych).

Strategia ZIT MOF GW wdrażana będzie przez wszystkie samorządy wchodzące w skład MOF GW. System zarządzania i monitoringu opierać będzie się na Wydziale Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i Programowania Strategicznego (ZIP) Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego.

System sprawozdawczości realizowany będzie w oparciu o coroczne raporty ze stanu realizacji Strategii. Bazować będą one na danych zebranych od poszczególnych samorządów, realizujących Strategii ZIT MOF GW. Poszczególni partnerzy wyznaczą osoby/ wydziały lub jednostki odpowiedzialne za współpracę z Wydziałem ZIP Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego, w celu zapewnienia sprawnej komunikacji, przekazywania danych monitoringowych oraz zatwierdzenia rocznych raportów z realizacji Strategii ZIT MOF GW.

Proponuje się, aby monitoring skutków realizacji postanowień Strategii MOF GW na środowisko polegał na analizie i ocenie stanu poszczególnych komponentów środowiska w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych w ramach państwowego monitoringu środowiska oraz w przypadku zadań, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko w ramach indywidualnych zamówień. Wyniki pomiarów muszą odnosić się do obszaru objętego Strategią. Proponuje się, aby monitoring skutków realizacji postanowień Programu na środowisko prowadzony był w cyklu rocznym, podobnie jak to przyjęto przy monitoringu całości Strategii ZIT MOF GW.

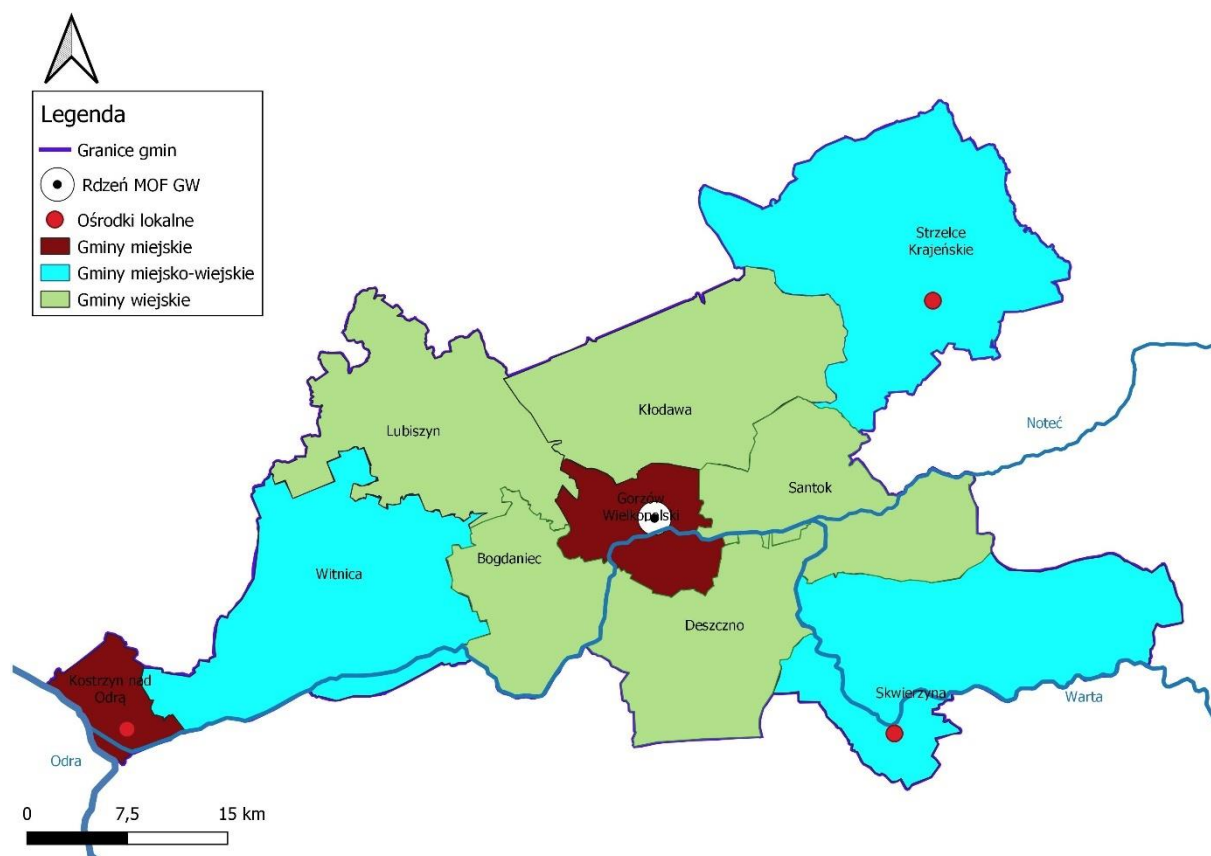
5. Analiza oddziaływania na środowisko

5.1 Istniejący stan środowiska

5.1.1. Położenie, sieć osadnicza, struktura funkcjonalno-przestrzenna

Miejski Obszar Funkcjonalny Gorzowa Wielkopolskiego (MOF GW) położony jest w zachodniej części Polski, w województwie lubuskim i zajmuje powierzchnię 1 904 km². W skład MOF GW wchodzi 10 samorządów: miasto Gorzów Wielkopolski, gmina miejska Kostrzyn nad Odrą, trzy gminy miejsko-wiejskie: Witnica, Strzelce Krajeńskie, Skwierzyna, pięć gmin wiejskich: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok.

MAPA 1. PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY MOF GW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Uwarunkowania rozwoju przestrzennego MOF GW kształtuje dominująca pozycja demograficzna oraz usługowa Gorzowa Wielkopolskiego, a odległość od miasta rdzeniowego wpływa na kształtowanie się procesów osadniczych. Ważną rolę w strukturze osadniczej MOF GW pełnią małe miasta: Witnica, Strzelce Krajeńskie, Kostrzyn nad Odrą, Skwierzyna oraz wybrane ośrodki wiejskie, skupiające funkcje usługowe.

W przestrzeni MOF GW zachodzą dynamiczne procesy urbanizacyjne, w dużym stopniu kształtowane przez bliskość Gorzowa Wielkopolskiego. Wpływają one na zmianę charakteru przestrzeni, zmianę uwarunkowań funkcjonalnych.

Znaczna część obszaru MOF charakteryzuje się rozproszeniem struktury osadniczej, jednocześnie układ osadniczy jest czytelny, zasadniczo dobrze rozmieszczony w przestrzeni MOF GW. Wybrane problemy przestrzenne koncentrują się w szczególności na terenach poddanych dużej presji urbanizacyjnej, ale również na obszarach miejskich i wiejskich (obszary zdegradowane). Rozwój funkcji przemysłowej, m. in. w Kostrzynie nad Odrą istotnie wpłynął na sposób funkcjonowania komunikacji oraz kształtować będzie przyszłe rozwiązania w tym zakresie.

Obszar MOF charakteryzuje się zmiennymi uwarunkowaniami rozwoju, które kształtuje nie tylko bliskość Gorzowa Wielkopolskiego, ale też położenie względem głównych ciągów komunikacyjnych, do których należy zaliczyć drogę ekspresową S3 oraz drogę krajową nr 22. Ważną rolę w układzie komunikacyjnym MOF GW pełni droga wojewódzka nr 132 (Gorzów Wielkopolski-Bogdaniec-Witnica-Kostrzyn nad Odrą) oraz linia kolejowa nr 203 (Krzyż Wielkopolski-Gorzów Wielkopolski-Kostrzyn nad Odrą).

Istotne znaczenie w kreowaniu rozwoju przestrzennego MOF odgrywają obszary chronione i układy przyrodnicze, których najważniejsze komponenty kształtują duże kompleksy leśne oraz duże rzeki: Odra, Warta i Noteć i ich doliny.

W granicach MOF GW można wyróżnić strefy o odmiennym ukształtowaniu – na północy jest to obszar Równiny Gorzowskiej, będącej częścią Pojezierza Południowopomorskiego. Południową część obszaru MOF GW zajmuje Kotlina Gorzowska. Zachodni kraniec położony jest w Kotlinie Freiwaldzkiej, zaś wschodnia część MOF GW na obszarze Pojezierza Dobiegniewskiego.

Obszar MOF GW został w całości ukształtowany w trakcie ostatniego zlodowacenia północnopolskiego, charakteryzuje się wyraźną rzeźbą glacialną – pagórkowatymi wysoczyznami morenowymi, sandrami oraz rozcinającymi je jeziorami i szerokimi pradolinami. Ogólnie cały region charakteryzuje się równoleżnikowym, pasowym ukształtowaniem terenu, powstałym w wyniku naprzemiennych faz postępu i topnienia lądolodu.

Obszar MOF GW ze względu na położenie w zachodniej części kraju charakteryzuje się korzystnym klimatem, na co ma wpływ przewaga cech klimatu oceanicznego. Klimat kształtują również ukształtowanie terenu, w tym nieduże deniwelacje terenu, przy równocześnie względnie urozmaiconej rzeźbie i dużej lesistości. W granicach MOF GW występuje pewne zróżnicowanie lokalnych warunków klimatycznych. Ze względu na rzeźbę możemy wyróżnić klimat dolin i obszarów płaskich, wysoczyznowych. W ten sposób kształtuje się m. in. mikroklimat obszarów dolin Warty, Noteci, Odry, niezalesionych wysoczyzn o mało zróżnicowanej rzeźbie oraz dużych obszarów zadrzewionych, przede wszystkim Puszczy Gorzowskiej, Noteckiej i Lasów Skwierzyńskich. Swoistym mikroklimatem charakteryzują się również obszary miejskie.

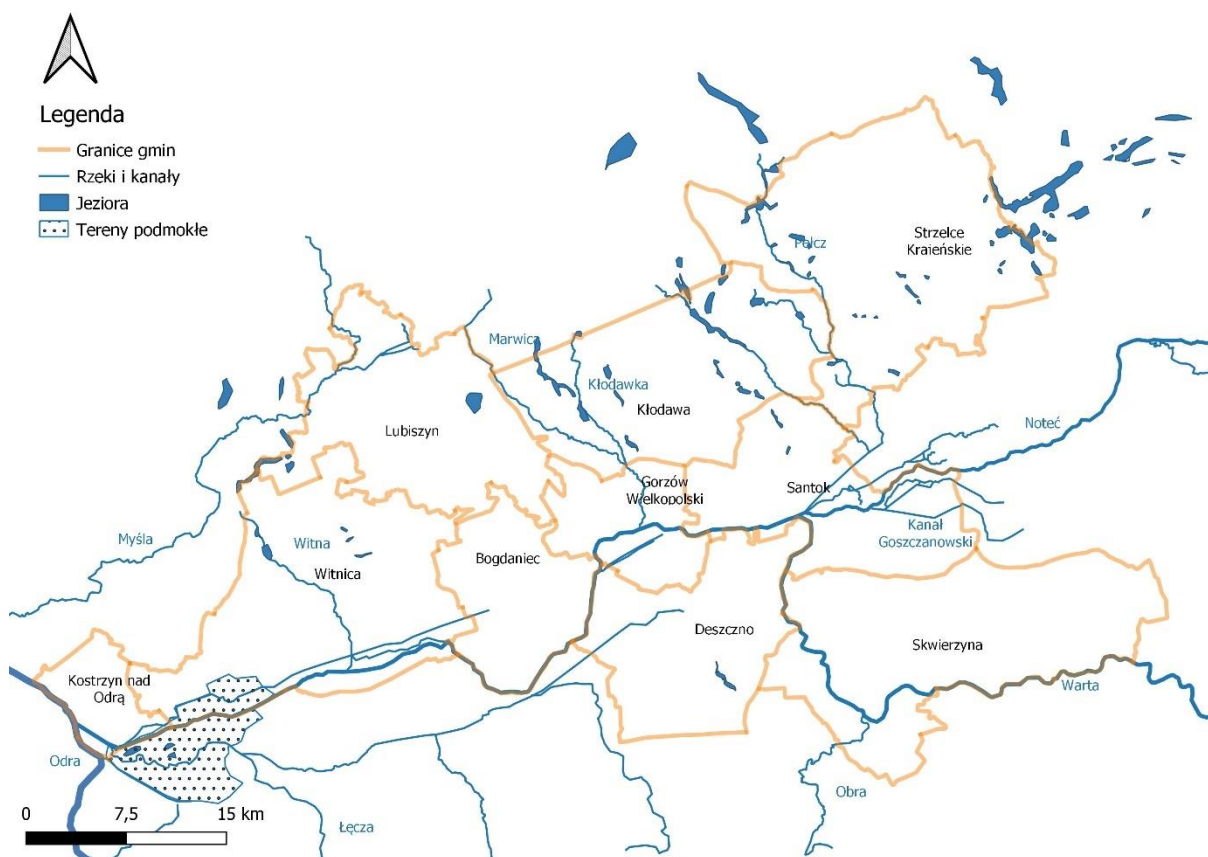
5.1.2. Wody powierzchniowe i podziemne

MOF GW w całości położony jest w dorzeczu Odry. Sieć hydrograficzna jest dobrze rozwinięta, główną rzeką jest Warta. W rejonie Santoka rzeka Warta zmienia swój bieg z południkowego na równoleżnikowy i płynie na zachód. W Santoku do Warty wpada Noteć – jej największy dopływ. Obie rzeki płyną uregulowanymi korytami, otoczone są systemem wałów przeciwpowodziowych i są rzekami żeglownymi. Warta i Noteć na terenie MOF GW płyną w całości Pradolina Toruńsko-Eberswaldzką w mezoregionie Kotliny Gorzowskiej. Rozmiary pradoliny powodują, że w ich obrębie mieszczą się także koryta innych cieków płynących równolegle do rzek głównych. Należy tu wymieć przede wszystkim Kanał Goszczanowski i Postomski. Warto również dodać, iż na terenie gminy Skwierzyna swój bieg kończy rzeka Obra, wpadając na zachód od Skwierzyny do Warty.

Pozostałe większe ciek MOF GW to Otok, Pełcz, Santoczna, Kłodawka, Myśla, Witna. W dolinie rzeki Warty i Noteci występują liczne starorzecza, rozlewiska, tereny podmokłe i bagna. Obszar ten jest odwadniany przez gęstą sieć cieków naturalnych i rowów melioracyjnych, spływ wód powierzchniowych odbywa się do głównych osi drenażu, którymi są rzeki Warta i Odra oraz Noteć.

W obszarze MOF GW występuje dużo jezior pochodzenia lodowcowego – na wysoczyźnie w północnej części obszaru (gminy Lubiszyn i Kłodawa) oraz w północno-wschodniej części, na pojezierzu Dobiegniewskim (gmina Strzelce Krajeńskie). W dolinach Warty i Noteci znajdują się głównie starorzecza i inne mniejsze zbiorniki. Wyróżnia się gmina Kłodawa z wieloma większymi jeziorami rynnowymi oraz gmina Strzelce Krajeńskie. Na terenie gminy Kłodawa największym z jezior jest Lubie o powierzchni ok. 55 ha, innymi większymi są Chłop, Grabino, Kłodawa, Wełmino i Przyłęczek. Największym jeziorem na obszarze MOF GW jest Lipie, położone przy wschodniej granicy gminy Strzelce Krajeńskie z gminą Dobiegniew. Powierzchnia jeziora to 174 ha, co czyni je również jednym z większych w województwie lubuskim. Do największych jezior typu wytopiskowego należy Marwико w gminie Lubiszyn o powierzchni ok. 152 ha.

MAPA 2. WODY POWIERZCHNIOWE NA TERENIE MOF GW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Celem ochrony wód jest osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych, jednolitych części wód podziemnych oraz obszarów chronionych, a także poprawa jakości wód oraz biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na terenach podmokłych. W odniesieniu do wód powierzchniowych cele te są następujące:

- nie pogarszanie stanu wód, osiągnięcie lub utrzymanie dobrego stanu wód,
- stopniowe redukcje zanieczyszczenia substancjami priorytetowymi oraz substancjami szczególnie szkodliwymi dla środowiska wodnego,
- zaprzestanie, stopniowe eliminowanie lub ograniczanie emisji substancji priorytetowych oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego,
- spełnienie wymagań szczególnych w odniesieniu do obszarów chronionych (np. obszary chronione przyrody, kąpieliska), tj. jest osiągnięcia norm i celów ustanowionych dla obszarów chronionych.

Na obszarze MOF badania stanu wód powierzchniowych prowadzone były w 2018 roku. Badania wykazały zły stan wód.¹

Zgodnie z obowiązującym Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. z 2016 r., poz. 1967), w regionie wodnym Warty na terenie MOF GW położone są zlewnie jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych (PLRW), jeziornych (PLLW) i podziemnych (PLGW):

¹ Źródło: Stan środowiska w województwie lubuskim, Raport 2020

1. na obszarze Miasta Gorzowa Wielkopolskiego:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Kłodawka (PLRW60001718929) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Maszówek (Kanał Maszówek) (PLRW6000018949) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku, -
- Kanał Postomski do Lubniewki (PLRW600017189619) – stan zły; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku.

2. na obszarze Miasta Kostrzyn nad Odrą:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Maszówek (Kanał Maszówek) (PLRW6000018949) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Kanał Postomski od Rudzianki do ujścia (PLRW60002418969) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600040 – stan dobry zarówno ilościowy jak i jakościowy; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu.

3. na obszarze Gminy Skwierzyna:

- Dopływ z Murzynowa (PLRW60001718792) – stan dobry; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- Obra od wpływu do Zb. Bledzew do ujścia (PLRW60000187899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Kanał Postomski do Lubniewki (PLRW600017189619) – stan zły; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- Warta od Obry do Noteci (PLRW60002118799) – stan zły; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- Warta od Kamionki do Obry (PLRW60002118779) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600041 – stan dobry zarówno ilościowy jak i jakościowy; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- PLGW600059 – stan dobry zarówno ilościowy jak i jakościowy; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku.

4. na obszarze Gminy Witnica:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Bogdanka (PLRW60002318942) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku,
- Witna (PLRW60002318944) – stan zły; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- Maszówek (Kanał Maszówek) (PLRW6000018949) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Kanał Krępiński (PLRW600023189652) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku,
- Kanał Postomski od Rudzianki do ujścia (PLRW60002418969) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku,
- Jezioro Wielkie (PLLW10908) – brak oceny stanu; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku.

5. na obszarze Gminy Bogdaniec:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Bogdanka (PLRW60002318942) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku,
- Maszówek (Kanał Maszówek) (PLRW6000018949) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku, -
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku.

6. na obszarze Gminy Deszczno:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Kanał Postomski do Lubniewki (PLRW600017189619) – stan zły; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- Lubniewka (PLRW600025189629) – stan dobry; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Warta od Obry do Noteci (PLRW60002118799) – stan zły; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600040 – stan dobry zarówno ilościowy jak i jakościowy; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- PLGW600041 – stan dobry zarówno ilościowy jak i jakościowy; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu.

7. na obszarze Gminy Kłodawa:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Kłodawka (PLRW60001718929) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku.

8. na obszarze Gminy Lubiszyn:

- Kłodawka (PLRW60001718929) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Maszówek (Kanał Maszówek) (PLRW6000018949) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku.

9. na obszarze Gminy Santok:

- Warta od Noteci do ujścia (PLRW6000211899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Dopływ z Murzynowa (PLRW60001718792) – stan dobry; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- Kłodawka (PLRW60001718929) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- Warta od Obry do Noteci (PLRW60002118799) – stan zły; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu,
- PLGW600033 – słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku,
- PLGW600041 – stan dobry zarówno ilościowy jak i jakościowy; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu.

10. na obszarze Gminy Strzelce Krajeńskie:

- Dopływ ze Strzelc Krajeńskich (PLRW600018188982) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku;
- Otok (Kanał Otok) (PLRW60000188989) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku;
- Mierzęcka Struga do wypływu z jez. Wielgie (PLRW6000251888893) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku;
- Mierzęcka Struga od jez. Wielgie do ujścia (PLRW6000201888899) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Pełcz (PLRW6000181889849) – stan zły; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Santoczna (PLRW6000181889869) – stan zły; niezagrażona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;

- Jezioro Bukowskie (PLLW10814) – brak informacji o stanie wód; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku;
- Jezioro Przytoczno PLLW10821 – brak informacji o stanie wód; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Jezioro Chłopowo (PLLW10797) – brak oceny stanu; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Jezioro Chłop (PLLW10896) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu do 2021 roku;
- Jezioro Starzyce (PLLW10818) – brak informacji o stanie wód; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2021 roku;
- Jezioro Niesobia (PLLW10827) – brak oceny stanu; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Jezioro Kosino (PLLW10817) – brak oceny stanu; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Jezioro Bierzwnik (PLLW10809) – stan dobry; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Jezioro Wielgie (PLLW10831) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku;
- Jezioro Lipie (PLLW10804) – brak oceny stanu; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- Jezioro Słowa (PLLW10805) – stan zły; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku;
- Jezioro Osiek z Ogardzką Odnogą (PLLW10802) – brak oceny stanu; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu;
- PLGW600034 - słaby stan chemiczny; dobry stan ilościowy; zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; przyznano odstępstwo czasowe od osiągnięcia celu do 2027 roku
- PLGW600025 - dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy; niezagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego; nie przyznano odstępstwa od osiągnięcia celu.²

Na terenie MOF GW występują obszary zagrożenia powodziowego. System ochrony przeciwpowodziowej tworzą przede wszystkim wały przeciwpowodziowe, które obejmują większość odcinków Warty i Noteci. Stan techniczny tych obiektów jest zróżnicowany.³

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią występują wzdłuż największych rzek, tj. Odry, Warty i Noteci. Warto jednak dodać, iż problemy związane z podtopieniami i wylewami dotyczą także innych obszarów i rzek, czego przykładem jest m. in. rzeka Kłodawka, płynąca przez gęsto zaludnione dzielnice Gorzowa Wielkopolskiego.

Wg danych Planu przeciwdziałania skutkom suszy⁴, MOF GW należy do obszarów ekstremalnie zagrożonych suszą na terach rolnych i leśnych, do obszaru umiarkowanie zagrożonych suszą

² Źródło: <https://poznan.wody.gov.pl/nasze-dzialania/mapy-jednolitych-czesci-wod/111-menu/1030-foldery-jcwp>

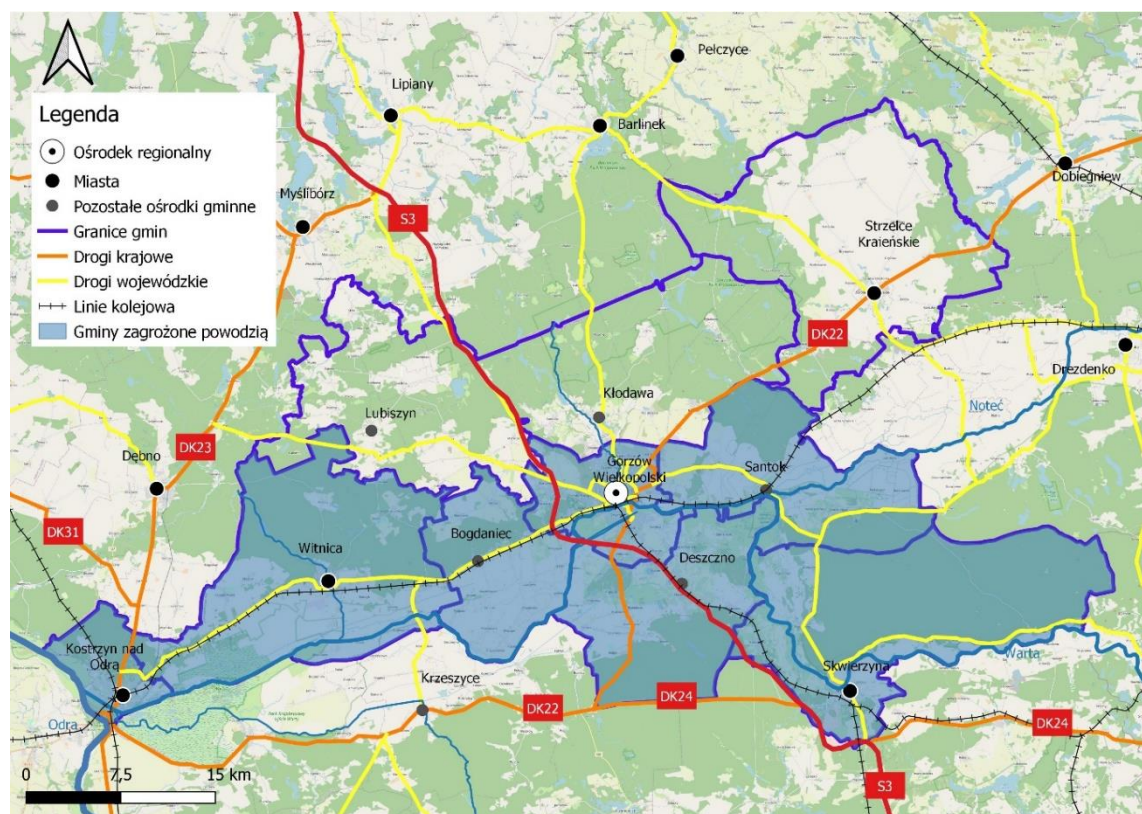
³ Na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

⁴ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy

hydrologiczną oraz słabo zagrożonych suszą hydrologiczną w przypadku wód podziemnych. Łączna ocena zagrożenia suszą MOF GW wskazuje na silne zagrożenie.

Prawidłowe zagospodarowanie i użytkowanie zlewni rzecznej jest ważnym elementem ochrony zasobów wodnych. Idea konieczności zwiększania zasobów dyspozycyjnych przez powiększanie, w tym przywracanie zdolności retencyjnych poszczególnych zlewni, zarówno jest wpisana w cele planowania w gospodarowaniu wodami, jak i jest stałym elementem zarządzania ryzykiem powodziowym. Stanowi także instrument planowania przestrzennego oraz ochrony ekosystemów wodnych i od wód zależnych. Rozwiązania służące zwiększaniu zasobów wodnych na drodze retencji opierają się na odbudowie utraconych zdolności retencyjnych dorzecza oraz na zachowaniu istniejących jeszcze, naturalnych możliwości zatrzymywania wody na danym obszarze. Na retencję powierzchniową składają się: retencja jeziorna, zbiornikowa, koryt i dolin rzecznych, śnieżna oraz retencja lasu, glebowo-gruntowa i krajobrazowa.⁵

MAPA 3. GMINY MOF GW ZAGROŻONE WYSTĘPOWANIEM POWODZI

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP) to wydzielone, szczególnie cenne i zasobne struktury wodonośne, wytypowane jako obszary wymagające ochrony, spełniające określone wymagania ilościowe i jakościowe oraz stanowiące istotne w skali kraju rezerwuary dla zaopatrzenia ludności w wodę. W granicach MOF GW wydzielono tylko pięć GZWP. Zlokalizowane są one w przestrzeniach, które charakteryzują się stosunkowo niską presją urbanizacyjną i gospodarczą, na obszarach leśnych, w części chronionych. Wpływa to pozytywnie na stan wód podziemnych oraz ich dostępność i wielkość zasobów.

⁵ Źródło: Plan przeciwdziałania skutkom suszy, Dz.U. Poz. 1615

TABELA 3. GŁÓWNE ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH NA TERENIE MOF GW

Nazwa	Lokalizacja	Lokalizacja MOF GW	Charakterystyka
GZWP nr 127 Subzbiornik Złotów–Piła– Strzelce Krajeńskie	Powiaty: złotowski, pilski, czarnkowsko-trzcianecki, chodzieski, człuchowski, wałecki, strzelecko-drezdeński, sępoleński	Strzelce Krajeńskie	Stan chemiczny wód poziomu mioceńskiego oceniono jako dobry. Na obszarze GZWP nr 127 są zlokalizowane tereny o wysokich walorach turystycznych i krajobrazowych, charakteryzujące się stosunkowo słabym uprzemysłowieniem. Na całym obszarze GZWP nr 127 dominują tereny bardzo mało podatne na zanieczyszczenie.
GZWP nr 134 Zbiornik Dębno	Powiaty: gryfiński, myśliborski, gorzowski	Lubiszyn, Witnica	Jakość wód podziemnych uznano za dobrą, z zaszeregowaniem do klasy II, przy czym na całym obszarze zbiornika, wody zawierają podwyższone zawartości żelaza i manganu. Pobór wód ma charakter rozproszony, co wpływa korzystnie dla utrzymania dobrego stanu wód podziemnych. Większy pobór wody zachodzi na ujęciach komunalnych. Suma zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych przekracza znacząco sumę poborów rzeczywistych i dopuszczalnych wynikających z wydanych pozwoleń wodnoprawnych.
GZWP nr 135 Zbiornik Barlinek	Powiaty: myśliborski, choszczeński, strzelecko-drezdenecki, gorzowski	Kłodawa, Strzelce Krajeńskie	Stan chemiczny wód podziemnych na obszarze całego zbiornika zaklasyfikowano jako dobry i zadowalający. GZWP nr 135 nie jest dobrze chroniony przed zanieczyszczeniami. GZWP nr 135 jest obszarem o charakterze leśno-rolniczym, gdzie aż 73% powierzchni zbiornika zajmują lasy.
GZWP nr 136 Zbiornik międzymorenowy Dobiegniewo	Powiaty: choszczeński, strzelecko-drezdenecki	Strzelce Krajeńskie	Stan chemiczny wód podziemnych zaklasyfikowano jako dobry. Na obszarze GZWP nr 136 dominują tereny o charakterze leśnym i rolniczym. Tereny podatne na zanieczyszczenia w granicach GZWP nr 136 występują na bardzo ograniczonej powierzchni.
GZWP nr 138 Pradolina Toruń– Eberswalde	Powiaty: gorzowski, strzelecko-drezdeński, czarnkowsko-trzcianecki, pilski, chodzieski,	Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa	Teren zbiornika jest słabo zagospodarowany, przeważa zagospodarowanie rolnicze i leśne. W planach i koncepcjach zagospodarowania przestrzennego

Nazwa	Lokalizacja	Lokalizacja MOF GW	Charakterystyka
	wągrowiecki, nakielski, bydgoski ziemski, żniński, inowrocławski		wzdłuż Noteci wyznaczono tereny ograniczonego zainwestowania oraz zintegrowany system ekologiczny, co również ma wpływ na ograniczone zapotrzebowanie na wodę.

ŹRÓDŁO: GŁÓWNE ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH W POLSCE, PAŃSTWOWY INSTYTUT GEOLOGICZNY, PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY, WARSZAWA 2017 ROK

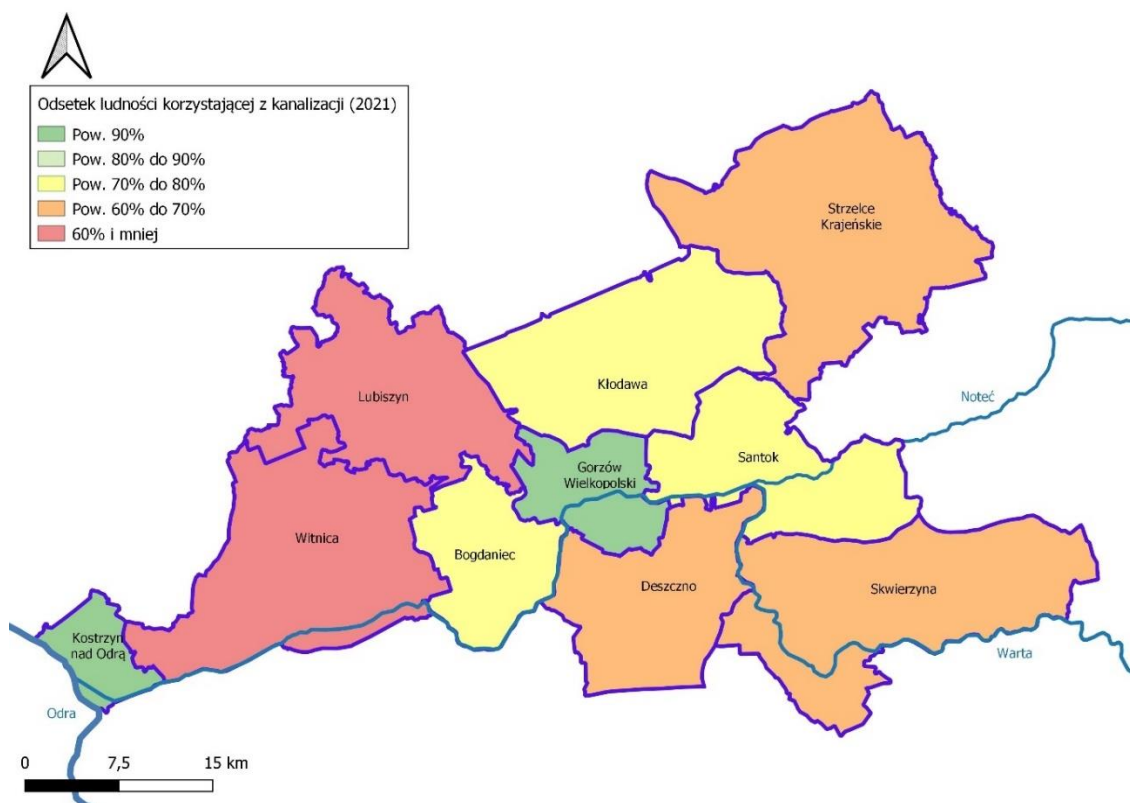
Wody podziemne w granicach MOF GW należą do 5 jednostek – jednolitych części wód podziemnych, są to JCWPd nr 23, 33, 34, 40 i 41. Stan ilościowy wód jest dobry, jednak stan jakościowy w dwóch określono jako zły (nr 33, 34), co odpowiada części obszaru MOF GW.

W odniesieniu do wód podziemnych cele te można syntetycznie przedstawić w następujący sposób:

- nie pogorszenie stanu wód oraz zapobieganie lub ograniczanie dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych,
- osiągnięcie (utrzymanie) dobrego stanu wód podziemnych oraz zapewnienie równowagi między poborami a zasilaniem,
- odwrócenie każdej znaczącej i ciągłej tendencji wzrostu stężeń zanieczyszczeń antropogenicznych,
- skład chemiczny i poziom wód podziemnych muszą zapewnić, że cele środowiskowe ekosystemów lądowych bezpośrednio zależnych od wód podziemnych zostaną osiągnięte.

Jednym z czynników wpływających na stan wód powierzchniowych jest stopień rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnych. Przestrzenie miejskie MOF GW charakteryzowały się zasadniczo dobrym rozwojem w zakresie dostępu do kanalizacji. W trudniejszej sytuacji wydają się być przestrzenie wiejskie oraz małych miast, m. in. ze względu na znaczny koszt realizacji inwestycji kanalizacyjnych i rozproszony system osadniczy. Wg danych GUS za 2021 rok najniższy odsetek ludności korzystającej z kanalizacji na terenie MOF GW był w gminie Lubiszyn (49%). Zasadniczo tylko w przypadku Gorzowa Wielkopolskiego można mówić o pełnym dostępie do sieci kanalizacyjnej (99,9%). W Kostrzynie nad Odrą wskaźnik ten wynosił 93,1%, a w pozostałych gminach kształtował się na poziomie od około 60% do 75%. Należy podkreślić, iż od 2012 do 2021 roku znacząco wzrosła dostępność sieci kanalizacyjnych w gminach Deszczno (z poziomu 8,3% do 62,1%), Bogdaniec (z 13,9% do 70,7%) i Santok (z 30,7% do 75%).

MAPA 4. ODSETEK MIESZKAŃCÓW KORZYSTAJĄCYCH Z KANALIZACJI W MOF GW W 2021 ROKU

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

5.1.3. Powietrze atmosferyczne

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza w województwie lubuskim jest emisja antropogeniczna, wynikająca z działalności ludzi. Naturalne procesy zachodzące w przyrodzie (emisja naturalna) mają znaczenie marginalne i w niewielkim stopniu wpływają na jakość powietrza atmosferycznego. Emisja antropogeniczna obejmuje emisję z zakładów przemysłowych i energetycznych, tzw. emisję niską z gospodarki komunalnej (kotłownie, indywidualne paleniska domowe i mniejsze zakłady) oraz emisję komunikacyjną, związaną głównie z transportem samochodowym.

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza w województwie lubuskim, jak też na obszarze MOF GW jest emisja antropogeniczna, wynikająca z działalności ludzi. Największym źródłem emisji pyłu zawieszonego PM10 w województwie lubuskim jest emisja powierzchniowa (źródła komunalno-bytowe). Wg danych w 2022 roku przekroczenie norm jakości powietrza dotyczyło strefy: miasto Gorzów Wielkopolski oraz strefa lubuska w odniesieniu do benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10. Strefy obejmujące swoim zasięgiem cały MOF GW uzyskały negatywną w ocenie rocznej negatywną klasę C. Ponadto nie uzyskano normy dla paramentów poziomu celu długoterminowego ozonu, którego termin osiągnięcia wyznaczono na rok 2020. Zgodnie z art. 91 ustawy Prawo ochrony środowiska, dla wszystkich stref, w których stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych

i docelowych (strefy w klasie C), należy opracować programy ochrony powietrza mające na celu osiągnięcie ww. poziomów substancji w powietrzu.

TABELA 4. WYBRANE WYNIKI JAKOŚCI POWIETRZA DLA STREFY GORZÓW WIELKOPOLSKI ORAZ STREFY LUBUSKIEJ

Substancja/ składnik zanieczyszczeń	Przekroczenie normy dla strefy Gorzów Wielkopolski	Przekroczenie normy dla strefy lubuskiej	Główne źródło zanieczyszczeń
Poziom dopuszczalny stężenie pyłu zawieszonego PM10, ze względu na ochronę zdrowia ludzi	Nie	Nie	Komunalno-bytowe
Poziom docelowy stężenie Benzo(a)pirenu zawarty w pyłe PM10 ze względu na ochronę ludzi	Tak	Tak	Komunalno-bytowe
Poziom celu długoterminowego stężenie ozonu ze względu na ochronę ludzi	Tak	Tak	Komunalno-bytowe, komunikacyjne
Poziom celu długoterminowego stężenie ozonu ze względu na ochronę roślin	Nie	Tak	Komunalno-bytowe, komunikacyjne

ŹRÓDŁO: ROCZNA OCENA JAKOŚCI POWIETRZA W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM, RAPORT ZA 2022 ROK

W miastach i w rejonach tras o dużym natężeniu ruchu coraz większy problem, ze względu na emisję zanieczyszczeń do powietrza oraz emisję hałasu, stanowi komunikacja samochodowa. W wyniku spalania paliw w silnikach samochodowych do atmosfery przedostają się zanieczyszczenia gazowe: tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla i węglowodory aromatyczne (szczególnie benzen) oraz pyły zawierające związki m.in.: kadmu, niklu i miedzi. Oddziaływanie komunikacji na środowisko wykazuje tendencję rosnącą. W ostatnich latach nastąpił dynamiczny wzrost liczby pojazdów poruszających się po drogach. Na drogach obserwuje się również duży ruch tranzytowy. Województwo lubuskie, ze względu na swoje położenie, stanowi obszar tranzytowy dla samochodów przekraczających granicę polsko-niemiecką, łączy również północno-zachodnią część kraju z południowo-zachodnią.⁶

Presją na środowisko, w tym wpływająca negatywnie na jakość powietrza na obszarze MOF GW jest rosnąca liczba samochodów osobowych. Wg danych GUS w 2021 roku na terenie powiatu gorzowskiego było 55 566 a na terenie Gorzowa Wielkopolskiego 82 340 samochodów osobowych. Ich liczba od 2015 roku wzrosła o około 30%. Deficyty powiązań komunikacyjnych wewnątrz MOF GW, w tym wąskie gardła komunikacyjne, koncentrują się m. in. w Gorzowie Wielkopolskim, w Kostrzynie nad Odrą. Szans na poprawę stanu środowiska należy upatrywać w rozwoju połączeń komunikacją publiczną, częściowo także w rozwoju komunikacji rowerowej. Wg GUS w 2021 roku na terenie MOF GW było 163,1 km dróg rowerowych, wobec 128,4 km w 2012 roku. Najdłuższą siecią dróg rowerowych w MOF GW posiadał Gorzów Wielkopolski (67,2 km). Znacząco długością charakteryzował się nieduży pod względem powierzchni Kostrzyn nad Odrą (22,4 km), a także gminy Witnica (22,7 km) oraz Kłodawa

⁶ Źródło: Stan środowiska w województwie lubuskim, Raport 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

(17,7 km). Należy jednak zaznaczyć, iż brak jest ciągle jednolitego i spójnego systemu dróg i ścieżek rowerowych w MOF GW.

5.1.4 Klimat akustyczny

Ludność zamieszkująca tereny w sąsiedztwie dróg wojewódzkich i krajowych o dużym natężeniu ruchu oraz mieszkańcy największych miast województwa narażeni są na ponadnormatywny hałas. Jego powstawanie spowodowane jest głównie stale narastającą liczbą pojazdów, złym stanem technicznym dróg oraz niepełnym systemem transportowym województwa.

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności na utrzymaniu poziomu hałasu poniżej poziomów dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach oraz zmniejszeniu poziomu hałasu co najmniej do obowiązujących poziomów dopuszczalnych, gdy nie jest on dotrzymany.

Na terenie Gorzowa Wielkopolskiego występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu, jednakże w skali całego miasta są one niewielkie i zawierają się w zakresie od 1 do 5 dB. Lokalnie, notuje się nieznacznie przekroczenia powyżej 5 dB, ale tylko dla hałasu drogowego i przemysłowego.

Z przytoczonych wyników obliczeń statystycznych wynika, iż ponadnormatywny hałas generowany jest głównie przez ruch drogowy oraz w mniejszym stopniu oddziałujący lokalnie przemysł. Liczba osób narażonych na ponadnormatywne oddziaływanie hałasu wynosi: dla hałasu drogowego 429 dla wskaźnika LDWN oraz 150 dla wskaźnika LN, natomiast dla hałasu przemysłowego 52 dla wskaźnika LDWN oraz 165 dla wskaźnika LN.

W przypadku obiektów związanych ze stałym pobytem dzieci i młodzieży, jedynie trzy obiekty narażone są na hałas przekraczający normy dla hałasu drogowego oraz jeden obiekt dla hałasu przemysłowego (zakres 1-5 dB dla wskaźnika LDWN). Nie notuje się przekroczeń dla terenów szpitali i domów opieki społecznej.

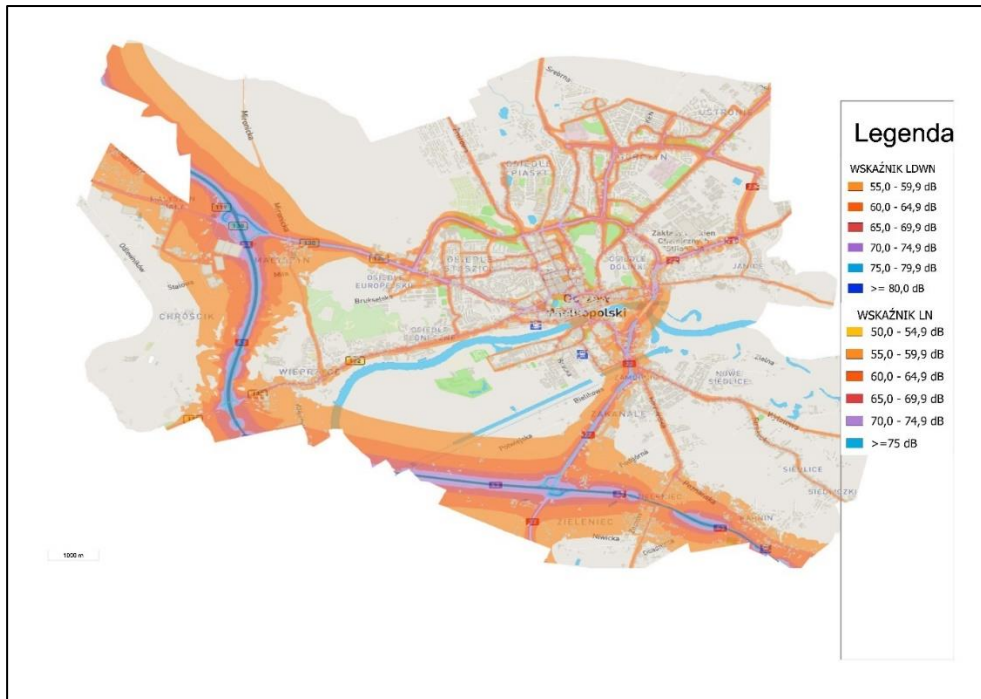
Skala przekroczeń hałasu drogowego nie jest alarmująca i generalnie w większości przypadków ogranicza się do bezpośredniego sąsiedztwa pasa drogowego. Świadczy o tym niewielka liczba ludności narażonej na hałas w skali całego miasta. Należy również podkreślić, że przekraczanie dopuszczalnych poziomów hałasu przemysłowego, wynikających z mapy akustycznej, nie jest jednoznaczne z przekraczaniem norm opartych na wskaźnikach krótkookresowych (LAeqD, LAeqN).

W stosunku do poprzedniej mapy hałasu zdecydowanie uwidacznia się tendencja spadkowa narażenia na hałas przekraczający dopuszczalne poziomy w przypadku hałasu drogowego i tramwajowego, co ma z pewnością związek z licznymi remontami/modernizacjami ulic i torowisk (oraz obecnymi ograniczeniami ruchu tramwajowego), jak i realizacją założeń Programu ochrony środowiska przed hałasem.

W przypadku hałasu przemysłowego, zauważalna jest tendencja odwrotna. Nie jest to jednak sytuacja alarmująca w skali całego miasta, a jedynie wpływ lokalnych uwarunkowań. Walka z nadmiernym hałasem powinna skupić się na działaniach doraźnych, takich jak utrzymanie nawierzchni dróg w dobrym stanie technicznym (wymiana zniszczonych odcinków nawierzchni), kontrola prędkości

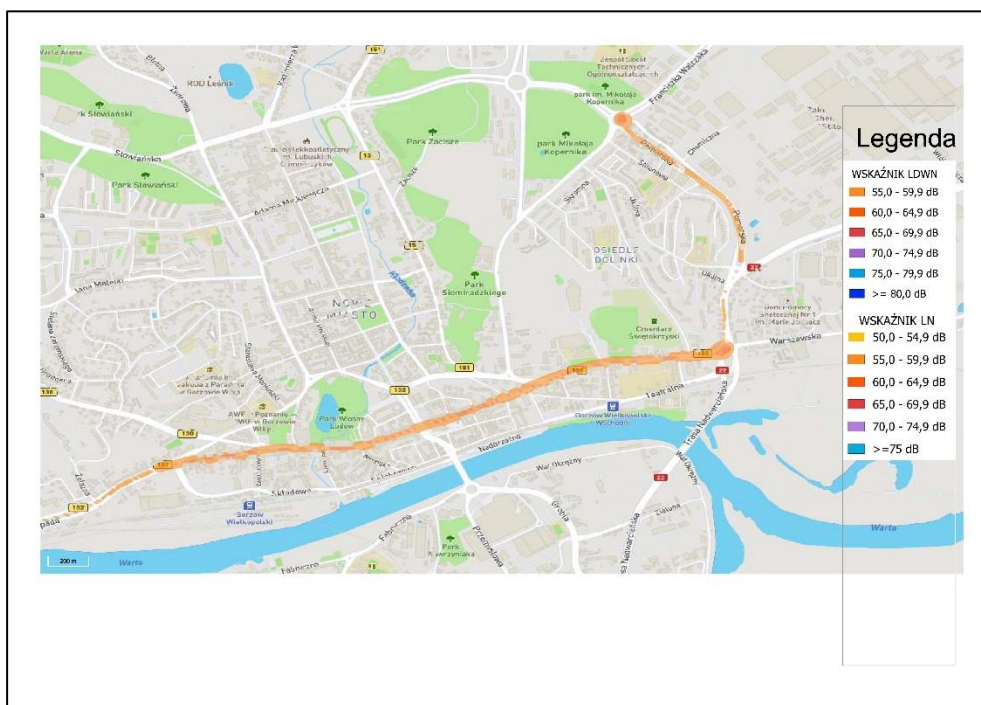
ruchu czy stosowanie nasadzeń zieleni izolacyjnej (np. roślin zimozielonych). Ekran akustyczny w miastach powinny być stosowane w ostateczności.⁷

RYSUNEK 1. MAPA AKUSTYCZNA GORZÓWA WIELKOPOLSKIEGO – DROGI, WSKAŹNIK LWDN

ŹRÓDŁO: [HTTP://GORZOW.SERVER833955.NAZWA.PL/DANEAKUS5/#](http://gorzow.server833955.nazwa.pl/daneakus5/#) (DOSTĘP 24.10.2023)

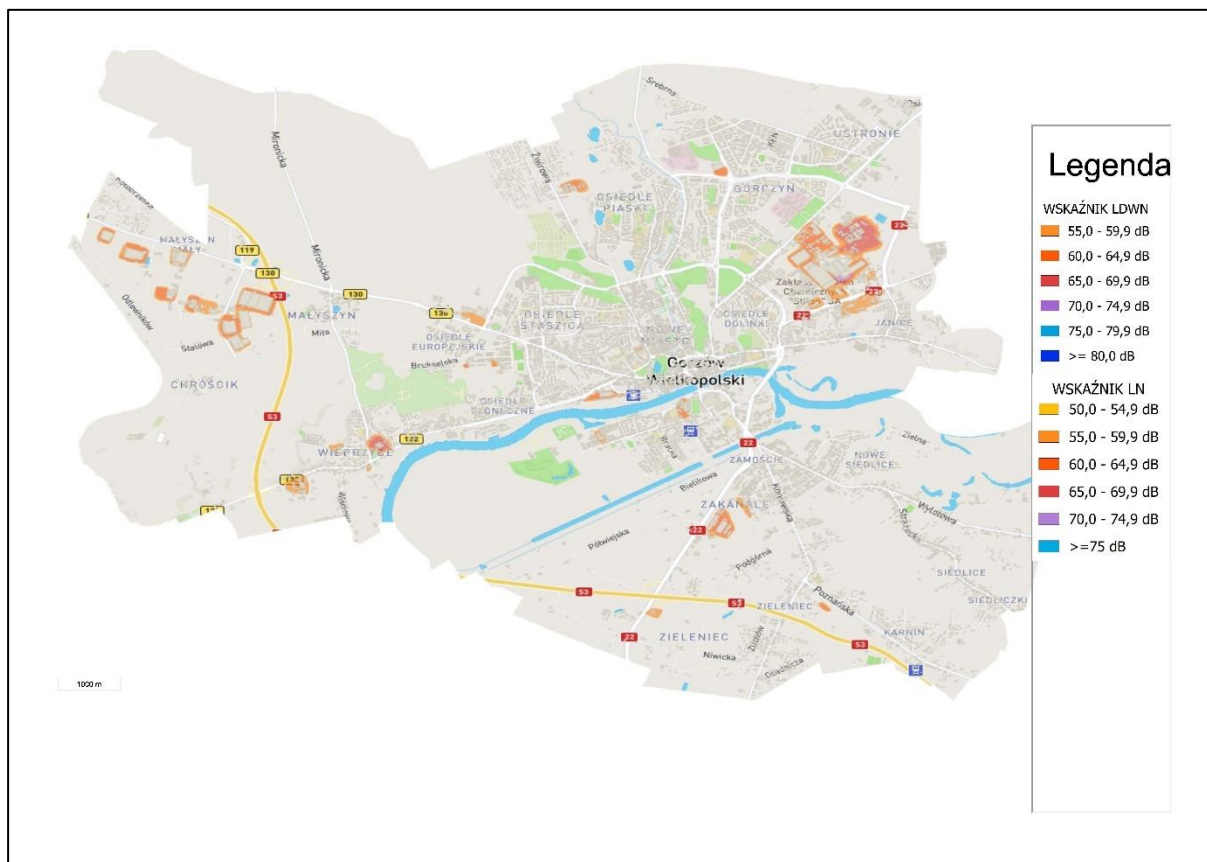
RYSUNEK 2. MAPA AKUSTYCZNA GORZÓWA WIELKOPOLSKIEGO – TRAMWAJ, WSKAŹNIK LWDN

ŹRÓDŁO: [HTTP://GORZOW.SERVER833955.NAZWA.PL/DANEAKUS5/#](http://gorzow.server833955.nazwa.pl/daneakus5/#) (DOSTĘP 24.10.2023)

⁷ Źródło: Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa lubuskiego w roku 2021

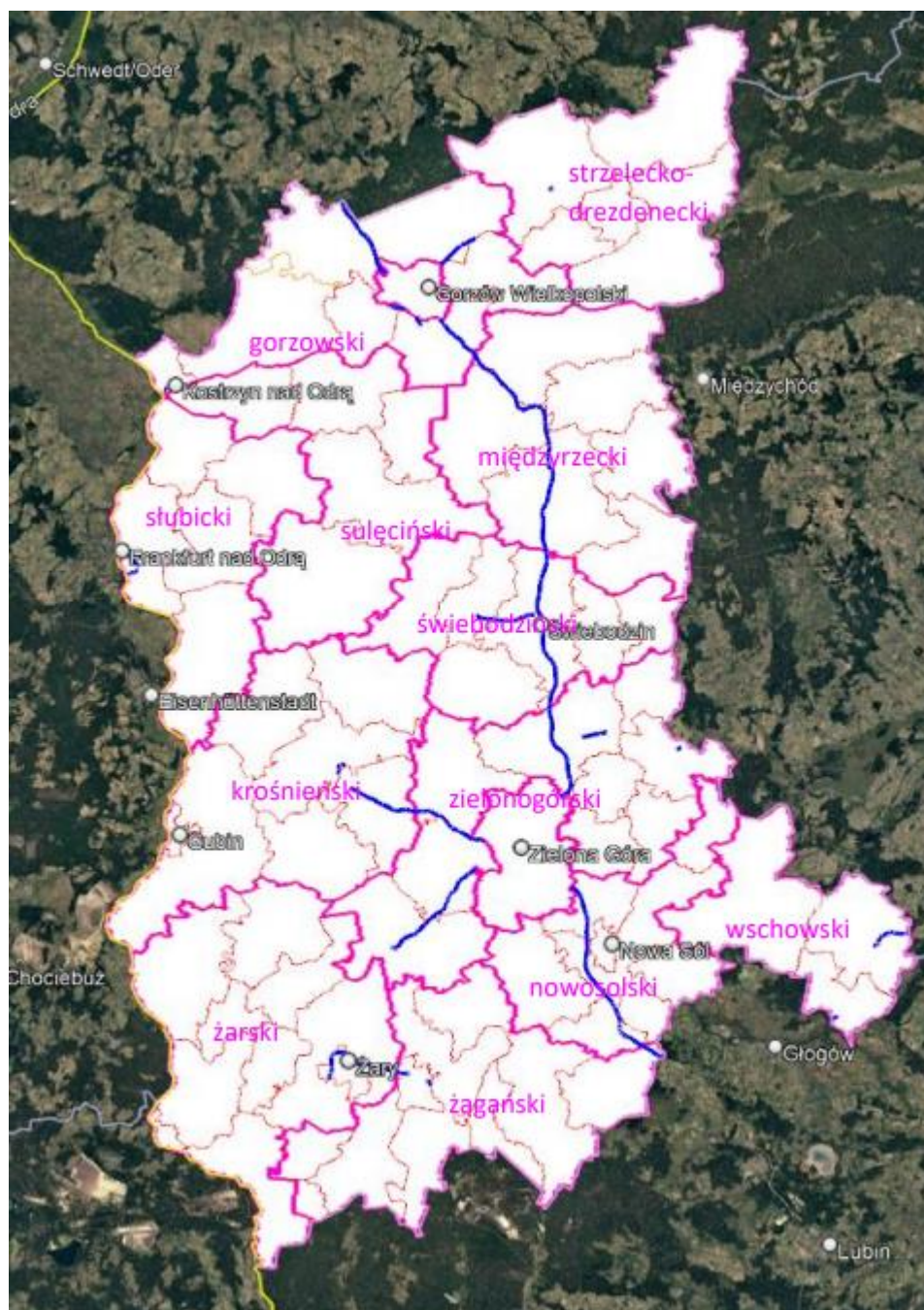
RYСУNEK 3. MAPA AKUSTYCZNA GORZÓWA WIELKOPOLSKIEGO – PRZEMYSŁ, WSKAŹNIK LDWN

ŹRÓDŁO: [HTTP://GORZOW.SERVER833955.NAZWA.PL/DANEAKUS5/#](http://gorzow.server833955.nazwa.pl/daneakus5/#) (DOSTĘP 24.10.2023)

Mapa akustyczna wybranych odcinków dróg krajowych w granicach województwa lubuskiego opracowana została w ramach zadania polegającego na sporządzeniu strategicznych map hałasu dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie lubuskim przez BAASA Acoustics sp. j., ul. Gdyńska 25, 58-100 Świdnica na zlecenie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Zielonej Górze, ul. Bohaterów Westerplatte 31, 65-950 Zielona Góra.

RYSUNEK 4. ZASIĘG PRZESTRZENNY MAP AKUSTYCZNYCH NA TLE KONTURÓW WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

ŹRÓDŁO: MAPY AKUSTYCZNE DLA ODCINKÓW DRÓG KRAJOWYCH O RUCHU POWYŻEJ 3.000.000 POJAZDÓW ROCZNIE NA TERENIE WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Kwalifikacji terenów w celu wykonania mapy akustycznej dokonano na podstawie zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku ich braku w oparciu o kwalifikację zgodnie z Art. 115 Ustawy Prawo ochrony Środowiska, dokonanej przez właściwy organ.

Na podstawie uzyskanych analiz wskazano tereny zagrożone hałasem, tj. takich na których stwierdzono występowanie przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu wyrażonych wskaźnikami LDWN i LN.

Dane z opracowania Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa lubuskiego w roku 2021 wskazują, iż dla terenu powiatu gorzowskiego, czyli większej części obszaru MOF GW, szacunkowa powierzchnia obszarów, na których występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu wyrażonych wskaźnikiem LDWN wynosi 0,0366 km² dla wartości przekroczeń 1 do 5 bB, 0,0131 km² dla wartości przekroczeń 5 do 10 dB oraz 0,0014 km² dla wartości przekroczeń 5 do 15dB. Brak jest obszarów dla przekroczeń dopuszczalnej wartości hałasu powyżej 15dB. Przekroczenia dotyczą miejscowości Jeże, Deszczno, Ulim, Łagodzin, Wawrów, Różanki (Szkłarnia), Różanki, Kostrzyn nad Odrą.

W przypadku powiatu strzelecko-drezdeneckiego szacunkowa powierzchnia obszarów, na których występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu wyrażonych wskaźnikiem LDWN wynosi 0,0050 km² dla wartości przekroczeń 1 do 5 bB, 0,033 km² dla wartości przekroczeń 5 do 10 dB oraz 0,0001 km² dla wartości przekroczeń 5 do 15dB. Brak jest obszarów dla przekroczeń dopuszczalnej wartości hałasu powyżej 15dB. Przekroczenia dotyczą miejscowości Strzelce Krajeńskie.

W przypadku powiatu międzyrzeckiego szacunkowa powierzchnia obszarów, na których występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu wyrażonych wskaźnikiem LDWN wynosi 0,0098 km² dla wartości przekroczeń 1 do 5 bB. Brak jest obszarów dla przekroczeń dopuszczalnej wartości hałasu powyżej 10dB. Przekroczenia dotyczą miejscowości Święty Wojciech i Międzyrzecz, czyli poza obszarem MOF GW.

Liczba osób, które narażone są na ponadnormatywny hałas na terenie powiatów należących do MOF GW wynosi łącznie 100 osób i dotyczy mieszkańców Strzelce Krajeńskich. Występuje to narażenie na hałas wyrażony wskaźnikiem LDWN dla wartości przekroczeń 1 do 5 bB.

Mapy akustyczne dla odcinków linii kolejowych, po których przejeżdża ponad 30 000 pociągów rocznie na terenie województwa lubuskiego nie obejmują obszaru MOF GW.⁸

5.1.5 Promieniowanie elektromagnetyczne

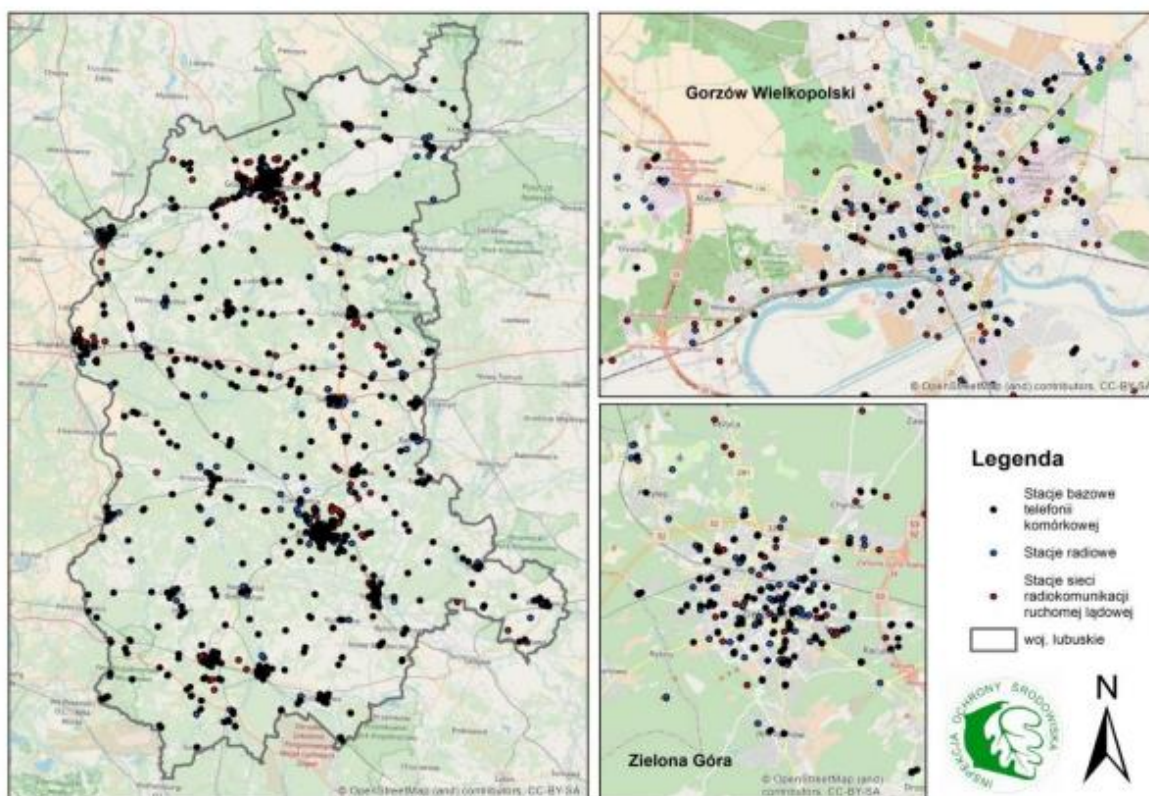
Pole elektromagnetyczne (PEM) jest elementem stale występującym w naszym środowisku, nieustannie oddziałującym na nas oraz na całe otoczenie. Źródła PEM mogą być pochodzenia naturalnego takie jak pole geomagnetyczne Ziemi, pole wytwarzane przez wyładowania atmosferyczne, promieniowanie kosmiczne i promieniowanie Słońca, oraz sztuczne wprowadzone do środowiska przez człowieka jako efekt działania urządzeń elektrycznych, instalacji telekomunikacyjnych czy energetycznych (np. stacje telefonii komórkowej, stacje radarowe, anteny radiotelewizyjne, aparaty CB-radio, napowietrzne linie przesyłowe wysokiego napięcia, stacje elektroenergetyczne). Z kolei ze względu na zakres częstotliwości dzielimy promieniowanie na jonizujące i niejonizujące, które różnią się charakterystyką fal i co za tym idzie efektami jakie dane promieniowanie wywołuje.

Badania, które są prowadzone w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, skupiają się na promieniowaniu niejonizującym w zakresie od 3 MHz do 3 GHz. Pola elektromagnetyczne w tym zakresie częstotliwości są głównie emitowane przez stacje radiowe, telewizyjne oraz stacje bazowe telefonii komórkowej. Wielkość mierzonych wartości natężeń pól elektromagnetycznych (PEM) jest

⁸ Źródło: Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa lubuskiego w roku 2021

wypadkową ilości źródeł i ich mocy. Lokalizacja stacji bazowych jest ściśle związana z rozmieszczeniem ludności na danym terenie. Największe zagęszczenie nadajników występuje na terenie dużych miast powyżej 50 tys. mieszkańców. W województwie lubuskim są to Zielona Góra i Gorzów Wlkp.

RYSUNEK 5. LOKALIZACJA STACJI BAZOWYCH TELEFONII KOMÓRKOWEJ, STACJI RADIOWYCH ORAZ STACJI SIECI RADIOKOMUNIKACJI RUCHOMEJ ŁĄDOWEJ NA OBSZARZE WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO WG WYKAZÓW POZWOLEŃ URZĘDU KOMUNIKACJI ELEKTRONICZNEJ (STAN NA LUTY 2018 R.) (ŹRÓDŁO: GIOŚ/PMŚ)

ŹRÓDŁO: STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM RAPORT 2020

Na podstawie wyników uzyskanych w latach 2017 - 2018 nie stwierdzono występowania promieniowania elektromagnetycznego o wartości natężenia elektrycznego przekraczającego poziom dopuszczalny [7 V/m].⁹

5.1.6 Gospodarka odpadami

Plan gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2020-2026 wraz z planem inwestycyjnym zakłada następujące cele:

- zmniejszenie ilości powstających odpadów poprzez:
 - ograniczenie marnowania żywności,

⁹ Źródło: Stan środowiska w województwie lubuskim Raport 2020

- zmniejszenie udziału niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych w całym strumieniu odebranych i zebranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie) poprzez:
 - wprowadzenie jednolitych standardów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie całego województwa oraz objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy systemem selektywnego zbierania odpadów,
 - zapewnienie jak najwyższej jakości zbieranych odpadów (przez odpowiednie systemy selektywnego zbierania odpadów), w taki sposób, aby mogły one zostać, w możliwie najbardziej efektywny sposób, poddane recyklingowi,
 - wprowadzenie selektywnego zbierania bioodpadów z zakładów zbiorowego żywienia,
- zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych,
- zaprzestanie składowania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych bez ich uprzedniego przetworzenia,
- ograniczenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych, – utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi,
- monitorowanie i kontrola postępowania z frakcją odpadów komunalnych wysortowywaną ze strumienia niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych i nieprzeznaczoną do składowania (frakcja 19 12 12),
- zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat należytego gospodarowania odpadami komunalnymi (w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji),
- doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.

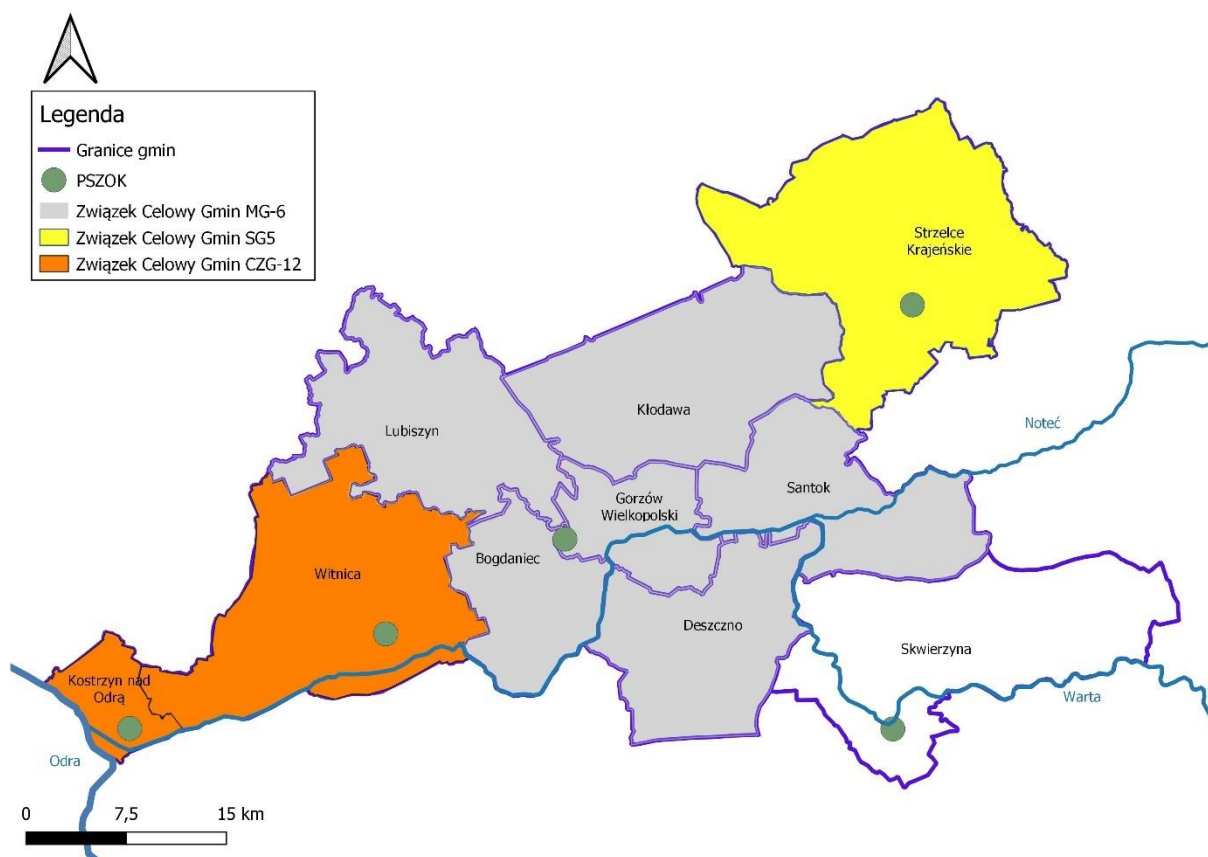
Gospodarka odpadami jest zadaniem własnym gmin i wymaga ona bliskiej współpracy z mieszkańcami i gospodarką danego obszaru. Na obszarze MOF GW działalność z zakresu gospodarki odpadami realizowana jest dla części obszaru w postaci porozumień gmin:

- Związek Celowy Gmin MG-6 realizuje powierzone mu przez gminy członkowskie zadania, m. in. z zakresu gospodarki odpadami. Działania podejmowane są na obszarze miasta Gorzów Wielkopolski oraz gmin wiejskich: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok.
- Związek Celowy Gmin SG05 realizuje zadania z zakresu gospodarki odpadami na rzecz gmin: Strzelce Krajeńskie oraz Stare Kurowo, Dobiegniew, Zwierzyn.
- Związek Celowy Gmin CZG-12 realizuje zadania z zakresu gospodarki odpadami na rzecz gmin: Bledzew, Cybinka, Dębno, Górzycy, Kostrzyn nad Odrą, Krzeszyce, Lubniewice, Łagów, Międzyrzecz, Ośno Lubuskie, Rzepin, Słońsk, Sulęcín, Świebodzin, Torzym, Witnica.

Istniejące punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych na terenie MOF GW to:

- Kostrzyn nad Odrą ul. Sportowa,
- Skwierzyna ul. Chrobrego 5,
- Strzelce Krajeńskie, ul. Jedności Robotniczej,
- Witnica Białyzyk,
- Związek Celowy Gmin MG-6, Gorzów Wielkopolski ul. Małszyńska 180.

MAPA 5. GOSPODARKA ODPADAMI NA OBSZARZE MOF GW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

Na obszarze MOF GW widoczny był brak pełnego rozwiązania wybranych problemów z zakresu gospodarki odpadami, w tym m. in. problemu zaśmiecenia, dzikich składowisk odpadów, odpadów azbestowych, przy jednoczesnej konieczności dostosowania systemu do gospodarki o obiegu zamkniętym. W poszczególnych gminach MOF GW notowano bardzo różnorodny udział odpadów zbieranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów, jak też znaczne zróżnicowanie pod względem masy wytwarzanych odpadów komunalnych. Ogółem w kraju i na województwie lubuskim widoczny był trend wzrostu masy wytwarzanych odpadów komunalnych. W 2015 roku na mieszkańca kraju przypadało 283 kg odpadów komunalnych. W 2022 roku było to już 355 kg. W województwie lubuskim przeciętny mieszkaniec wytwarza więcej odpadów komunalnych. W 2022 roku była to wartość 398 kg przypadająca na mieszkańca lubuskiego. W MOF GW w poszczególnych gminach mieszkańcy wytwarzali jeszcze więcej odpadów. Największą masę odpadów komunalnych w 2022 roku w przeliczeniu na osobę wytworzyli mieszkańcy gminy Witnica (516 kg) a następnie Kostrzyna nad Odrą (493 kg). Najmniejszą masą produkowanych odpadów komunalnych mogli się poszczycić mieszkańcy gminy Lubiszyn (381 kg) a następnie Gorzowa Wielkopolskiego (383 kg). Były to jednak wartości wyższe od średniej krajowej.

W MOF GW wg GUS w 2022 roku największy odsetek odpadów zbieranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów dotyczył gminy Kłodawa (48,7%). Ogółem średni poziom dla kraju (39,9%) przekroczony został w kilku gminach MOF GW, w tym w Witnicy (42,4%), Skwierzynie (43,8), Deszcznie (45,0%), Santoku (45,2%) i Lubiszynie (45,2%). Na tym tle wyraźnie słabiej wypadły Kostrzyn nad Odrą

(26,5%), Strzelce Krajeńskie (32,7%) oraz Gorzów Wielkopolski (34,9%). W gminie Bogdaniec (39,2%) odsetek odpadów zbieranych selektywnie zbliżony był do średniej krajowej.

Należy założyć, iż system gospodarki odpadami nadal będzie przechodził proces przemian, których efektem będzie reedukacja składowania odpadów komunalnych oraz zwiększenie recyklingu. Cele długoterminowe Planu gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2020-2026 określają następujące wyzwania z tym związane. Do 2030 r. recyklingowi powinno być poddawane 65% odpadów komunalnych a redukcja składowania odpadów komunalnych powinna być na poziomie 10%.

Należy również zwrócić uwagę na występujący na terenie MOF GW problem likwidacji i usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Na podstawie Uchwały nr 153/2052/16 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 13 grudnia 2016 roku uchwalony został „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa lubuskiego”. Głównym celem Programu, jest doprowadzenie do całkowitego usunięcia do 2032 roku wyrobów zawierających azbest z terenu województwa lubuskiego poprzez stopniową eliminację tych wyrobów oraz ich bezpieczne unieszkodliwienie.

5.1.7 Obszarowa ochrona przyrody

Najcenniejsze przyrodniczo obszary MOF GW, a więc kompleksy leśne oraz doliny rzeczne wraz z towarzyszącymi im zbiorowiskami łąkowymi, zostały objęte różnymi formami ochrony przyrody. MOF GW charakteryzuje się wysokim udziałem powierzchni objętych ochroną na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (bez obszarów Natura 2000), wynoszącym 46% jego powierzchni, co jest wartością zauważalnie wyższą od średniej dla kraju (32,6%) oraz województwa lubuskiego (38,8%). Największym udziałem obszarów objętych ochroną odznaczają się gminy Bogdaniec (84,6%) oraz Kłodawa (81,4%).

W granicach MOF GW wyznaczono obszary węzłowe i korytarze ekologiczne o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. Są to:

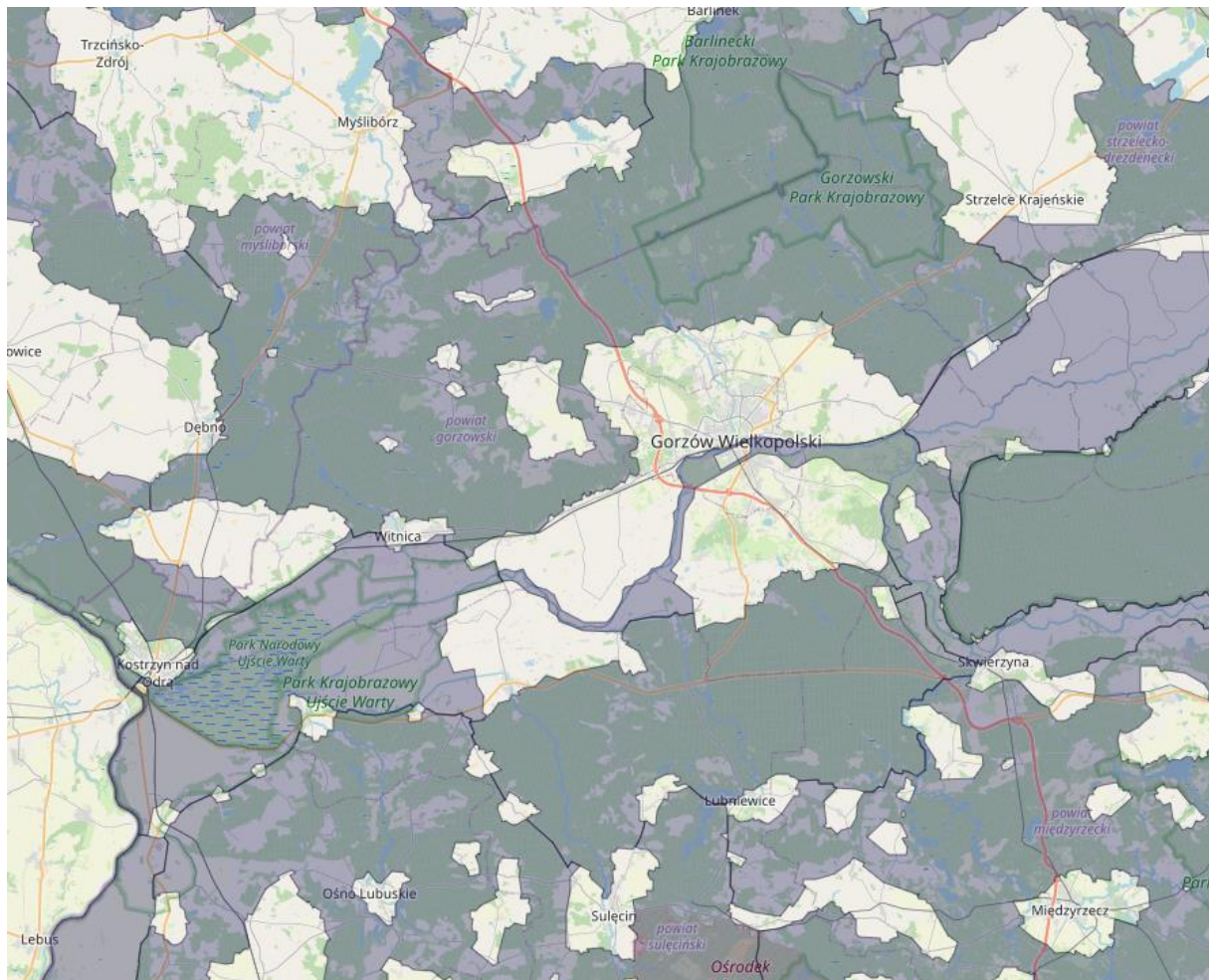
- obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym (główne):
 - Puszcza Gorzowska (GKPn-27¹⁰),
 - fragment Puszczy Noteckiej (GKPnC¹¹-18),
- korytarze ekologiczne o znaczeniu międzynarodowym (główne):
 - Dolina Dolnej Warty (GKPnC-22C),
 - Bagna Ujścia Warty (GKPn-22),
 - Dolina Noteci (GKPnC-17),
 - Lasy Skwierzyńskie (GKPnC-19B).
- korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym:
 - Puszcza Gorzowska – Puszcza Bukowa (KPn¹²-29A).

¹⁰ GKPn – główny korytarz północny

¹¹ GKPnC – główny korytarz północno-centralny

¹² KPn- korytarz północny

MAPA 6. KORYTARZE EKOLOGICZNE NA OBSZARZE MOF GW

ŹRÓDŁO: [HTTP://MAPA.KORYTARZE.PL/](http://mapa.korytarze.pl/)

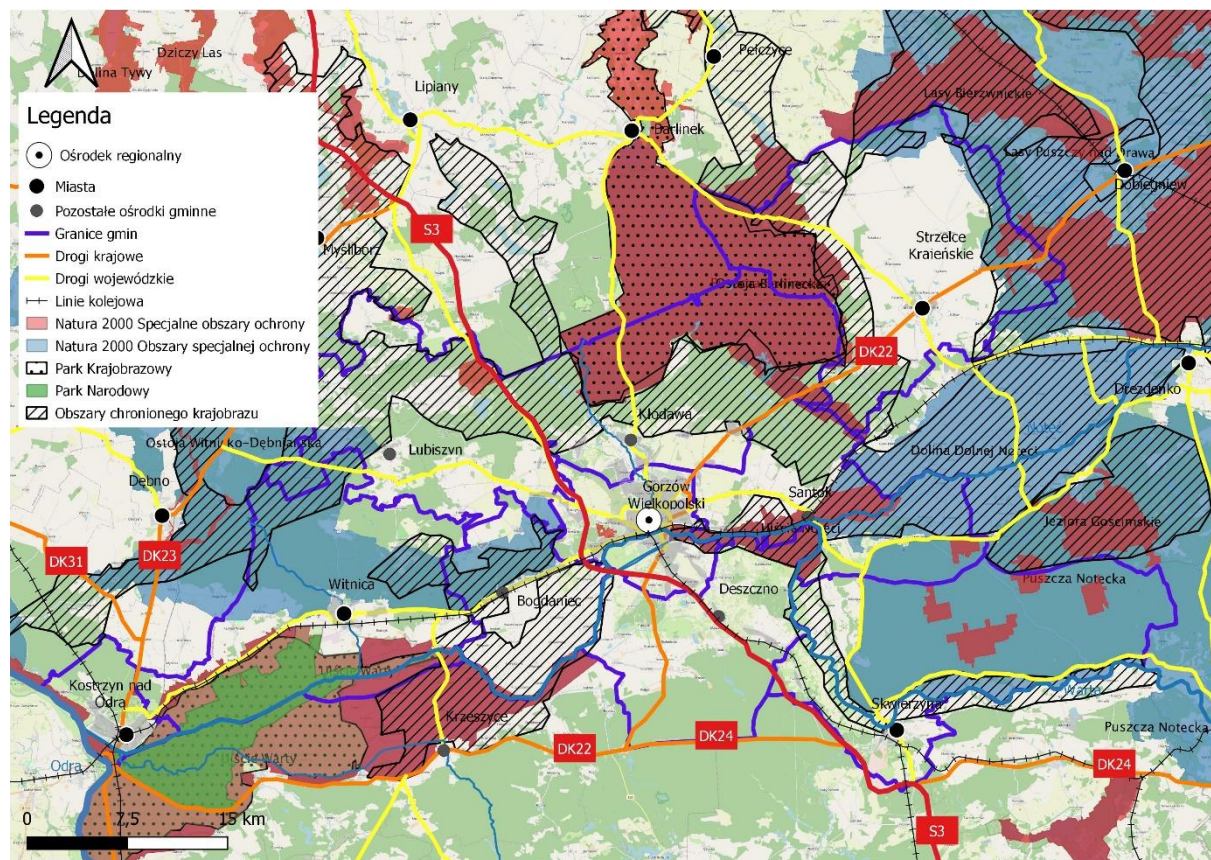
Sieć powiązań ekologicznych na terenie MOF GW obejmuje przede wszystkim występujące obszarowe formy ochrony przyrody, chroniące najcenniejsze kompleksy leśne, jeziora oraz doliny rzeczne. Lasy Puszczy Gorzowskiej oraz Puszczy Noteckiej stanowią również główne szlaki migracji dużych ssaków, w tym wilka. Duże lubuskie rzeki stanowią bardzo ważne trasy tranzytowe dla minogów i ryb wędrownych, są także korytarzami ekologicznymi dla wielu innych grup organizmów. Główny korytarz ichtiologiczny o randze ponadregionalnej stanowi szlak Odra – Warta – Noteć – Drawa, jako kluczowy dla restytucji odrzańskiej populacji łososia, troci wędrownej, certy, a także jesiotra ostronosego. Odra, Warta i Noteć wymieniane są jako główne korytarze ichtiologiczne. Są one drożne, wolne od przegród na całym odcinku rzeki w województwie lubuskim.

Dla awifauny za kluczowe tereny należy uznać obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, w tym szczególnie cenny obszar Ujście Warty PLC080001 — jeden z najcenniejszych w kraju obszarów wodno-błotnych, mających znaczenie międzynarodowe jako środowisko życiowe ptactwa wodnego. Poza wymienionym obszarem, większe ostoje ptasie na terenie MOF GW to Dolina Dolnej Noteci PLB080002, Puszcza Notecka PLB300015, Puszcza Barlinecka PLB080001. Ważna ostoja ptasie położona jest na północny wschód od granicy MOF GW Lasy Puszczy nad Drawą PLB320016109.

W granicach MOF GW wyróżnia się również cenne obszary występowania gadów i płazów. Najważniejsze ostoje płazów stanowią doliny Warty i Noteci, a także mozaika siedlisk występujących

na południe od doliny Warty. Zagrożenie dla płazów stanowi zanik lub zachwianie równowagi biologiczno-chemicznej w niewielkich zbiornikach śródpolnych, płytkich jeziorach, starorzeczach, mających kluczowe znaczenie dla ich rozrodu. Cenne obszary występowania gadów to cały obszar Kotliny Gorzowskiej — teren otwarty, na wielu stanowiskach podmokły, okresowo zalewany. Jest to stanowisko występowania pospolitszych gadów, przede wszystkim zaskrońca zwyczajnego, ważny dla utrzymania stabilnej liczebności populacji.¹³

MAPA 7. OBSZARY CHRONIONE NA TERENIE MOF GW

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE

TABELA 5. LISTA OBSZARÓW CHRONIONYCH MOF GW

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
Rezerваты		
Bagny Chłopiny	Lubiszyn	Rezerwat o powierzchni 110,97 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych zróżnicowanego kompleksu ekosystemów torfowiskowych i lasów bagiennych, z leżącym w części centralnej torfowiskiem przejściowym oraz charakterystyczną roślinnością i fauną.
Wilanów	Kłodawa	Rezerwat o powierzchni 66 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu

¹³ Za: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
		lasu mieszanego pochodzenia naturalnego z udziałem buka na krańcowym stanowisku gromadnego zasięgu z charakterystycznym bogatym runem.
Bogdanieckie Grądy	Bogdaniec	Rezerwat o powierzchni 39,9 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu o charakterze grądu środkowoeuropejskiego w stanie zbliżonym do naturalnego.
Buki Zdroiskie im. Prof. Lucjana Agapowa	Strzelce Krajeńskie, Santok	Rezerwat o powierzchni 78,4 ha, położony na terenie gmin: Zwierzyn, Strzelce Krajeńskie, Santok. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i naukowe lasów liściastych o cechach naturalnych wraz z charakterystycznymi gatunkami roślin i zwierząt, a także utrzymanie ciągłości spontanicznie zachodzących naturalnych procesów przyrodniczych na obszarze rezerwatu.
Dębina	Kłodawa	Rezerwat o powierzchni 12,2 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i naukowe kompleksu ekosystemów leśnych o cechach naturalnych wraz z charakterystycznymi gatunkami roślin i zwierząt, a także utrzymanie ciągłości spontanicznie zachodzących naturalnych procesów przyrodniczych na obszarze rezerwatu.
Rzeka Przyłęczek	Kłodawa	Rezerwat o powierzchni 35 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu rzeki Przyłęczek, nadbrzeżnych skarp i otaczających rzekę drzewostanów, będący siedliskiem dla występujących w rzece ryb łososiowatych.
Santockie Zakole	Deszczno, Santok	Rezerwat o powierzchni 445,84 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych pozostałości lasów łęgowych i innych cennych siedlisk przyrodniczych, oraz ochrona miejsc łęgowych ptaków wodno - błotnych.
Bogdanieckie Cisy	Bogdaniec	Rezerwat o powierzchni 10,5 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i naukowe stanowiska cisa pospolitego <i>Taxus baccata</i> na granicy wschodniego zasięgu geograficznego występowania gatunku.
Dębowa Góra	Bogdaniec	Rezerwat o powierzchni 10,3 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i naukowe fragmentu ekosystemu leśnego o charakterze grądu środkowoeuropejskiego w stanie zbliżonym do naturalnego.
Morenowy Las	Witnica	Rezerwat o powierzchni 21 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu o charakterze grądu środkowoeuropejskiego, w stanie zbliżonym do naturalnego.
Bagno Leszczyny	Skwierzyna	Rezerwat o powierzchni 4 ha. Celem ochrony jest zachowanie zbiorowisk roślinności torfowiskowej - zespołu torfowiska wysokiego z charakterystyczną fizjonomią i budową kępkowo-dolinkową wraz z całym zróżnicowanym bogactwem roślinności runa.

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
Mszar Rosiczkowy koło Rokitna	Strzelce Krajeńskie	Rezerwat o powierzchni 3,4 ha. Celem ochrony jest zachowanie zbiorowisk roślinności bagiennej i torfowiskowej, szczególnie mszaru przygiełkowego z charakterystycznymi gatunkami zespołu - przygiełki białej i lokalnie, bardzo rzadkiej w Polsce przygiełki brunatnej oraz mszaru wysokołorfowiskowego zróżnicowanego na dwa podzespoły: mszar wełniankowy z dominacją wełnianki pochwowatej oraz mszar sosnowy, na którym w luźnym zwarciu rośnie sosna zwyczajna.
Parki narodowe		
Park Narodowy Ujście Warty	Kostrzyn nad Odrą, Witnica	<p>Park o powierzchni 8074 ha obejmuje rozlewiska u ujścia rzeki Warty do Odry, wytwarzane w dużej mierze przez rzekę Postomię. Siedziba dyrekcji parku znajduje się w Chyrzynie koło Kostrzyna nad Odrą. Park znajduje się na terenie trzech gmin: Kostrzyn nad Odrą, Słońsk i Witnica. Otulina Parku, oprócz wymienionych gmin, leży też na terenie gminy Górzycy.</p> <p>Park został założony dla ochrony unikatowych terenów podmokłych, rozległych łąk i pastwisk, które są jedną z najważniejszych w Polsce ostoją ptaków wodnych i błotnych.</p> <p>W pobliżu Kostrzyna, przy drodze krajowej nr 22 mieszczą się punkty widokowe dla obserwatorów.</p>
Obszary Chronionego Krajobrazu		
Gorzowsko-Krzeszycka Dolina Warty	Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Witnica, Bogdaniec, Lubiszyn	Obszar o powierzchni 15 086 ha. Obszar położony na terenie gmin Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Witnica, Bogdaniec, Słońsk, Krzeszyce, Lubiszyn.
Dolina Warty i Dolnej Noteci	Deszczno, Santok, Skwierzyna, Gorzów Wielkopolski	Obszar o powierzchni 31 776 ha. Obszar położony na terenie gmin Deszczno i gminy Santok w powiecie gorzowskim, gminy Drezdenko, gminy Stare Kurowo i gminy Zwierzyn w powiecie strzelecko-drezdeneckim, gminy Przytoczna i gminy Skwierzyna w powiecie międzyrzeckim oraz na terenie miasta Gorzów Wielkopolski.
Lasy Witnicko-Dębieńskie	Witnica, Lubiszyn	Obszar o powierzchni 7 655 ha.
Lasy Witnicko-Dzieduszyckie	Witnica, Bogdaniec	Obszar o powierzchni 2 060 ha.
Puszcza Barlinecka	Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa, Lubiszyn	Obszar o powierzchni 25 779 ha. Obszar położony na terenie gmin Zwierzyn, Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa, Lubiszyn.
Dolina Obry	Skwierzyna	Obszar o powierzchni 9 259,4 ha. Obszar położony na terenie gmin Międzyrzecz, Pszczew, Skwierzyna, Bledzew.
Puszcza Drawska	Strzelce Krajeńskie	Obszar o powierzchni 46 256,8 ha. Obszar chronionego krajobrazu położony w obrębie powiatu strzelecko-drezdeneckiego (na terenie

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
		<p>gmin: Dobiegniew, Drezdenko, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Zwierzyn).</p> <p>Celem ustanowienia jest czynna ochrona ekosystemów obszaru, realizowana w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej, polega na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych kompleksów leśnych Równiny Drawskiej.</p>
Parki Krajobrazowe		
Ujście Warty	Kostrzyn nad Odrą, Witnica	<p>W woj. zachodniopomorskim położony w gminie: Boleszkowice - 1798,49 ha.</p> <p>W woj. lubuskim: w gminach: Kostrzyn nad Odrą (863,98 ha), Witnica (4087,79 ha) w powiecie gorzowskim, Górzycza (7171,67) w powiecie ślubickim, Słońsk (5574,45 ha) w powiecie sulęcińskim.</p> <p>Szczególnymi celami ochrony Parku na terenie województwa lubuskiego są:</p> <p>1) ochrona wartości przyrodniczych, w tym:</p> <p>a) biocenoz o charakterze naturalnym lub półnaturalnym pogranicza mezoregionów Równiny Gorzowskiej, Kotliny Freienwaldzkiej i Gorzowskiej, Pojezierza Łagowskiego oraz Lubuskiego Przełomu Odry,</p> <p>b) zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, w tym łągowych,</p> <p>c) muraw kserotermicznych, łąk i starorzeczy,</p> <p>d) gatunków zwierząt i ich siedlisk; utrzymanie lub wzmacnianie różnorodności gatunkowej zwierząt w naturalnych miejscach ich bytowania, tworzenie ostoi dla zwierząt przez ograniczanie aktywności turystycznej i innych form użytkowania na obszarach szczególnie cennych pod względem przyrodniczym;</p> <p>2) ochrona wartości historycznych i kulturowych, w tym:</p> <p>a) tradycyjnego modelu gospodarowania rolnego, w szczególności utrzymanie łąk kośnych i wypasu bydła,</p> <p>b) zachowanie obiektów historycznego budownictwa i układów ruralistycznych,</p> <p>c) kompleksu Starego Miasta i Twierdzy w Kostrzynie nad Odrą w zakresie terenów objętych ochroną konserwatorską zabytków,</p> <p>d) stanowisk archeologicznych;</p> <p>3) walorów krajobrazowych, w tym:</p> <p>a) nadodrzańskich i nadwarciańskich krajobrazów z otwarciami widokowymi na zakola i meandry wraz z ich zróżnicowanymi brzegami,</p> <p>b) układów zieleni komponowanej, w szczególności założeń parkowych i cmentarnych.</p>

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
Gorzowski Park Krajobrazowy	Strzelce Krajeńskie, Kłodawa	Obszar o powierzchni 12 261,8 ha. Celem ochrony Parku jest zachowanie i popularyzacja jego wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych w warunkach zrównoważonego rozwoju.
Obszary Ptasie Natura 2000		
Ostoja Witnicko-Dębniańska	Witnica, Gorzów Wielkopolski	Obszar o powierzchni 46 993 ha. Obszar położony na terenie gmin Dębno, Boleszkowice, Gorzów Wielkopolski, Trzcianka-Zdrój, Myślibórz, Witnica, Chojna. Obszar obejmuje kompleks lasów położonych w strefie krawędziowej doliny Warty (na północ od doliny) oraz kompleks leśny ciągnący się po Dębno i dolinę Myśli i jej dopływu Kosy. Zasadniczą część kompleksu stanowią lasy gospodarcze, z licznymi torfowiskami mszarnymi. Zachodnią część obszaru rozcinają rzeki o silnie meandrujących korytach, z niewielkimi starorzeczami w różnym stadium ładowienia i procesów torfotwórczych, a także rozległe zbiorniki wodno-bagiennicze i szuwarowe. Na całym obszarze występują różnej wielkości jeziora - zarówno dystroficzne, jak i eutroficzne.
Puszcza Barlinecka	Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa	Obszar o powierzchni 26 505 ha. Obszar położony na terenie gmin Zwierzyn, Barlinek, Nowogródek Pomorski, Strzelce Krajeńskie, Santok, Pełczyce, Kłodawa. Obszar obejmuje fragment Puszczy Gorzowskiej na rozległej, sandrowej Równinie Gorzowskiej. Teren ma bogatą sieć hydrograficzną; przecinają go dopływy Noteci: Polka i Santoczna oraz dopływ Warty - Kłodawka. Znajduje się tu również kilkadziesiąt różnych typów jezior, w większości położonych wśród lasów. Występuje tu co najmniej 20 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 5 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).
Dolina Dolnej Odry	Kostrzyn nad Odrą	Obszar o powierzchni 61 648 ha. Obszar położony na terenie gmin Cedynia, Szczecin, Widuchowa, Boleszkowice, Gryfino, Kołbaskowo, Chojna, Mieszkowice, Moryń, Kostrzyn nad Odrą, Goleniów. Dolina Odry (dwa główne kanały: Wschodnia Odra i Zachodnia Odra), to przeplatające się wzajemnie: tereny podmokłe z torfowiskami i łąkami zalewanymi wiosną, lasy olszowe i łąkowe, starorzeczka, liczne odnogi rzeki oraz wysepki. Duży udział w obszarze stanowią naturalne tereny zalewowe. Obszar ten obejmuje także odcinki strefy krawędziowej Doliny Odry z miejscami porośniętymi roślinnością sucholubną (łącznie z murawami kserotermicznymi oraz lasami). Tereny otaczające ostoję są użytkowane rolniczo. Na niewielkiej części prowadzona jest gospodarka łąkowa, jak również wypas bydła. W otoczeniu można spotkać także liczne zakłady przemysłowe. Mimo tego znajduje się tu 14 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG dobrze zachowanych, rzadkie i zagrożone gatunki zwierząt, w tym 17 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG.

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
Dolina Dolnej Noteci	Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Santok	Obszar o powierzchni 24 943 ha. Obszar położony na terenie gmin Deszczno, Zwierzyn, Gorzów Wielkopolski, Stare Kurowo, Drezdenko, Santok. Obszar obejmuje fragment doliny Dolnej Noteci bezpośrednio przed jej ujściem do Warty położony w Kotlinie Gorzowskiej, stanowiącej fragment Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej. Dolina Noteci w tym miejscu to szeroka dolina rzeczna, poprzecinana licznymi kanałami z pozostałościami starorzeczy i kompleksami torfianek. Na większości obszaru jest prowadzona średnio intensywna i ekstensywna gospodarka łąkowo-pastwiskowa. Występuje tu co najmniej 16 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 3 gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).
Puszcza Notecka	Skwierzyna, Santok	Obszar o powierzchni 178 255,7 ha. Obszar położony na terenie województwa lubuskiego i wielkopolskiego. Obszar stanowi zwarty, jednolity kompleks leśny w międzyrzeczu Noteci i Warty, części pradoliny Eberswaldsko-Toruńskiej. Jest to równina akumulacyjna w znacznym stopniu przekształcona przez wiatry, który usypały tu, największy w Polsce, zespół wydm śródlądowych, o wysokości 20-30 m, a maksymalnie dochodzący do 98 m npm. Ogromny obszar leśny (jeden z największych w centralnej i północnej Polsce); ostoja rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, ptaków i ssaków, w tym prawnie chronionych w Polsce. Jest to jedyna w ostatnich latach, stała ostoja wilka w zachodniej Polsce. Występuje tu 9 gatunków storczyków.
Lasy Puszczy nad Drawą	Strzelce Krajeńskie	Obszar o powierzchni 190 279 ha. Obszar położony na terenie powiatów wałecki, czarnkowsko-trzcieński, choszczeński, strzelecko-drezdenecki, drawski. Obszar obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego na równinie sandrowej, położonej w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W lasach dominują bory sosnowe z domieszką brzozy, dębu i topoli. Zostały one znacznie przekształcone w wyniku prowadzenia gospodarki leśnej na tym terenie przez kilkadziesiąt lat.
Obszary Siedliskowe Natura 2000		
Jezioro Kozie	Lubiszyn	Obszar o powierzchni 179 ha. Obszar położony na terenie gmin Nowogródek Pomorski, Myślibórz, Lubiszyn. Obejmuje pojedynczy eutroficzny zbiornik wodny, przybrzeżne zespoły roślinne oraz płaty torfowisk. Jezioro Kozie należy do rzadkich w Polsce typów akwenów typu karasiowego. Tereny nad wodą cechuje różnorodność gatunkowa – do najcenniejszych należą zarośla chronionej w Polsce brzozy niskiej i szuwar z rzadką kłocią wiechowatą.
Torfowisko Chłopiny	Lubiszyn	Obszar o powierzchni 498,5 ha. Obejmuje kompleks zbiorowisk bagiennych i torfowiskowych porastających rozległą misę pojeziorną. W centrum ostoi znajduje się torfowisko przejściowe

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
		z cenną roślinnością glacialną np. turzycą bagienną, rosiczką długolistną i okrągłolistną.
Ujście Noteci	Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Santok	Obszar o powierzchni 3994,5 ha. Obszar obejmuje ujście Noteci i Warty z dużymi obszarami zalewowymi, ekstensywnie zagospodarowanymi. Na lewym brzegu Warty zachował się cenny fragment lasów łęgowych, a powyżej zabudowy wsi Santok, na stromym zboczu doliny Warty – interesujące płaty muraw kserotermicznych. Ważny obszar występowania wilgotnych ekosystemów, typowych dla dolin dużych rzek z dobrze zachowanymi lasami łęgowymi.
Ostoja Barlinecka	Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa	Obszar o powierzchni 25 596 ha. Obszar położony na terenie gmin Zwierzyn, Barlinek, Nowogródek Pomorski, Strzelce Krajeńskie, Santok, Pełczyce, Kłodawa. Obszar obejmuje fragment rozległej sandrowej Równiny Gorzowskiej, porośniętej lasami Puszczy Gorzowskiej. Teren ma bogatą sieć hydrograficzną; przecinają go dopływy Noteci Polka i Santoczna oraz dopływ Warty Kłodawka. Na terenie obszaru znajduje się kilkadziesiąt jezior różnych typów, w większości położonych wśród lasów.
Bory Chrobotkowe Puszczy Noteckiej	Skwierzyna, Santok	Obszar o powierzchni 2309 ha. Obszar położony na terenie gmin Drezdenko, Skwierzyna, Santok. Na terenie ostoi występuje jeden gatunek ssaka - wilk szary - z II załącznika Dyrektywy Siedliskowej.
Ujście Warty	Deszczno, Witnica, Bogdaniec, Kostrzyn nad Odrą	Obszar o powierzchni 33 297 ha. Obszar położony na terenie gmin Deszczno, Górzycza, Witnica, Bogdaniec, Słońsk, Kostrzyn nad Odrą, Krzeszyce. Ostoja obejmuje tereny zalewowe Warty w rejonie jej ujścia do Odry, niewielki odcinek doliny Odry i zalew w rejonie Kostrzyna nad Odrą. Leży na wysokości 11-55 m n.p.m. Występują tu licznie naturalne odnogi rzeki oraz kanały i sztucznie stworzone zbiorniki wody. Roczne wahania poziomu wody na jej obszarze osiągają nawet 3,5 m, przy czym najwyższe stany obserwowane są na przedwiośniu i wczesną wiosną. W obszarze znajduje się wiele łąk corocznie zalewanych. Na niewielkiej przestrzeni spotyka się również zarośla wierzbowe i lasy łęgowe. W rejonie miejscowości Owczary i Pamięcin wykształciły się murawy kserotermiczne. Tuż przy południowo-zachodniej granicy obszaru, w dawnych umocnieniach obronnych, znajduje się duże zimowisko nietoperzy. Wchodzący w skład ostoi rezerwat Słońsk, uznawany jest za jedną z najważniejszych ostoi ptaków w środkowej Europie i podlega zapisom Konwencji Ramsar. Ujście Warty ma rangę ptasiej ostoi o znaczeniu europejskim.
Skwierzyna	Skwierzyna	Obszar o powierzchni 0,25 ha. Na strychu i na wieży kościoła w Skwierzynie żyje jedna z większych kolonii nocka dużego w Polsce północnej.
Uroczyska Puszczy Drawskiej	Strzelce Krajeńskie	Obszar o powierzchni 74 416,3 ha. Obszar położony na terenie powiatów wałecki, czarnkowsko-trzcianecki, choszczeński, strzelecko-drezdenecki, drawski. Ostoja obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego, położonego na równinie sandrowej,

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
		w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W miejscach, gdzie teren jest pofałdowany, wzniesienia osiągają wysokość do 121 m. Najcenniejszym przyrodniczo obszarem jest centralna część ostoi, położona w widłach rzek: Drawy i Płocicznej. Ich koryta i doliny zachowały charakter zbliżony do naturalnego.
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe		
Jezioro Wielkie	Witnica	Obszar o powierzchni 3,76 ha. Celem ochrony jest zachowanie w stanie naturalnym krajobrazu jeziora Wielkiego, jak również przylegających jezior oraz otaczających jeziora lasów wraz z florą i fauną dla potrzeb dydaktycznych, turystycznych, naukowych i wypoczynkowych w estetycznie utrzymanym krajobrazie.
Kijewickie Kierki	Skwierzyna	Obszar o powierzchni 29 ha. Celem ochrony jest zachowanie walorów widokowych i estetycznych fragmentu doliny rzecznej.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANO NA PODSTAWIE DANYCH CENTRALNEGO REJESTRU FORM OCHRONY PRZYRODY ORAZ INFORMACJI POCHODZĄCYCH ZE STRONY [HTTP://INE.EKO.ORG.PL/](http://ine.eko.org.pl/) (INSTYTUT NA RZECZ EKOROZWOJU)

5.1.8 Dziedzictwo kulturowe

Województwo lubuskie zajmuje tereny, które w przeszłości należały do kilku zróżnicowanych pod względem historycznym i kulturowym regionów. Jego specyfika wynika m.in. z faktu, że były to tereny przygraniczne, które często zmieniały przynależność państwową, dzielnicową czy administracyjną. Obszar MOF GW leży na pograniczu historycznych regionów: Pomorza Zachodniego i Wielkopolski.

Analizując dziedzictwo kulturowe województwa lubuskiego należy podkreślić jego zróżnicowany charakter w poszczególnych regionach. Dzisiejszy obszar MOF GW zasadniczo związany był z Pomorzem Zachodnim i Brandenburgią. Pod względem występowania zabytków architektury województwo lubuskie jest niejednorodnym obszarem. W rejestrze zabytków znajduje się 3 651 zabytków nieruchomych, w tym 2 859 zlokalizowanych jest w części południowej, a tylko 756 w północnej.

Ważną grupę zabytków stanowią obiekty sakralne. Styl gotycki reprezentowany jest poprzez katedrę w Gorzowie Wielkopolskim. Miasta w większości posiadają średniowieczną metrykę i cechują się regularnym rozplanowaniem, z centralnie zlokalizowanym rynkiem i ratuszem. Wszystkie ośrodki posiadały system obwarowań. Pozostałości fortyfikacji uchowały się do dziś, m.in. w Strzelcach Krajeńskich, Kostrzynie nad Odrą. W Bogdańcu zlokalizowany jest również Park Kulturowy – „Dolina Trzech Młynów”.¹⁴ Gmina Santok posiada zasoby dziedzictwa kulturowego, historycznego, połączone z unikalnymi walorami przyrodniczymi rzek i dolin rzecznych Warty i Noteci. Walory przyrodniczo-kulturowe gminy Lubiszyn związane są m. in. z tradycjami pszczelarskimi.

¹⁴ Za: Narodowy Instytut Dziedzictwa

Najliczniejszą grupę obiektów wpisanych do rejestru zabytków stanowią budynki związane z mieszkalnictwem (domy mieszkalne, wille, kamienice). Istotną grupę zabytków stanowią również obiekty sakralne, zlokalizowane we wszystkich gminach MOF GW i obiekty użyteczności publicznej, zlokalizowane przede wszystkim w miastach.

Analizując zasób dziedzictwa kulturowego MOF GW, a zwłaszcza najcenniejsze zabytki, na szczególną uwagę zasługuje fakt, że tworzy on raczej układ monocentryczny. Najatrakcyjniejsze obiekty zabytkowe wskazywane zarówno przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, jak i dokumenty strategiczne województwa, koncentrują się w Gorzowie Wielkopolskim. Obiekty te wyróżniają się znacząco na tle całego obszaru funkcjonalnego pod względem walorów kulturowych o znaczeniu ponadlokalnym, a także związanym z tym istotnym potencjałem turystycznym.¹⁵

Powiat gorzowski charakteryzuje się zróżnicowanym krajobrazem kulturowym, łączącym w sobie szereg cech odzwierciedlających dawne metody gospodarowania i adaptacji środowiska naturalnego. Charakter krajobrazu, obok cech środowiska przyrodniczego, jest określany spuścizną materialną w postaci architektury sakralnej, rezydencjonalnej, mieszkalnej, architektury użyteczności publicznej, architektury obronnej, cmentarzy, zespołów zieleni projektowanej w postaci parków i założeń ogrodowych, dziedzictwa archeologicznego określającego najstarsze formy osadnicze oraz metody gospodarowania w postaci dziedzictwa niematerialnego. Składnikami określającymi krajobraz kulturowy pozostają również takie elementy jak szlaki drogowe, rolnictwo oraz przemysł, wpływające na współczesne przemiany i formy krajobrazu, a także tereny o znacznie mniejszym nasyceniu zaludnienia, gdzie podstawową treścią pozostaje środowisko naturalne przede wszystkim w formie zwartych kompleksów leśnych, poddawanych mniej intensywnym procesom definiującym działalność człowieka.

W rejestrze zabytków Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków figuruje 80 obiektów zabytkowych nieruchomości znajdujących się na terenie powiatu gorzowskiego. Najwięcej zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru występuje w mieście i gminie Witnica (32 obiektów, w tym 10 w Witnicy). W pozostałych gminach funkcjonuje po kilka lub kilkanaście zabytków: w gminie Santok – 11, w gminie Bogdaniec – 9, w gminie Kłodawa – 9, w gminie Lubiszyn – 7, w gminie Deszczno – 7 i mieście Kostrzyn nad Odrą – 5.

Analizując zasób najcenniejszych zabytków Gorzowa Wielkopolskiego za pozytywny aspekt należy uznać znaczne skupienie najcenniejszych obiektów zabytkowych w centralnej części miasta, na stosunkowo niewielkim obszarze. Daje to możliwość koncentracji działań ochronnych, konserwatorskich i promocyjnych w danym obszarze. Szczególnie dużym potencjałem odznacza się nasycony zabytkami rejon Nowego i Starego Miasta wraz z obszarem przy zabytkowej estakadzie kolejowej, gdzie zrewitalizowane w latach 2005-2011 Bulwary Nadwarciańskie stanowią miejsce spotkań lokalnej społeczności i są atrakcyjnym elementem, generującym ruch turystyczny. Zdecydowaną większość najatrakcyjniejszych obiektów zabytkowych Gorzowa Wielkopolskiego stanowią budynki mieszkalne, w tym przede wszystkim zabytkowe kamienice i wille. Zdecydowana większość z nich zlokalizowana jest w rejonie Nowego Miasta (m.in. realizacje Karla Bangerta z Berlina i lokalnych architektów Bruno Krischkera i Willy Senckpiehla).¹⁶

¹⁵ Za: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

¹⁶ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

W powiecie gorzowskim do najbardziej wartościowych założeń urbanistycznych zaliczyć należy układ planistyczny Kostrzyna nad Odrą. Do najlepiej zachowanych układów ruralistycznych, powstałych w okresie średniowiecznym, w tym zwłaszcza owalnicowych, należy rozplanowanie wsi Jenin (gmina Bogdaniec) i Wawrów (gmina Santok). Przykładem osadnictwa z okresu nowożytnego, tzw. olęderskiego jest miejscowość Chwałowice (gmina Bogdaniec). W architekturze sakralnej wyjątkowe miejsce zajmują kościoły romańsko-gotyckie w Lubnie i Marwicach (gmina Lubiszyn) i Wojcieszycach (gmina Kłodawa). Z założeń rezydencjonalnych, należy wymienić zespół w Dąbroszynie (gmina Witnica), dziewiętnastowieczne założenia w Sosnach (gmina Witnica) oraz pałac w Stanowicach. Z architektury ryglowej na szczególną uwagę zasługują kościoły w Chwałowicach (gmina Bogdaniec), Santocznie (gmina Kłodawa) i Wysokiej (gmina Lubiszyn). Budownictwo murowane z tego okresu reprezentuje barokowy kościół w Różankach (gmina Kłodawa). Na szczególną uwagę zasługują również neostylowe kościoły XIX, XX wieku w Dąbroszynie (gmina Witnica) i Santoku. Budownictwo mieszczańskie w stylu eklektyzmu i secesji reprezentowane jest w Witnicy. Należy zwrócić uwagę również na willę fabrykancką w Witnicy. Duże znaczenie ma nowożytna również fortyfikacja - zespół twierdzy w Kostrzynie nad Odrą wraz z jej XIX – wiecznym fortem w Sarbinowie. Ponadto zabytkami o najwyższym znaczeniu dla powiatu gorzowskiego są pałac i park pałacowy w Kamieniu Wielkim, które stanowią własność powiatu gorzowskiego, a pozostają w trwałym zarządzie Domu Pomocy Społecznej w Kamieniu Wielkim – jednostki organizacyjnej powiatu.¹⁷

Gmina Skwierzyna charakteryzuje się niewielką liczbą obiektów zabytkowych (12 obiektów). Warto jednak zwrócić uwagę na układ urbanistyczny miasta Skwierzyna, w tym na kamienice przy ul. Marszałka Piłsudskiego, która potocznie nazywana jest deptakiem. Większość zlokalizowanych tam budynków datowanych jest na lata 20 i 30 XI wieku. W Skwierzynie wyróżnia się budynek ratusza w stylu neorenesansowym, oddany do użytku w 1841 roku. Ochroną objęty jest układ urbanistyczny wsi Trzebiszewo z 1 połowy XIX wieku. Pozostałe obiekty chronione to pałace oraz obiekty sakralne.¹⁸

W Strzelcach Krajeńskich do dnia dzisiejszego we współczesnym układzie miasta zachowało się średniowieczne rozplanowanie o regularnym szachownicowym kształcie, z centralnie usytuowanym prostokątnym rynkiem. Całość tworzy charakterystyczny i ciekawy układ przestrzenny o kształcie koła, zamkniętego pierścieniem obronnych murów miejskich, za którymi rozciągał się podwójny pas ziemnych wałów i fos. Regularność układu ulicznego podkreśla zabudowa z przełomu XIX i XX w. Spośród zabudowy staromiejskiej, tworzącej historyczne wnętrze miasta wyróżniają się: kolegiata, plac rynkowy, mury miejskie z Bramą Młyńską i Baszta Więzienna.

Na terenie gminy Strzelce Krajeńskie znajduje się wiele zabytkowych obiektów, do których należą obiekty architektury sakralnej, obronnej i rezydencjonalnej, o dużym znaczeniu historycznym, a także układy przestrzenne. Ochroną konserwatorską objęta jest głównie zabudowa wpisująca się w krajobraz przyrodniczy i kulturowy. Liczne zabytki świeckie i sakralne występują nie tylko w obszarze Starego Miasta, ale także na terenach okolicznych miejscowości. Na terenie gminy Strzelce Krajeńskie znajduje się 45 obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków.¹⁹

¹⁷ Za: Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Gorzowskiego na lata 2021 – 2024

¹⁸ Za: Gminy program opieki nad zabytkami Gminy Skwierzyna na lata 2020-2023

¹⁹ Za: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Strzelce Krajeńskie

Większość wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych na obszarze MOF GW to ślady i punkty osadnicze z epoki kamiennej, epoki brązu, okresu rzymskiego, wczesnego i późnego średniowiecza oraz cmentarzyska ciepłopalne kultury łużyckiej z epoki brązu.

Ważną instytucją kultury w Gorzowie Wielkopolskim jest Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta, podlegające Samorządowi Województwa. Ulokowane jest w 5 obiektach na terenie 3 gmin. W samym Gorzowie Wielkopolskim zajmuje willę z ogrodem oraz Spichlerz. Muzeum dokumentuje historię regionu, popularyzuje zgromadzone zbiory, prowadzi działalność wystawienniczą i edukacyjną. Instytucja posiada unikalny zbiór współczesnej sztuki polskiej „Kąg Arsenau...”. W jego skład wchodzi: „Zespół Willowo-Ogrodowy”, „Spichlerz”, „Zagroda Młyńska” w Bogdańcu, „Muzeum Grodu Santok” w Santoku.

W Kostrzynie nad Odrą funkcjonuje Muzeum Twierdzy Kostrzyn, przy ul. Granicznej 1. Jak już wspomniano, bazę wystawienniczą w Bogdańcu posiada Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim. Zbiory kultury i techniki wiejskiej w Bogdańcu mieszczą się w zagrodzie młyńskiej wraz z młynem i domem młynarza, zlokalizowanej na obrzeżu Chronionego Obszaru Krajobrazowego Wysoczyzny Bogdanieckiej. Zgromadzono tu sprzęty związane z przetwórstwem ziarna i wypiekiem chleba, dawne środki transportu oraz maszyny i narzędzia rolnicze. Zbiory w muzeum w Santoku związane są z grodziskiem piastowskim w tej miejscowości, datowanym od VIII do przełomu XII/XIII wieku. Prezentują one przede wszystkim wyniki badań archeologicznych prowadzonych na grodzisku. W odrestaurowanej willi fabrykanckiej w Witnicy znajduje się dziś siedziba Miejskiego Domu Kultury. W połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku na terenie parku miejskiego w Witnicy założono Park Drogowskazów i Słupów Milowych Cywilizacji. Jest to swego rodzaju skansen poświęcony drodze, w szerokim kulturowym znaczeniu tego pojęcia. W Parku są gromadzone i eksponowane zabytki lub ich kopie oraz instalacje w czterech wyodrębnionych przestrzeniach: kultury drogi, słupów milowych cywilizacji, refleksji oraz uśmiechu. Poza walorami poznawczymi, odnoszącymi się do dziejów tych terenów i ich związków ze światem, jest propozycją ukazywania przeszłości małej ojczyzny w warunkach plenerowych i sposobem na ochronę ginących zabytków cywilizacji technicznej.

Oprócz samorządowych placówek na terenie MOF GW funkcjonują prywatne inicjatywy takiej jak: Prywatne Muzeum Chwały Oręża Polskiego Pułkownika Czesława Chmielewskiego w Witnicy; Edukacyjny Park Dendrologiczny PTTK w Mościcach, Park Dinozaurów w Nowinach Wielkich wraz leśną ścieżką edukacyjną oraz geo-muzeum, Muzeum Militariów „Atena” w Skwierzynie, Skansen Techniki Wiejskiej w Wielisławicach (gmina Strzelce Krajeńskie).²⁰

Bardzo ważną częścią dziedzictwa kulturowego są wartości niematerialne, do których należą tradycje i przekazy ustne, sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne, zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne, wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata, umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Po II wojnie światowej nastąpiła wymiana tutejszej społeczności, co przerwało dotychczasową ciągłość kulturową. Wyjechali dotychczasowi mieszkańcy (Niemcy), którzy współtworzyli charakter i kształt regionu w ubiegłych wiekach, jego wielokulturowy i wielowyznaniowy wizerunek z okresu XIX i początków XX wieku, a pojawili się osadnicy polscy z różnych stron oraz w niewielkim stopniu ukraińscy. Taka sytuacja spowodowała nowe zróżnicowanie kulturowe, gdyż każda z grup przyniosła

²⁰ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego oraz informacje ze stron internetowych gmin

swoje tradycje i zwyczaje. Trudno jest mówić więc o kultywowaniu tradycji, regionalnego stroju czy obrzędów. Stworzyło to jednak możliwości poznawania dziedzictwa niematerialnego wielu kultur.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 zwraca uwagę na potrzebę lepszego wykorzystania walorów regionu, w tym kulturowych, stanowiących zasób województwa, jako istotny czynnik rozwoju potencjału społecznego i gospodarczego. Część z wymienionych obiektów z obszaru MOF GW włączona jest do systemu szlaków turystycznych o znaczeniu kulturowym.

Warto jednak zwrócić uwagę, iż w przypadku gmin z obszaru MOF GW tylko nieliczne posiadają programy opieki nad zabytkami. Z powiatu gorzowskiego żadna nie posiada aktualnego gminnego programu opieki nad zabytkami, zatwierdzonego przez Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Obok Powiatu Gorzowskiego, jedynie miasto Kostrzyn nad Odrą posiada jeszcze aktualny program na lata 2018-2021. Gmina Kłodawa posiada opracowany Program Opieki nad Zabytkami na lata 2020-2023, lecz nie został on jeszcze uchwalony. Na etapie opracowywania programu są gminy Bogdaniec, Santok, Lubiszyn, Witnica i Deszczno.²¹

Działalność kulturalna na terenie MOF GW jest realizowana przez liczne instytucje i placówki kulturalne. Są one utrzymywane i prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i służą zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz odwiedzających.

²¹ Za: Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Gorzowskiego na lata 2021 – 2024”

5.2 Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu

W Prognozie oddziaływania na środowisko Strategia ZIT MOF GW należy przewidzieć skutki zmian środowiska także w przypadku zaniechania realizacji Strategii.

Realizacja założeń Strategia ZIT MOF GW oznacza faktycznie wykorzystanie szans na przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego, także w odniesieniu do wymiaru środowiskowego. Strategia jest narzędziem koniecznym do tego, aby samorzady MOF GW mogły sięgać po fundusze zewnętrzne, co związane jest m. in. z założeniami polityki rozwoju regionalnego, zdefiniowanymi na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym.

Brak realizacji założeń Strategii MOF GW skutkować będzie brakiem możliwości realizacji interwencji na rzecz wzmocnienia potencjału gospodarczego, społecznego oraz środowiskowego.

Zaniechanie realizacji zaplanowanych w Strategii przedsięwzięć utrudni m. in. kształtowanie mobilności miejskiej, opierającej się na niskoemisyjnych rozwiązaniach. Nie pozwoli w odpowiednim zakresie rozwijać odporność miasta na czynniki kryzysowe. Mieszkańcy narażeni będą na duży ruch komunikacyjny i hałas.

Brak realizacji Strategii wpłynie również na aspekty związane z ochroną klimatu. W wymierzę publicznym nadal dominować będą rozwiązania nieefektywne pod względem oszczędzania energii. Nie dojdzie do skutku szereg działań modernizacyjnych infrastruktury publicznej, które służyć będą ochronie środowiska, m. in. związanych z rozwojem odnawialnych źródeł energii.

Nie dojdzie do skutku realizacja działań na rzecz poprawy jakości i ilości zasobów wodnych, nie zostanie zwiększona retencyjność. Nie powstaną również nowe tereny zielone.

Brak realizacji Strategii MOF GW w powyższym kontekście należy rozpatrywać w kontekście braku lub ograniczenia impulsów rozwojowych na rzecz zrównoważonego rozwoju i środowiska.

5.3 Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

5.3.1 Obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływanie, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu

Z uwagi na ograniczoną wiedzę nt. skali i zakresu przedsięwzięć trudno precyzyjnie określić w jakiej przestrzeni nastąpi przekroczenie standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystanie terenu. Zasadniczo przyjęto, że przewidywane znaczące oddziaływanie dotyczyć może obszarów szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenie lub negatywne zmiany w środowisku. Do tych obszarów należy zaliczyć w pierwszej kolejności:

- wody powierzchniowe,
- obszary chronione, w tym obszary Natura 2000,
- obszary o znaczeniu dla ochrony dziedzictwa kulturowego.

Jednocześnie należy stwierdzić, iż stan środowiska na ww. obszarach zasadniczo nie odbiega od stanu dla całego obszaru MOF GW.

Jako pokazują dane GIOŚ stan wód powierzchniowych badanych JCWP był w dużym stopniu zły. Wody płynące najczęściej narażone były na zrzut niedostatecznie oczyszczonych ścieków komunalnych. Jednak w ostatnich latach zauważalna była tendencja spadkowa odprowadzania tych zanieczyszczeń do wód lub gleby. Problem zagrożenia jakości wód jezior w szczególności dotyczył obszaru zlewni pojeziernych, z którego wody powierzchniowe odpływają poprzez jeziora. Do pogorszenia stanu wód przyczyniają się spływy powierzchniowe, zwłaszcza z terenów rolniczych poddawanych nawożeniu i chemizacji.

Powierzchniowe obszary chronione charakteryzowały się prawdopodobnie lepszym stanem środowiska w porównaniu do obszarów zurbanizowanych lub terenów intensywnej gospodarki rolnej. Związane jest to m. in. z większą odległością od źródeł zanieczyszczeń, zarówno powietrza, jak również wód powierzchniowych. Obszary chronione w dużym stopniu występowały na obszarach leśnych, które rekompensują negatywne skutki oddziaływania na środowisko, m.in. zanieczyszczenia powietrza, wód (proces samooczyszczania), susz (zatrzymywanie wody). Zagrożeniem dla ww. obszarów chronionych mogą być wybrane działania inwestycyjne, niekoniecznie realizowane na tych obszarach, ale przede wszystkim w sąsiedztwie (np. drogi, infrastruktura liniowa). **Osobno należy rozważyć kwestie spójności przestrzennej obszarów chronionych, m. in. poprzez korytarze ekologiczne.**

Obszary o znaczeniu dla ochrony dziedzictwa kulturowego stanowiły głównie zabytki lub obszary zabudowy. Część tych obiektów zlokalizowana była na obszarach wiejskich, w tym z dala od tras komunikacyjnych i uciążliwych dla środowiska obiektów przemysłowych. W tych obszarach prawdopodobnie stan wybranych komponentów środowiskach, m. in. jakości powietrza, klimatu akustycznego, mógł być wyższy niż na obszarach miejskich. W odniesieniu do dziedzictwa kulturowego

należy szczególnie zwrócić uwagę na zagrożenia związane z nadmiernym udostępnieniem obiektów dla ruchu turystycznego.

Reasumując, należy stwierdzić, iż największy wpływ na środowisko dotyczyć będzie przestrzeni zlokalizowanej w bezpośrednim sąsiedztwie granic tworzonych terenów inwestycyjnych oraz modernizowanych i rozwijanych dróg rowerowych. Dotyczyć może również terenów przeznaczonych pod funkcje turystyczne.

5.3.2 Formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym

Obszar MOF GW charakteryzuje się wysokim na tle kraju udziałem powierzchni obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem. Należą tu m. in. park narodowy, rezerwy, obszary chronionego krajobrazu oraz obszary Natura 2000, zarówno ptasie, jak też siedliskowe.

Stan środowiska na ww. obszarach zasadniczo nie odbiega od stanu dla całego obszaru MOF GW. Jak już opisano w poprzednim rozdziale stan środowiska na terenie **powierzchniowych form ochrony przyrody** charakteryzował się prawdopodobnie lepszym stanem środowiska w porównaniu do obszarów zurbanizowanych lub terenów intensywnej gospodarki rolnej. Dotyczyło to prawdopodobnie dużych obszarowo form ochrony, oddalonych znacznie od teren zurbanizowanych, tras komunikacyjnych, terenów przemysłowych lub intensywnie wykorzystywanych gospodarczo (np. funkcja rolnicza).

W nieco innej sytuacji mogą być chronione obiekty przyrody żywej lub nieożywionej. Ich lokalizacja w np. przestrzeni zurbanizowanej może mieć znaczenie z punktu widzenia stanu środowiska. Obiekty przyrody ożywionej położone na obszarach miejskich lub sąsiedztwie ruchliwych tras komunikacyjnych mogą być narażone na zanieczyszczenia powietrza lub skutki prowadzonych inwestycji (np. odwodnienie terenu). Szczególnej ochrony wymagają także obszary i obiekty, które zlokalizowane są obrębie przestrzeni wykorzystywanych turystycznie.

5.4 Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

5.4.1 Przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska

Strategia ZIT MOF GW jest dokumentem, który agreguje lokalne przedsięwzięcia projektowe w wiązki projektów zintegrowanych, wpisujących się we wspólne cele rozwoju. Nie jest dokumentem bezpośrednio ukierunkowanym na aspekty ochrony środowiska, choć kwestie środowiskowe mają istotne znaczenie dla projektowanego dokumentu. W podsumowaniu diagnostycznym napisano:

- W wymiarze środowiskowym oczekiwana jest dalsza ewolucja w kierunku rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, przystosowanej do zmian i kryzysu klimatycznego.
- Jakość środowiska może stanowić atut rozwojowy MOF GW. Niemniej Jednocześnie widoczny jest brak przygotowania na zmiany klimatyczne (susze, nawalne deszcze). Zagrożenie powodziowe w obrębie MOF GW występujące na terenach zalewowych zlokalizowanych wzdłuż Warty, Noteci i Odry. Problem ten dotyczy wybranych gmin znajdujących się w zasięgu strefy oddziaływania rzeki. Problem jest przy tym dostęp do zasobów wodnych, co związane jest z hydrologiczną suszą. Rzeki latem mają bardzo obniżony poziom. Wody gruntowe obniżają się, co ma wpływ na tereny zieleni. Występują choroby drzew niszczące lasy przede wszystkim iglaste, co skutkuje ich wycinką.
- Na obszarze MOF GW wciąż występują problemy związane z ochroną środowiska. Zaliczyć do nich należy: kwestie jakości powietrza, pomimo poprawy części jego parametrów, gospodarkę odpadami, hałas, gospodarkę wodno-kanalizacyjną. Dla części gmin problemem nadal jest niski poziom skanalizowania, który występuje między innymi na obszarach wiejskich, charakteryzujących się przy tym rozproszaniem osadniczym.
- Na terenie MOF GW notuje się niski odsetek powierzchni objętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Brak takich planów powoduje, że często dochodzi do konfliktów społecznych, np. dot. przeznaczenia nieruchomości rolnych pod zabudowę mieszkaniową. Występują konflikty związane z określeniem przeznaczenia terenów na stykach gmin (konflikt funkcji terenów np. sąsiedztwo terenów przemysłowych z mieszkaniowymi, zabudowa na terenach zalewowych).

Kwestie ochrony środowiska oraz zachowania przyrody stanowią jeden z głównym priorytetów Unii Europejskiej, co ma swoje odzwierciedlenie w zakresie wsparcia jaki dedykowany jest w ramach funduszy unijnych. Ma to swoje przełożenie na strukturę dokumentu Strategii ZIT MOF GW oraz zakres interwencji jaki przenosi.

Dokument Strategii ZIT MOF GW odnosi się między innymi do następujących celów szczegółowych Programu Regionalnego FEWL 21-27, które związane są z aspektem środowiskowym:

- Cel Szczegółowy 2.2. Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju,
- Cel Szczegółowy 2.4. Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego,
- Cel Szczegółowy 2.7. Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia,
- Cel Szczegółowy 2.8. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.

5.4.2 Powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska

W projektowanym dokumencie Strategii MOF ZIT GW szczególny wymiar problemów środowiskowych związany jest z przystosowaniem się do zmian klimatu, transformacją energetyczną, ochroną i zachowaniem przyrody, różnorodności biologicznej, zielonej infrastruktury, przeciwdziałaniem zanieczyszczeniom oraz zrównoważoną mobilnością miejską:

- Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu wynikają z potrzeby inwestowania w rozwiązania ekologiczne, sprzyjające ochronie klimatu, budowie wizerunku gmin ekologicznych, czystych. Nie bez znaczenia jest także zdolność do generowania oszczędności dla budżetu samorządów. Działania służące adaptacji do zmian klimatu są niezwykle istotne ze względu na rosnące zagrożenia wynikające z globalnego ocieplenia i zmian klimatycznych. Zmiany klimatu mogą prowadzić do ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak wzmożone burze, powodzie, susze i fale upałów. Działania adaptacyjne będą miały na celu zmniejszenie ryzyka występowania niepożądanych zdarzeń i ochronę życia oraz zdrowia ludzi. Obszary miast i gmin zostaną przystosowane do zmian klimatu m.in. poprzez lokalne obniżenie temperatury, poprawę jakości powietrza oraz wykorzystanie wód opadowych.
- Wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego będzie wspierać zrównoważony rozwój społeczności, przyczyni się do lepszej jakości życia mieszkańców oraz zachowania różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów, ochrony i przywrócenia naturalnych siedlisk oraz krajobrazów w obszarach miejskich i wiejskich. W obszarach miejskich zakłada się tworzenie terenów zielonych, ogrodów publicznych i dziedzińców, które zwiększać będą estetykę przestrzeni miejskiej, poprawią jakość powietrza, wpływać będą na regulowanie temperatury i przyczyniać się będą do zmniejszenia efektu wysp ciepła.
- Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej i zeroemisyjnej jest kluczowa dla budowy zrównoważonej mobilności, czyli takiej, która spełnia potrzeby transportowe społeczeństwa, minimalizując jednocześnie negatywne skutki dla środowiska i zdrowia. Efektywny system transportu publicznego i zeroemisyjnego, łączący różne obszary MOF GW, może przyczynić się do lepszej spójności funkcjonalnej. Ułatwi to mieszkańcom dostęp do pracy, edukacji i usług oraz pomoże zmniejszyć natężenie ruchu samochodowego. Działania rozwijające infrastrukturę komunikacji niskoemisyjnej obejmą także budowę dróg i pasów dla rowerów

oraz ścieżek dla pieszych, co zachęci do korzystania z bardziej ekologicznych środków transportu. Transport rowerowy, łącznie z ruchem pieszym, powinny tworzyć podstawę przemieszczania się w zrównoważonym, ekologicznym i przyjaznym dla mieszkańca obszarze funkcjonalnym. Aby jednak taka forma transportu była przyjazna i konkurencyjna względem innych środków przewozu, konieczne jest utworzenie na terenie MOF GW zintegrowanej, dostępnej i dobrej jakościowo infrastruktury. Podstawowym celem interwencji będzie dążenie do stworzenia warunków dla zrównoważonej mobilności dzięki zapewnieniu sprawnego, efektywnego, inteligentnego i bezpiecznego nisko oraz zeroemisyjnego systemu transportu publicznego w miastach, który będzie dostępny dla wszystkich użytkowników, w tym również dla osób ze szczególnymi potrzebami.

5.5 Charakterystyka planowanych przedsięwzięć

5.5.1. Stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć. Przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska. Powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska

Próbując dokonać analizy oddziaływania postanowień dokumentu na środowisko przeanalizowano jego zapisy w do odniesieniu do Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839).

W pierwszym kroku podzielono planowane działania na te, które mogą powodować negatywne oddziaływania na środowisko (nawet niewielkie) oraz te, które nie wykazują oddziaływania na środowisko (główne działania o charakterze nieinwestycyjnym, edukacyjnym, szkoleniowym, promocyjnym, etc.). **Do dalszych, pogłębionych analiz wybrano te, które wykazują się wpływem na środowisko (korzystnym lub niekorzystnym) i w kolejnym kroku oceniono ich wpływ na środowisko w kontekście usytuowania/ lokalizacji działania oraz rodzaju i skali przedsięwzięć.**

TABELA 6. OCENA WPŁYWU NA ŚRODOWISKO KIERUNKÓW DZIAŁAŃ STRATEGII MOF ZIT GW

Projekt zintegrowany/ Projekt	Gmina	Wpływ na środowisko	Możliwe negatywne oddziaływania na środowisko	Możliwe pozytywne oddziaływania na środowisko
Wiązka 1: Rozwój usług cyfrowych w administracji publicznej na obszarze MOF GW				
1. Rozwój elektronicznych usług świadczonych przez Miasto Gorzów Wielkopolski – etap III	Miasto Gorzów Wielkopolski	Nie		
2. E-usługi w Gminie Bogdaniec	Bogdaniec	Nie		
3. E-usługi w Gminie Deszczno	Deszczno	Nie		
4. Strzelecki e-urząd	Strzelce Krajeńskie	Nie		
5. Cyfryzacja Urzędu gminy Kłodawa oraz wdrożenie e-usług publicznych dla mieszkańców	Kłodawa	Nie		
6. Rozwój e-usług w Gminie Lubiszyn	Lubiszyn	Nie		
Wiązka 2: Wsparcie rozwoju gospodarczego na obszarze MOF GW				
1. Centrum Wsparcia Biznesu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego	Miasto Gorzów Wielkopolski	Nie		
2. Wsparcie przedsiębiorców z terenu gminy Kłodawa	Kłodawa	Nie		
Wiązka 3: Poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii				
1. Zwiększenie efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej w Gorzowie Wielkopolskim	Miasto Gorzów Wielkopolski	Tak	Tak	Tak
2. Rozwój OZE w obiektach użyteczności publicznej w Gminie Deszczno	Deszczno	Tak	Tak	Tak
3. Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Kłodawa	Kłodawa	Tak	Tak	Tak
Wiązka 4: Przystosowanie obszaru MOF GW do zmian klimatu				
1. Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury w Gorzowie Wielkopolskim	Miasto Gorzów Wielkopolski	Tak	Tak	Tak
2. Poprawa retencji i zagospodarowanie wód opadowych na terenie gminy Strzelce	Strzelce Krajeńskie	Tak	Tak	Tak
3. Mała retencja-więcej wody dla przyrody	Bogdaniec	Tak	Tak	Tak
4. Rozbudowa systemu gospodarowania wodami opadowymi w Wawrowie	Santok	Tak	Tak	Tak

Projekt zintegrowany/ Projekt	Gmina	Wpływ na środowisko	Możliwe negatywne oddziaływania na środowisko	Możliwe pozytywne oddziaływania na środowisko
5. Wsparcie małej retencji poprzez przebudowę zbiornika retencyjnego w rejonie ul. Sobieskiego w Skwierzynie wraz z konserwacją rowów melioracyjnych	Skwierzyna		Tak	Tak
Wiązka 5: Poprawa jakości terenów zieleni na terenie MOF GW w celu zachowania bioróżnorodności obszaru				
1. Parki kieszonkowe – zagospodarowanie terenów zielonych w Gorzowie Wielkopolskim	Miasto Gorzów Wielkopolski	Tak		Tak
2. Tworzenie centrów bioróżnorodności w Gminie Bogdaniec	Bogdaniec	Tak		Tak
3. Zagospodarowanie przestrzeni skweru przy urzędzie Gminy Kłodawa	Kłodawa	Tak	Tak	Tak
4. Zwiększenie bioróżnorodności na skwerach miejscowości Gminy Lubiszyn	Lubiszyn	Tak		Tak
5. Ekologiczny skwer nad Jeziorem Dolnym	Strzelce Krajeńskie	Tak	Tak	Tak
Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej				
1. System ścieżek rowerowych w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV	Miasto Gorzów Wielkopolski	Tak	Tak	Tak
2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II	Miasto Gorzów Wielkopolski	Tak	Tak	Tak
3. Inteligentny system parkowania w strefie płatnego parkowania Miasta Gorzowa Wielkopolskiego	Miasto Gorzów Wielkopolski	Tak		Tak
4. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec	Bogdaniec	Tak	Tak	Tak
5. Przebudowa ścieżki pieszo- rowerowej wzdłuż ul. Gorzowskiej w m. Kłodawa	Kłodawa	Tak	Tak	Tak
6. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce	Kłodawa	Tak	Tak	Tak
7. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych	Lubiszyn	Tak	Tak	Tak
8. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I	Santok	Tak	Tak	Tak
9. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I	Skwierzyna	Tak	Tak	Tak
10. Budowa ścieżki rowerowej na odcinku Strzelce – Brzoza i stworzenie ścieżek rowerowych, przez wyodrębnienie pasów rowerowych na drogach gminnych w mieście.	Strzelce Krajeńskie	Tak	Tak	Tak
11. Budowa ścieżek pieszych i pieszo-rowerowych w Witnicy	Witnica	Tak	Tak	Tak
Wiązka 7: Poprawa jakości kształcenia ogólnego i zawodowego na obszarze MOF GW				
1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0	Miasto Gorzów Wielkopolski	Nie		
2. „Kompetencje przyszłości.”	Miasto Gorzów Wielkopolski	Nie		

Projekt zintegrowany/ Projekt	Gmina	Wpływ na środowisko	Możliwe negatywne oddziaływania na środowisko	Możliwe pozytywne oddziaływania na środowisko
3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie	Miasto Gorzów Wielkopolski	Nie		
4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec	Gmina Bogdaniec	Nie		
5. Nowoczesna szkoła w Gminie Deszczno	Gmina Deszczno	Nie		
6. Kompetentny i odkrywczy uczeń	Gmina Santok	Nie		
7. Szkoły równych szans w Gminie Skwierzyna	Gmina Skwierzyna	Nie		
8. Super przedszkolaki i Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie	Gmina Strzelce Krajeńskie	Nie		
9. „Mądry Przedszkolak – upowszechnienie wychowania przedszkolnego”	Gmina Witnica	Nie		
Wiązka 8: Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru MOF GW poprzez działania włączające społecznie				
1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego realizowana w CIS	Miasto Gorzów Wielkopolski	Nie		
2. Aktywizacja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem	Gmina Bogdaniec	Nie		
3. Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w Gminie Santok	Gmina Santok	Nie		
4. „Uwierz w siebie – działaj z nami”	Gmina Skwierzyna	Nie		
5. Nowa szansa na życie. Droga do niezależności i aktywizacji poprzez Centrum Integracji Społecznej w Witnicy”	Gmina Witnica	Nie		
Wiązka 9: Rozwijanie współpracy między Partnerami Porozumienia ZIT MOF GW				
1. Przygotowanie i wdrażanie Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego	Miasto Gorzów Wielkopolski	Nie		
Wiązka 10. Poprawa jakości miejskich zieleni na obszarze MOF GW				
1. Modernizacja parku Czechówek w Gorzowie Wielkopolskim	Miasto Gorzów Wielkopolski	Tak	Tak	Tak
2. Przebudowa skwerów w centrach miejscowości	Kłodawa	Tak	Tak	Tak
3. Rewitalizacja Parku Drogowskazów i Słupów Milowych Cywilizacji w Witnicy	Witnica	Tak	Tak	Tak
Wiązka 11. Poprawa jakości i funkcjonalności obiektów użyteczności publicznej				

Projekt zintegrowany/ Projekt	Gmina	Wpływ na środowisko	Możliwe negatywne oddziaływania na środowisko	Możliwe pozytywne oddziaływania na środowisko
1. Modernizacja świetlicy wiejskiej w Łośnie		Tak	Tak	Tak
Wiązka 13: Rozwój oferty kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej na obszarze MOF GW				
1. Budowa i rozbudowa miejsc rekreacji w Gorzowie Wielkopolskim	Miasto Gorzów Wielkopolski	Tak	Tak	
2. Rozbudowa i przebudowa Centrum Rekreacji i Kultury w Santoku – Kultura włącza	Santok	Tak	Tak	
3. Budowa kompleksu sportowego w Strzelcach Krajeńskich z boiskami, bieżnią i infrastrukturą towarzyszącą	Strzelce Krajeńskie	Tak	Tak	
Wiązka 14: Rozwój potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW				
1. Rozwój i promowanie zasobów turystyczno – kulturalnych na terenie Gminy Bogdaniec	Gmina Bogdaniec	Tak	Tak	
2. Wspieranie rozwoju turystyki lokalnej: rozwój infrastruktury wodnej nad jeziorem Marwicko	Gmina Lubiszyn	Tak	Tak	
3. Rozwój bazy turystycznej rzeki Warta	Gmina Skwierzyna	Tak	Tak	
4. Rozwój potencjału turystycznego Gminy Deszczno (budowa drogi rowerowej)	Gmina Deszczno	Tak	Tak	Tak
5. Zbrojenie terenów inwestycyjnych w Gorzowie Wielkopolskim – II etap	Miasto Gorzów Wielkopolski	Tak	Tak	

Legenda:

	Możliwe negatywne oddziaływanie na środowisko – przedsięwzięcie ujęte na liście mogących zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko
	Możliwe negatywne oddziaływanie na środowisko – pozostałe przedsięwzięcia
	Możliwe pozytywne oddziaływanie na środowisko

Analiza przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali wykazała, że:

- Ujęte w projekcie Strategii ZIT MOF GW przedsięwzięcia charakteryzować się będą różnym rodzajem oddziaływań oraz różną skalą oddziaływań. W Strategii ZIT MOF GW ujęte są zarówno działania, które mogą potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko oraz takie, których skala oddziaływań jest nieduża i tym samym nie można ich zaliczyć do takich, które są ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. W Strategii ujęte są również liczne działania, których oddziaływanie może mieć charakter pozytywny.
- Bezpośredni negatywny charakter oddziaływań związany jest głównie z procesem inwestycji (np. budowa i modernizacja infrastruktury drogowej, mieszkaniowej, usługowej). Pośredni charakter może mieć postać oddziaływań pozytywnych jak również negatywnych. Związane są one ze skutkami realizacji wybranych działań. Pośrednie negatywne oddziaływania na środowisko dotyczyć mogą sposobu funkcjonowania infrastruktury lub wynikać z decyzji organizacyjnych (np. powstałych rozwiązań komunikacyjnych, zabudowy, usługowej, obiektów turystycznych, czy też funkcji gospodarczej na terenach inwestycyjnych).
- W Strategii nie zdiagnozowano bezpośrednio działań, które można zaliczyć do mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.
- W Strategii zdiagnozowano działania, które można w pewnych okolicznościach zakwalifikować do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco (negatywnie) oddziaływać na środowisko. Te okoliczności to przede wszystkim ostateczna lokalizacja, w szczególności w odniesieniu do obszarów chronionych, terenów zurbanizowanych, powierzchnia lub skala inwestycji. Do tych przedsięwzięć zaliczyć można następujące grupy działań związanych z rozwojem infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawy dostępności komunikacyjnej, jak też uzbrojeniem terenów inwestycyjnych.
- W przypadku inwestycji komunikacyjnych można przewidzieć, że ich realizacja z dużym prawdopodobieństwem będzie się odbywać na obszarach zarówno miejskich, wiejskich oraz niezurbanizowanych. W takim przypadku w trakcie inwestycji może dochodzić do chwilowego negatywnego oddziaływania na środowisko. Skala tego oddziaływania może być różna, trudno ją przewidzieć ze względu na brak szczegółów realizacji inwestycji. Należy przewidzieć, że każda z tych inwestycji wymagać będzie odrębnych analiz dot. oddziaływania na środowisko.
- Realizacja działań związanych z rozwojem terenów inwestycyjnych realizowana będzie w przestrzeni Gorzowa Wielkopolskiego, w obrębie istniejących terenów przeznaczonych pod funkcje gospodarcze.
- Analizując projektowane działania pod kątem skali i lokalizacji należy zwrócić uwagę, że część z nich może być realizowana na obszarach chronionych, przede wszystkim obszarach chronionego krajobrazu. Część z nich może być realizowana w sąsiedztwie obszarów chronionych, w tym Natura 2000. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż obszary chronionego krajobrazu obejmują tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach oraz ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Te cele ochrony przyrody mogą częściowo kolidować z rozwijającą się funkcją gospodarczą na terenie MOF GW.

Jednocześnie kwestia lokalizacji nowych funkcji gospodarczych, czyli terenów inwestycyjnych nie powinna co do zasady kolidować z systemem obszarów chronionych. Tereny inwestycyjne z reguły tworzy się w korytarzach głównych tras komunikacyjnych oraz w obrębie lub sąsiedztwie istniejących terenów przemysłowych (ze względu na koszty uzbrojenia terenu, możliwość dojazdu ciężkich pojazdów). W większym zakresie lokalizacja funkcji przemysłowych może kolidować z terenami mieszkaniowymi i wpływać na jakość życia i zdrowia ludzi. Dlatego też kwestie lokalizacji funkcji gospodarczych należy rozpatrywać głównie w kontekście wpływu na krajobraz, spójność systemów przyrodniczych (korytarzy ekologicznych) oraz wpływu na tereny mieszkaniowe.

- W Strategii ZIT MOF GW zaplanowano działania związane z rozwojem potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW. Zakłada się przy tym realizację działań inwestycyjnych na obszarach o funkcji turystycznej, w tym charakteryzujących się wysokimi walorami przyrodniczymi. Rozwój turystyki może mieć bezpośredni i pośredni wpływ na środowisko. Ten wpływ może być związany zarówno w kwestiami inwestowania, m. in. w rozwój usług turystycznych takich jak hotele, pensjonaty, czy ośrodki rozrywkowe (efekt pośredni). Kolejną kwestią oddziaływania na środowisko w przypadku rozwoju funkcji turystycznej jest presja ruchu turystycznego. Należy mieć na uwadze, że nadmiar ruchu turystycznego może wywierać negatywny wpływ na ekosystemy przyrodnicze, np. jeziora, oczka wodne, siedliska rzadkich i zagrożonych roślin (np. murawy kserotermiczne) oraz zwierząt.
- W Strategii ZIT MOF GW przewidziano do realizacji działania z zakresu poprawy efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii. Zakłada się, że będą to przedsięwzięcia o niedużej skali oddziaływania na środowisko. Przyniosą one pozytywny efekt środowiskowy związany z obniżeniem emisji.
- W Strategii ZIT MOF GW przewidziano do realizacji działania z zakresu przystosowania obszaru MOF GW do zmian klimatu. Generować one mogą negatywny wpływ na środowisko na etapie inwestycji. Przyniosą one w rezultacie pozytywne oddziaływania, między innymi poprzez zwiększenie poziomu zatrzymania wody i zwiększenie odporności na zjawiska kryzysowe.
- W Strategii ZIT MOF GW przewidziano do realizacji działania z zakresu poprawy jakości miejskich zieleni na obszarze MOF GW. Te działania wymagają również zrealizowania procesu inwestycyjnego, które może być obciążony negatywnym oddziaływaniem na środowisko. Efektem realizacji działań będzie poprawa jakości przestrzeni publicznych, w tym terenów zielonych.
- W Strategii ZIT MOF GW przewidziano do realizacji działania z rozwojem oferty kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej na obszarze MOF GW. Obciążone są one procesem inwestycyjnym, w trakcie którego może dochodzić do negatywnych oddziaływań na środowisko.
- W Strategii ZIT MOF GW przewidziano do realizacji działania związane z poprawą jakości terenów zieleni na terenie MOF GW w celu zachowania bioróżnorodności obszaru. Będą one pozytywnie oddziaływać na środowisko.
- W Strategii ZIT MOF GW przewidziano do realizacji działania o charakterze społecznym, edukacyjnym i organizacyjnym. Dotyczą one rozwoju usług cyfrowych w administracji publicznej na obszarze MOF GW, wsparcia rozwoju gospodarczego na obszarze MOF GW, poprawy jakości kształcenia ogólnego i zawodowego na obszarze MOF GW, poprawy jakości życia mieszkańców obszaru MOF GW poprzez działania włączające społecznie, rozwijania

współpracy między Partnerami Porozumienia ZIT MOF GW. Ze względu na swój charakter nie będą one generować oddziaływań na środowisko.

Poniżej przedstawiono szczegółową analizę oddziaływań na środowisko działań ujętych w Strategii ze względu na lokalizację, rodzaj oddziaływania oraz skalę.

TABELA 7. ANALIZA DZIAŁAŃ MOGĄCYCH ODDZIAŁYWAĆ NA ŚRODOWISKO W ODNIESIENIU DO USYTUOWANIA, RODZAJU I SKALI

Przedsięwzięcie zintegrowane	Zakres działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
3.1. Zwiększenie efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej w Gorzowie Wielkopolskim	W ramach projektu planuje się utworzenie magazynów energii.	Miasto Gorzów Wielkopolski, budynki użyteczności publicznej.	<p>Bezpośredni negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez działania inwestycyjne, przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi. Budowa magazynu energii polega na stworzeniu zaplecza (nieduży budynek/ pomieszczenie) na umieszczenie tam akumulatorów.</p> <p>Pozytywny pośredni wpływ na środowisko.</p> <p>Magazyn energii pozwala gromadzić energię produkowaną z OZE w momencie nadwyżki jej produkcji.</p>	Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.
3.2. Rozwój OZE w obiektach użyteczności publicznej w Gminie Deszczno	W ramach projektu planuje się utworzenie magazynów energii.	Gmina Deszczno, budynki użyteczności publicznej.	Jak wyżej	Jak wyżej
3.3. Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Kłodawa	W ramach projektu planuje się utworzenie magazynów energii.	Gmina Kłodawa, budynki użyteczności publicznej.	Jak wyżej	Jak wyżej
4.1. Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury w Gorzowie Wielkopolskim	Zakres projektu polega na stworzeniu elementów błękitno-zielonej infrastruktury w mieście Gorzowie Wielkopolskim, np. utworzeniu zielonych przystanków w sieci komunikacji publicznej oraz rozszczelnieniu powierzchni nieprzepuszczalnych w mieście, m.in. w sąsiedztwie szkół.	Przestrzenie publiczne zlokalizowane w Gorzowie Wielkopolskim w strefie zurbanizowanej na gruntach gminnych.	<p>Bezpośredni negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez działania inwestycyjne, przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi.</p> <p>Pozytywny pośredni wpływ na środowisko.</p>	Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.

Przedsięwzięcie zintegrowane	Zakres działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
			Zwiększy się zdolność przestrzeni miejskiej do adaptacji do skutków zmian klimatycznych, takich jak ulewne deszcze, upały.	
4.2. Poprawa retencji i zagospodarowanie wód opadowych na terenie gminy Strzelce	Zakłada się remont stawów retencyjnych na terenach wiejskich. Zadanie ma poprawić retencje na terenie gminy, zwiększyć powierzchnie chłonne i ograniczyć spływanie wód deszczowych do oczyszczalni.	Miejsca na terenie gminy Strzelce Krajeńskie, które posiadają już ustaloną funkcję retencyjną.	Jak wyżej	Jak wyżej
4.3. Mała retencja-więcej wody dla przyrody	Zakłada się poprawę stanu technicznego urządzeń małej retencji.	Miejsca na terenie gminy Bogdaniec, które posiadają już ustaloną funkcję retencyjną.	Jak wyżej	Jak wyżej
4.4. Rozbudowa systemu gospodarowania wodami opadowymi w Wawrowie	Projekt dotyczy wykonania i/lub zmodernizowania małych zbiorników w tym sieci kanalizacji deszczowej oraz przywrócenia naturalnej formy rowów melioracyjnych, wyrównania i spowalniania spływu wód wezbraniowych.	Teren gminy Santok	Jak wyżej	Jak wyżej
4.5. Wsparcie małej retencji poprzez przebudowę zbiornika retencyjnego w rejonie ul. Sobieskiego w Skwierzynie wraz z konserwacją rowów melioracyjnych	Projekt zakłada przebudowę zbiornika retencyjnego w rejonie ul. Sobieskiego w Skwierzynie wraz z konserwacją rowów melioracyjnych.	Rejon ul. Sobieskiego w Skwierzynie (centralna część miasta)	Jak wyżej	Jak wyżej
5.1. Parki kieszonkowe – zagospodarowanie terenów zielonych w Gorzowie Wielkopolskim	Zakres projektu obejmuje wykonanie nasadzeń, które stworzą spójny system zieleni w mieście, łączący tereny parków oraz obszary istniejącej roślinności miejskiej.	Przestrzeń śródmiejska Gorzowa Wielkopolskiego	Brak negatywnego oddziaływania. Pośredni pozytywny wpływ na środowisko. Zwiększenie bioróżnorodności poprzez stworzenie siedlisk, które zapewnią ochronę dla rodzimych gatunków owadów, ptaków i małych ssaków w mieście. Zwierzęta będą mogły migrować dzięki nowym enklawom	Brak negatywnego wpływu na środowisko.

Przedsięwzięcie zintegrowane	Zakres działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
			zieleni pomiędzy istniejącymi obszarami biologicznie czynnymi w mieście, w tym zrewaloryzowanymi parkami kieszonkowym.	
5.2. Tworzenie centrów bioróżnorodności w Gminie Bogdaniec	Projekt polega na stworzeniu centrum integracyjnego w Bogdańcu, miejsca wypoczynku na łonie natury. Park znajduje się wzdłuż ścieżki rowerowej, gdzie możliwość dojazdu będą mieli rowerzyści i piesi. W parku planowane są nasadzenia, adaptacja dotychczasowej zieleni i drzew oraz urządzenia małej infrastruktury.	Miejscowość Bogdaniec	Brak negatywnego oddziaływania. Pośredni pozytywny wpływ na środowisko. Zwiększenie bioróżnorodności poprzez stworzenie siedlisk, które zapewnią ochronę dla rodzimych gatunków owadów, ptaków i małych ssaków.	Brak negatywnego wpływu na środowisko.
5.3. Zagospodarowanie przestrzeni skweru przy urzędzie Gminy Kłodawa	Projekt polega na poprawie funkcjonalności i jakości infrastruktury publicznej służącej aktywizacji społeczno-kulturalnej mieszkańców. Zakłada się przebudowę istniejącej przestrzeni publicznej w miejsce sprzyjające rekreacji i wypoczynkowi oraz organizacji imprez kulturalnych, wyposażenie tego miejsca w estetyczne i funkcjonalne urządzenia małej architektury, uporządkowanie istniejącej i urządzenie nowej zieleni, poprawę jakości nawierzchni ciągów i zastosowanie innych rozwiązań ułatwiających się poruszanie.	Centralna przestrzeń w miejscowości Kłodawa zlokalizowana przy Urzędzie Gminy.	Bezpośredni negatywny wpływ na środowisko. Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez działania inwestycyjne, przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi. Pozytywny pośredni wpływ na środowisko. Zwiększenie bioróżnorodności poprzez stworzenie siedlisk, które zapewnią ochronę dla rodzimych gatunków owadów, ptaków i małych ssaków.	Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.
5.4. Zwiększenie bioróżnorodności na skwerach miejscowości Gminy Lubiszyn	Projekt zakłada zwiększenie bioróżnorodności na terenie gminy poprzez powiększenie oraz wzbogacenie roślinności, wybierając i sadząc rodzime gatunki roślin, które są przystosowane do strefy klimatycznej.	Tereny zielone w miejscowościach Staw i Wysoka na terenie gminy Lubiszyn.	Brak negatywnego oddziaływania. Pośredni pozytywny wpływ na środowisko. Zwiększenie bioróżnorodności poprzez stworzenie siedlisk, które zapewnią	Brak negatywnego wpływu na środowisko.

Przedsięwzięcie zintegrowane	Zakres działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
	Projekt, swoim zakresem, będzie obejmował wykonanie nasadzeń drzew i krzewów na skwerach w miejscowościach Staw i Wysoka w gminie Lubiszyn.		ochronę dla rodzimych gatunków owadów, ptaków i małych ssaków.	
5.5. Ekologiczny skwer nad Jeziorem Dolnym	Projekt zakłada budowę ekoskweru wraz z wiatą edukacyjną i punktami widokowymi nad Jeziorem Dolnym.	Rejon Jeziora Dolnego na terenie miejscowości Strzelce Krajeńskie.	<p>Bezpośredni negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez działania inwestycyjne, przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi.</p> <p>Pozytywny pośredni wpływ na środowisko.</p> <p>Zwiększenie bioróżnorodności poprzez stworzenie siedlisk, które zapewnią ochronę dla rodzimych gatunków owadów, ptaków i małych ssaków.</p>	Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.
6.1. System ścieżek rowerowych w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV	Projekt zakłada budowę brakujących dróg rowerowych m.in. przy ul. Myśluborskiej i Al. Konstytucji 3 Maja oraz na ul. Ks. A. Czartoryskiego.	Ul. Myśluborska, Al. Konstytucji 3 Maja, ul. Ks. A. Czartoryskiego w Gorzowie Wielkopolskim.	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z budową dróg rowerowych (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio na środowisko poprzez wzmożony ruch (oddziaływania przede wszystkim na powierzchnię ziemi, wody, bioróżnorodność).</p>	<p>Możliwe jest zakwalifikowanie zadań do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - drogi o nawierzchni twardej o całkowitej długości przedsięwzięcia powyżej 1 km lub obiekty mostowe w ciągu drogi o nawierzchni twardej, z wyłączeniem przebudowy dróg lub obiektów mostowych, służących do obsługi stacji elektroenergetycznych i zlokalizowanych poza obszarami objętymi formami ochrony przyrody, o

Przedsięwzięcie zintegrowane	Zakres działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
			Pośrednio przedsięwzięcie może również pozytywnie wpływać na środowisko. Związane to będzie z rozwojem ekologicznej formy komunikacji.	których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.
6.2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II	Projekt zakłada budowę ścieżki rowerowej przy rzece Kłodawka na odcinku od granicy z gminą Kłodawa do Ronda Barlineckiego.	Odcinek od granicy z gminą Kłodawa do Ronda Barlineckiego w Gorzowie Wielkopolskim.	Jak wyżej	Jak wyżej
6.3. Inteligentny system parkowania w strefie płatnego parkowania Miasta Gorzowa Wielkopolskiego	Przedmiotem projektu będzie stworzenie inteligentnego systemu parkowania w strefie płatnego parkowania Miasta Gorzowa Wielkopolskiego. Projekt ma na celu ulepszenie wykorzystania istniejących miejsc parkingowych.	Przestrzeń śródmiejska Gorzowa Wielkopolskiego.	Brak negatywnego oddziaływania. Pośredni pozytywny wpływ na środowisko. Informacja o dostępności miejsc parkingowych w czasie rzeczywistym redukuje korki podczas poszukiwania miejsca parkingowego. Realizacja projektu przyczyni się do ograniczenia ruchu pojazdów samochodów, ograniczenie emisji spalin.	Brak negatywnego wpływu na środowisko.
6.4. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec	Projekt zakłada inwestycje w drogi rowerowe i ciągi pieszo-rowerowe, parkingi.	Gmina Bogdaniec	Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko. Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z budową dróg rowerowych (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu). Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio na środowisko poprzez wzmożony ruch (oddziaływania przede	Możliwe jest zakwalifikowanie zadań do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.: - drogi o nawierzchni twardej o całkowitej długości przedsięwzięcia powyżej 1 km lub obiekty mostowe w ciągu drogi o nawierzchni twardej, z wyłączeniem przebudowy dróg lub obiektów mostowych, służących do obsługi stacji elektroenergetycznych i

Przedsięwzięcie zintegrowane	Zakres działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
			<p>wszystkim na powierzchnię ziemi, wody, bioróżnorodność).</p> <p>Pośrednio przedsięwzięcie może również pozytywnie wpływać na środowisko. Związane to będzie z rozwojem ekologicznej formy komunikacji.</p>	<p>zlokalizowanych poza obszarami objętymi formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.</p> <p>- garaże, parkingi samochodowe lub zespoły parkingów.</p>
6.5. Przebudowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż ul. Gorzowskiej w m. Kłodawa	Projekt zakłada przebudowę ścieżki pieszo-rowerowej w m. Kłodawa wzdłuż ul. Gorzowskiej od granicy z m. Gorzów Wlkp. w kierunku Barlinka na długości ok. 5 km.	Ul. Gorzowska w Kłodawie.	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z budową dróg rowerowych (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio na środowisko poprzez wzmożony ruch (oddziaływania przede wszystkim na powierzchnię ziemi, wody, bioróżnorodność).</p> <p>Pośrednio przedsięwzięcie może również pozytywnie wpływać na środowisko. Związane to będzie z rozwojem ekologicznej formy komunikacji.</p>	<p>Możliwe jest zakwalifikowanie zadań do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.:</p> <p>- drogi o nawierzchni twardej o całkowitej długości przedsięwzięcia powyżej 1 km lub obiekty mostowe w ciągu drogi o nawierzchni twardej, z wyłączeniem przebudowy dróg lub obiektów mostowych, służących do obsługi stacji elektroenergetycznych i zlokalizowanych poza obszarami objętymi formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.</p>
6.6. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce	Projekt zakłada budowę ścieżki rowerowej wraz z oświetleniem i towarzyszącą infrastrukturą rowerową (dwukierunkowa droga dla rowerów, po której przemieszczać będą się również piesi). Zakłada się	Miejscowość Kłodawa w rejonie rzeki Kłodawka.	Jak wyżej	Jak wyżej

Przedsięwzięcie zintegrowane	Zakres działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
	wybudowanie odcinka ścieżki rowerowej o długości ok. 1,6 km.			
6.7. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych	Projekt polegać będzie na budowie drogi rowerowej o nawierzchni bitumicznej. Zaplanowano budowę ścieżki o długości ok. 7 km. Ścieżka będzie łączyć Gorzów Wlkp. z gminą Lubiszyn. Prowadzona będzie w znacznej części po byłym torowisku byłej linii kolejowej nr 415 na odcinku od Baczyny do Wysokiej, stanowiąc jeden z etapów planowanej w przyszłości realizacji na całej długości przebiegu linii kolejowej 415, fragmentami również wzdłuż dróg powiatowych, łącząc się ze ścieżkami w gminie Kłodawa oraz Bogdaniec	Odcinek łączący miejscowości Baczyna i Wysoka na terenie gminy Bogdaniec, w ciągu byłego torowiska linii kolejowej 415 i dróg powiatowych.	Jak wyżej	Jak wyżej
6.8. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I	Projekt zakłada realizację następujących inwestycji: 1. Modernizacja drogi rowerowej Gorzów – Czechów – Górki. 2. Budowa drogi rowerowej Górki – Santok. 3. Budowa drogi rowerowej Wawrów – Janczewo. 4. Budowa drogi rowerowej Janczewo – Santok. W ramach projektu planuje się spójne i bezpieczne połączenie drogi rowerowej w m. Santok od Promenady do przeprawy promowej w m. Santok na wysokości dz. ew. nr 581 wraz z niezbędną infrastrukturą.	Odcinki dróg na terenie gminy Santok: 1. Modernizacja drogi rowerowej Gorzów – Czechów – Górki. 2. Budowa drogi rowerowej Górki – Santok. 3. Budowa drogi rowerowej Wawrów – Janczewo. 4. Budowa drogi rowerowej Janczewo – Santok.	Jak wyżej	Jak wyżej

Przedsięwzięcie zintegrowane	Zakres działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
6.9. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I	Projekt zakłada budowę ścieżki rowerowej na odcinku Skwierzyna – Murzynowo – Gościno. Projekt obejmuje budowę ścieżki rowerowej po nasypie pozostałym po nieczynnej linii kolejowej Skwierzyna – Stare Bielice.	Odcinek łączący miejscowości Skwierzyna – Murzynowo – Gościno, biegnąc po nasypie nieczynnej linii kolejowej.	Jak wyżej	Jak wyżej
6.10. Budowa ścieżki rowerowej na odcinku Strzelce – Brzoza i stworzenie ścieżek rowerowych, przez wyodrębnienie pasów rowerowych na drogach gminnych w mieście.	Projekt zakłada utworzenie sieci ścieżek rowerowych na terenie gminy w okolicach DK22, a także wydzielenie pasów dla rowerzystów na drogach miejskich.	Odcinek łączący miejscowości Strzelce Krajeńskie i Brzoza oraz teren miejscowości Strzelce Krajeńskie.	Jak wyżej	Jak wyżej
6. 11. Budowa ścieżek pieszych i pieszo-rowerowych w Witnicy	Projekt zakłada budowę ścieżek pieszo-rowerowych i rowerowych wraz z lampami solarnymi i niezbędnym zagospodarowaniem wzdłuż rzeczki Witna w Witnicy łączących park Drogowskaszów i Placów Miłowych z parkiem przy stadionie miejskim.	Miejscowość Witnica.	Jak wyżej	Jak wyżej
10.1. Modernizacja parku Czechówek w Gorzowie Wielkopolskim	Projekt zakłada punktową naprawę odcinków ścieżek gruntowych, budowę wiaty rekreacyjno-edukacyjnej na polanie parkowej, plac zabaw z siłownią, plac do gry w bule, oświetlenie, renowację i aranżację zieleni. Na terenie parku wykonane zostanie oznaczenie przebiegu szlaku spacerowego oraz mała architektura.	Park Czechówek w Gorzowie Wielkopolskim.	<p>Bezpośredni negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez działania inwestycyjne, przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi.</p> <p>Pozytywny pośredni wpływ na środowisko.</p> <p>Rezultatem realizacji projektu będzie podniesienie jakości obszaru parku, co przełoży się na wzrost jego walorów estetycznych i funkcjonalnych. Wpłynie to pośrednio na jakość użytkowania przestrzeni, w tym ograniczy</p>	Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.

Przedsięwzięcie zintegrowane	Zakres działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
			degradację walorów przyrodniczo-krajobrazowych.	
10.2. Przebudowa skwerów w centrach miejscowości	Projekt zakłada zagospodarowanie przestrzeni publicznej w dwóch miejscowościach gminy Lubiszyn: Staw i Wysoka - w oparciu o zastosowane nowoczesne, zrównoważone zasady projektowania uwzględniające zastane wartości (np. sąsiedztwo zabytku w Stawie), w tym widok, piękno natury, komponowanie układów roślinnych.	Miejscowości Staw i Wysoka na terenie gminy Lubiszyn.	<p>Bezpośredni negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez działania inwestycyjne, przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi.</p> <p>Pozytywny pośredni wpływ na środowisko.</p> <p>Rezultatem realizacji projektu będzie podniesienie jakości przestrzeni publicznych, co przełoży się na wzrost jego walorów estetycznych i funkcjonalnych. Wpłynie to pośrednio na jakość użytkowania przestrzeni, w tym ograniczy degradację walorów przyrodniczo-krajobrazowych.</p>	Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.
10.3. Rewitalizacja Parku Drogowskazów i Słupów Milowych Cywilizacji w Witnicy	Projekt zakłada zagospodarowanie Parku Drogowskazów i Słupów Milowych Cywilizacji w Witnicy urządzeniami rekreacyjnymi i sportowymi.	Miejscowość Witnica	Jak wyżej	Jak wyżej
11.1. Modernizacja świetlicy wiejskiej w Łośnie	Projekt polegać będzie na przebudowie oraz rozbudowie budynku świetlicy wiejskiej wraz z infrastrukturą techniczną i zagospodarowaniem terenu we wsi Łośno przy ul. Lipowej na działce nr 34/2.	Świetlica wiejska w miejscowości Łośno.	<p>Negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z modernizacją obiektu świetlicy oraz terenu przyległego do budynku (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p>	Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.

Przedsięwzięcie zintegrowane	Zakres działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
13.1. Budowa i rozbudowa miejsc rekreacji w Gorzowie Wielkopolskim	W ramach projektu planuje się budowę i rozbudowę miejsc rekreacji w Gorzowie Wielkopolskim, jak na przykład: budowę wodnych placów zabaw na świeżym powietrzu, utworzenie ścieżki spacerowo-biegowej w centrum miasta, budowę przestrzeni wypoczynkowo-rekreacyjnych oraz sportowych.	Tereny publiczne na obszarze Gorzowa Wielkopolskiego.	Negatywny wpływ na środowisko. Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z budową i rozbudową miejsc rekreacji (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).	Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.
13.2. Rozbudowa i przebudowa Centrum Rekreacji i Kultury w Santoku – Kultura włącza	Projekt zakłada rozbudowę i przebudowę istniejącego obiektu kultury. W rezultacie powstanie nowoczesna i przestronna sala widowiskowa mieszcząca około 150 osób.	Centrum Rekreacji i Kultury w Santoku – Kultura włącza	Negatywny wpływ na środowisko. Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z rozbudową i przebudową istniejącego obiektu Centrum Rekreacji i Kultury w Santoku (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).	Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.
13.3. Budowa kompleksu sportowego w Strzelcach Krajeńskich z boiskami, bieżnią i infrastrukturą towarzyszącą	Projekt zakłada modernizację istniejącego boiska piłkarskiego, przystosowanie go do całorocznego użytkowania poprzez instalację sztucznej nawierzchni i oświetlenia, a także wykonanie bieżni sportowej w celu powiększenia oferty dla mieszkańców miasta i wsi.	Kompleks sportowy na terenie Strzelec Krajeńskich.	Negatywny wpływ na środowisko. Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z modernizacją istniejącego obiektu sportowego (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).	Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.
14.1. Rozwój i promowanie zasobów turystyczno – kulturalnych na terenie gminy Bogdaniec	Projekt zakłada przebudowę i rozbudowę obiektu w Roszkowicach na centrum edukacyjno-historyczne wraz z infrastrukturą techniczną i zagospodarowaniem terenu.	Miejscowość Roszkowice na terenie gminy Bogdaniec.	Negatywny wpływ na środowisko. Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z rozbudową i przebudową istniejącego obiektu oraz otaczającego terenu i	Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.

Przedsięwzięcie zintegrowane	Zakres działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
			nadanie im funkcji edukacyjno-historycznej (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).	
14.2. Wspieranie rozwoju turystyki lokalnej: rozwój infrastruktury wodnej nad jeziorem Marwicko	Projekt zakłada rozbudowę infrastruktury turystycznej nad jeziorem Marwicko. W ramach projektu zaplanowano budowę obiektu wyposażonego w pomieszczenia sanitarne, dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych: toalety, szatnie, umywalnie. W ramach projektu przewidziana jest również niewielka przystań, niezbędna dla małych łódek.	Teren rekreacyjny nad jeziorem Marwicko w gminie Lubiszyn.	<p>Negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z zagospodarowaniem terenu i budową obiektów pod funkcje turystyczne (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p> <p>Przedsięwzięcie może pośrednio oddziaływać na środowisko, co związane jest ze wzrostem presji turystycznej na obszary wrażliwe przyrodniczo. Dotyczy to m.in. zanieczyszczenia powierzchni ziemi, wód powierzchniowych oraz zakłócania ciszy, w tym również wpływu na siedliska zwierząt (np. płoszenie).</p>	<p>Nie wyznacza ram, gdyż przedsięwzięcie nie jest ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża.</p>
14.3. Rozwój bazy turystycznej rzeki Warta	Zakres inwestycji obejmuje zagospodarowanie terenów przy porcie rzeczonym Warty w Skwierzynie.	Teren portu rzeczego nad Wartą w Skwierzynie.	Jak wyżej	Jak wyżej
14.4. Rozwój potencjału turystycznego Gminy Deszczno	Przedmiotem projektu jest budowa ok 3,5 km drogi dla rowerów od Ulimia do Płonicy w gminie Deszczno. Projekt realizowany będzie na dawnej linii kolejowej, nieużytkowanej od ponad trzydziestu lat.	Odcinek drogi pomiędzy miejscowością Ulim a Płonica w gminie Deszczno.	<p>Pozytywny i negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z budową dróg rowerowych (przede wszystkim</p>	<p>Możliwe jest zakwalifikowanie zadań do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.:</p>

Przedsięwzięcie zintegrowane	Zakres działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
			<p>wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio na środowisko poprzez wzmożony ruch (oddziaływania przede wszystkim na powierzchnię ziemi, wody, bioróżnorodność).</p> <p>Pośrednio przedsięwzięcie może również pozytywnie wpływać na środowisko. Związane to będzie z rozwojem ekologicznej formy komunikacji.</p>	<p>- drogi o nawierzchni twardej o całkowitej długości przedsięwzięcia powyżej 1 km lub obiekty mostowe w ciągu drogi o nawierzchni twardej, z wyłączeniem przebudowy dróg lub obiektów mostowych, służących do obsługi stacji elektroenergetycznych i zlokalizowanych poza obszarami objętymi formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.</p>
14.5. Zbrojenie terenów inwestycyjnych w Gorzowie Wielkopolskim – II etap	Projekt zakłada kompleksowe uzbrojenie terenów przeznaczonych pod inwestycje (z wyłączeniem terenów pod inwestycje mieszkaniowe) w Gorzowie Wielkopolskim, polegające w szczególności na dostarczeniu do granic poszczególnych działek inwestycyjnych podstawowych mediów. W ramach projektu udostępnione zostaną tereny inwestycyjne gotowe na przyjęcie inwestora z sektora MŚP. Wsparcie tworzenia terenów inwestycyjnych ułatwi dalszy rozwój istniejących MŚP oraz przyciąganie nowych inwestorów, co w znacznym stopniu przyczyni się do rozwoju MOF GW.	Tereny przeznaczone do pod funkcje gospodarcze na terenie Gorzowa Wielkopolskiego, wyznaczone w obowiązujących MPZP.	<p>Negatywny wpływ na środowisko.</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać bezpośrednio na środowisko poprzez prowadzone prace związane z budową, rozbudową infrastruktury gospodarczej (przede wszystkim wpływ na powierzchnię ziemi, wody, powietrze oraz emisję hałasu).</p> <p>Przedsięwzięcie może wpływać pośrednio na środowisko poprzez późniejsze funkcjonowanie obiektów i terenów przemysłowych (oddziaływania przede wszystkim na powierzchnię ziemi, poprzez jej zajęcie, wpływ na jakość krajobrazu, jako jego istotna determinanta, stanowić mogą barierę dla przemieszczania się zwierząt, mogą generować hałas i dodatkowe zanieczyszczenie</p>	<p>Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.</p> <p>Określenie czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko uzależnione jest od wiedzy, gdzie będzie zlokalizowana inwestycja (obszary chronione, ich sąsiedztwo lub poza nimi), jaka będzie powierzchnia objęta inwestycją.</p> <p>Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zabudowa przemysłowa, w tym zabudowa systemami fotowoltaicznymi, lub magazynowa, wraz z towarzyszącą jej infrastrukturą, o powierzchni zabudowy nie mniejszej niż:

Przedsięwzięcie zintegrowane	Zakres działań	Usytuowanie	Rodzaj oddziaływania	Skala w odniesieniu do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
			powietrza). Oddziaływanie związane będzie z faktem generowania ruchu, w tym pojazdów wysokotonazowych (hałas, zanieczyszczenie powietrza). Nie zakłada się zasadniczo znaczącego oddziaływania w fazie funkcjonowania samych obiektów, gdyż nowo powstające obiekty powinny co do zasady spełniać kryteria ochrony środowiska związane z emisją zanieczyszczeń do atmosfery, powinny być podłączone do sieci kanalizacyjnej oraz funkcjonować w systemie gospodarki odpadami, choć nie można go wykluczyć.	<p>a) 0,5 ha na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, lub w otulinach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 tej ustawy,</p> <p>b) 1 ha na obszarach innych niż wymienione w lit. a);</p> <p>- garaże, parkingi samochodowe lub zespoły parkingów wraz z towarzyszącą im infrastrukturą, o powierzchni użytkowej nie mniejszej niż:</p> <p>a) 0,2 ha na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, lub w otulinach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 tej ustawy,</p> <p>b) 0,5 ha na obszarach innych niż wymienione w lit. a.</p> <p>Kwestią wtórną jest także rodzaj działalności przemysłowej (czy znajdować się będzie na liście przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko).</p>

5.5.2 Powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego (Strategia ZIT MOF GW), jest strategią terytorialną w rozumieniu art. 29 rozporządzenia ogólnego oraz zapisów Umowy Partnerstwa na lata 2021-2030. Swoim zasięgiem obejmuje 10 gmin: Miasto Gorzów Wielkopolski oraz Gminy: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawę, Lubiszyn, Santok, Skwierzynę, Strzelce Krajeńskie, Witnicę oraz Kostrzyn nad Odrą w roli członka wspierającego. W przygotowanie Strategii ZIT MOF GW zaangażowane były wszystkie JST oraz partnerzy społeczno-gospodarczy. Zarządzanie rozwojem obszaru funkcjonalnego składającego się z wielu jednostek samorządowych, w tak wielu aspektach funkcjonowania obszaru jak aspekty gospodarcze, społeczne, infrastrukturalne i środowiskowe, jest procesem bardzo złożonym i wymagającym kompleksowego planowania długookresowego. Miejski Obszar Funkcjonalny Gorzowa Wielkopolskiego został wskazany w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego jako Obszar Strategicznej Interwencji.

Jednocześnie Strategia ZIT MOF GW swoim zakresem jest rozszerzona o kwestie zrównoważonej mobilności miejskiej oraz bezemisyjnej i niskoemisyjnej komunikacji miejskiej, gdyż jest ona powiązana z przewidzianymi dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych źródłami finansowania. Dokument stanowi narzędzie zarządzania rozwojem Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego poprzez wykorzystanie planowanych do uruchomienia źródeł finansowania w Programie Regionalnym Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (dalej: FEWL 21-27). Strategia ZIT MOF GW stanowi instrument pozyskiwania środków zewnętrznych dla Partnerów Porozumienia.

Punktem wyjścia do opracowania Strategii ZIT MOF GW była wspólna diagnoza oraz opracowanie Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030. Prace na tym dokumencie rozpoczęły się w lipcu 2021 r. W ramach prac nad dokumentem sporządzona została diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej MOF GW, na podstawie której określona została wizja, misja, cele strategiczne oraz kierunki działań. Odbyły się także warsztaty diagnostyczne z przedstawicielami samorządów oraz warsztaty strategiczne z przedstawicielami wielu środowisk, m.in.: nauki, biznesu, samorządu, czy kultury. Strategia poddana została konsultacjom społecznym w każdej z gmin MOF GW, a także przekazana do opinii ościennym gminom MOF GW oraz właściwemu dyrektorowi regionalnego zarządu gospodarki wodnej. Przekazana została do opinii Zarządowi Województwa Lubuskiego i przeszła procedurę strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Strategia ZIT MOF GW zbudowana została w oparciu o wytyczne polityki rozwoju regionalnego, płynące bezpośrednio z założeń Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Strategia ZIT MOF GW jest spójna jest ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030.

W odniesieniu do kwestii środowiskowych powiązań należy poszukiwać w prognozach środowiskowych sporządzanych na potrzeby polityki rozwoju regionalnego (ze względu na ich potencjalną szczegółowość w odniesieniu do celów ujętych w strategii MOF GW).

Zarząd Województwa Lubuskiego, działając na podstawie art. 48 ust. 4 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie

środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, sporządził Prognozę oddziaływania na środowisko do projektu Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030.

W Prognozie oddziaływania na środowisko do projektu Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 czytamy, że w wielu przypadkach można wskazać występowanie silnych zarówno pośrednich jak i bezpośrednich oddziaływań. W przypadku wszystkich kierunków interwencji potencjalne korzyści wynikające z ich realizacji znacząco w wymiarze długofalowym przewyższają koszty (rozumiane jako negatywne oddziaływania, które z reguły najintensywniej występują na etapie realizacji i lub likwidacji). Etap eksploatacji w części ocenionych kierunków interwencji (głównie tych o charakterze infrastrukturalnym) może potencjalnie skutkować powstaniem oddziaływań negatywnych, jednak w większości przypadków mogą one być istotnie ograniczane przez odpowiednie planowanie i projektowanie.

5.6. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu

Zrównoważony rozwój jest przedmiotem szczególnego zaangażowania Unii Europejskiej oraz zasadą leżącą u podstaw wszelkich polityk i działań Unii. Celem Unii Europejskiej jest stworzenie społeczeństwa opartego na wolności, demokracji i poszanowaniu podstawowych praw oraz wspierającego równość szans i solidarność w ramach pokoleń i pomiędzy nimi.

Światowa Komisja ds. Środowiska i Rozwoju (The World Commission on Environment and Development) zdefiniowała zrównoważony rozwój jako rozwój zaspokajający obecne potrzeby bez uszczerbku dla możliwości przyszłych pokoleń zaspokajania swych własnych potrzeb²².

Celem zrównoważonego rozwoju jest ciągła poprawa jakości życia zarówno obecnych, jak i przyszłych pokoleń, a także zapewnienie możliwości utrzymania pełnej różnorodności form życia na Ziemi.

Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 25 września 2015 r. pod nazwą „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030” definiuje cele zrównoważonego rozwoju:

- Cel 1. Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie
- Cel 2. Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo
- Cel 3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt
- Cel 4. Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie
- Cel 5. Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt
- Cel 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi
- Cel 7. Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie
- Cel 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi
- Cel 9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność
- Cel 10. Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami
- Cel 11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu
- Cel 12. Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji

²² Źródło: Światowa Komisja ds. Środowiska i Rozwoju

- Cel 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom
- Cel 14. Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony
- Cel 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej
- Cel 16. Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu
- Cel 17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.²³

Kolejnym dokumentem o charakterze międzynarodowym jest **Agenda XXI – Globalny Program Działania na XXI wiek**, która powstała w wyniku dyskusji na gremiach ONZ, którą prowadzono nad podstawowymi wyzwaniami współczesnego świata. Najistotniejszą częścią dokumentu odnoszącą się do problematyki ochrony środowiska jest część II pt. „Ochrona i zarządzanie zasobami przyrody”, w której to części jest 14 rozdziałów dotyczących potrzeby badań środowiska, zapobieganiu zagrożeniom, zwalczaniu negatywnych zjawisk w środowisku, ochronie zasobów środowiska, bezpiecznym gospodarcom itd.

Najważniejsze założenia i cele Agendy 21 to m.in.:

- ochrona i wspomaganie zdrowia człowieka,
- zrównoważony rozwój osiedli ludzkich (powstrzymanie kryzysu ekologicznego miast),
- ochrona atmosfery (przeciwdziałanie efektowi cieplarnianemu, zanikaniu warstwy ozonowej, kwaśnym deszczom),
- bezpieczne wykorzystanie toksycznych substancji chemicznych,
- bezpieczne gospodarowanie odpadami stałymi i ściekowymi, niebezpiecznymi i radioaktywnymi,
- zrównoważone gospodarowanie gruntami rolnymi,
- powstrzymanie niszczenia lasów,
- ochrona i zagospodarowanie zasobów wód słodkich,
- zachowanie różnorodności biologicznej (krajowe oceny różnorodności biologicznej, opracowanie strategii ich zachowania),
- przeciwdziałanie pustynnieniu i suszy,
- edukacja ekologiczna²⁴.

Wśród ww. założeń, w kontekście Strategii, szczególne znaczenie posiadają następujące kwestie:

- ochrona i wspomaganie zdrowia człowieka,
- zrównoważony rozwój osiedli ludzkich (powstrzymanie kryzysu ekologicznego miast),
- ochrona atmosfery (przeciwdziałanie efektowi cieplarnianemu, zanikaniu warstwy ozonowej, kwaśnym deszczom),

²³ Źródło: „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030”

²⁴ Źródło: Agenda XXI – Globalny Program Działania na XXI wiek

- ochrona i zagospodarowanie zasobów wód słodkich,
- zachowanie różnorodności biologicznej (krajowe oceny różnorodności biologicznej, opracowanie strategii ich zachowania),
- przeciwdziałanie pustynnieniu i suszy,

Wyrazem dążenia do przeciwdziałania zmianom klimatu oraz degradacji środowiska jest tzw. Zielony Ład, czyli jedna z kluczowych polityk Unii Europejskiej. Europejski Zielony Ład zawiera plan działań umożliwiających bardziej efektywne wykorzystanie zasobów dzięki przejściu na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym, przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej i zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń.

Zakłada się, że do 2050 r. UE stanie się kontynentem neutralnym dla klimatu. Osiągnięcie tego celu będzie wymagało działań we wszystkich sektorach gospodarki, takich jak:

- inwestycje w technologie przyjazne dla środowiska,
- wspieranie innowacji przemysłowych,
- wprowadzanie czystszych, tańszych i zdrowszych form transportu prywatnego i publicznego,
- obniżenie emisyjności sektora energii,
- zapewnienie większej efektywności energetycznej budynków,
- współpraca z partnerami międzynarodowymi w celu poprawy światowych norm środowiskowych.

UE zapewni wsparcie finansowe i pomoc techniczną dla ludzi, przedsiębiorstw i regionów najbardziej odczuwających skutki przejścia na gospodarkę ekologiczną. Służyć temu będzie mechanizm sprawiedliwej transformacji, w ramach którego najbardziej dotknięte regiony mają otrzymać 100 mld euro w latach 2021–2027.²⁵

Nadrzędnym prawem w Polsce jest konstytucja i do jej zapisów odnoszone są wszystkie pozostałe dokumenty prawne. Przyjęta w 1997 r. **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** stwierdza, że Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5) ustala także, że ochrona środowiska jest obowiązkiem m.in. władz publicznych, które poprzez swą politykę powinny zapewnić bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom (art. 74).²⁶

16 lipca 2019 roku Rada Ministrów przyjęła "Politykę ekologiczną państwa 2030 – strategię rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej" – PEP2030. PEP2030 staje się najważniejszym dokumentem strategicznym w tym obszarze.

PEP2030 jest strategią zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Rolą PEP2030 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich

²⁵ Za: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl, dostęp 04.05.2020

²⁶ Źródło: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

mieszkańców. W systemie dokumentów strategicznych doprecyzowuje i operacjonalizuje "Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)".

PEP2030 będzie stanowiła podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030.

Cel główny PEP2030, tj. Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, został przeniesiony wprost z SOR.

Cele szczegółowe PEP 2030 stanowią odpowiedź na zdiagnozowane najważniejsze trendy w obszarze środowiska.

TABELA 8. CELE PEP 2030

Lp.	Trendy	Cele
1.	Przybierający na znaczeniu negatywny wpływ środowiska na zdrowie ludzi	Cel szczegółowy I. Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego
2.	Zwiększająca się konkurencja o zasoby	Cel szczegółowy II. Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska
3.	Rosnąca presja na ekosystemy	Cel szczegółowy III. Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych
4.	Nasilające się skutki zmian klimatu	Cele horyzontalne: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa
5.	Wyczerpywanie się dotychczasowych źródeł finansowania ochrony środowiska	Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska

W PEP 2030 określono następujące kierunki interwencji:

- Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód,
- Kierunek interwencji: Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania,
- Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb,
- Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej,
- Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu,
- Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej,

- Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym,
- Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa,
- Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT,
- Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zmianom klimatu,
- Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych,
- Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji,
- Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania.

Mając na uwadze ww. cele nadrzędne, trendy związane ze środowiskiem oraz specyfikę przestrzeni MOF GW za najważniejsze wyzwania w zakresie środowiskowym należy uznać kwestie związane z transformacją gospodarki w kierunku innowacyjnej i zielonej, ochronę i aktywną adaptację do zmian klimatycznych, ochronę i zrównoważonego wykorzystanie walorów przyrodniczych, skoordynowane planowanie przestrzenne oraz priorytety odnoszące się komunikacji i transportu. Warto zwrócić na poruszane w Strategii ZIT MOF GW zagadnienia dot. zachowania zasobów wodnych (zwiększanie retencyjności), ochrony klimatu (rozwój OZE), ochrony powietrza (rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej) oraz zachowania i wzmocnienia bioróżnorodności.

przyjaznej środowisku, czy też gospodarki o obiegu zamkniętym. Te działania przyczyniać będą się do zachowania bioróżnorodności oraz zmniejszania negatywnej presji na środowisko i przyrodę, np. poprzez zmniejszania ilości odpadów. Szczególnie istotnym zagadnieniem dla rozwoju MOF GW jest rozwój niskoemisyjnego i zrównoważonego transportu. Dużą wagę poświęca się rozwojowi sieci i połączeń kolejowych oraz integracji różnych środków komunikacji i transportu.

Wymiar środowiskowy ujęty w Strategii ZIT MOF GW jest szczególnie widoczny w następujących wiązках projektów:

- Wiązka 3: Poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii,
- Wiązka 4: Przystosowanie obszaru MOF GW do zmian klimatu,
- Wiązka 5: Poprawa jakości terenów zieleni na terenie MOF GW w celu zachowania bioróżnorodności obszaru,
- Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej,
- Wiązka 10. Poprawa jakości miejskich zieleni na obszarze MOF GW.

5.7 Przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnio-terminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko

W tej części opracowania dokonano oceny przewidywanego znaczącego oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośredniego, pośredniego, wtórnego, skumulowanego, krótkoterminowego, średnioterminowego i długoterminowego, stałego i chwilowego oraz pozytywnego i negatywnego, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:

- różnorodność biologiczną,
- ludzi,
- zwierzęta,
- rośliny,
- wodę,
- powietrze,
- powierzchnię ziemi,
- krajobraz,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- zabytki,
- dobra materialne
- z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Wyniki analiz ujęto w poniższej tabeli. Analizie poddano charakter oddziaływań, do których przypisano czynności powodujące oddziaływania na środowisko. Do poszczególnych sfer oddziaływania przypisano poszczególne wiązki projektowe. Przeanalizowano ponadto prawdopodobieństwo występowania, czas trwania, zasięg, częstotliwość, odwracalność oddziaływań. Oceniono prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych oraz prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska.

5.7.1 Rodzaj i skala oddziaływania na środowisko w odniesieniu do poszczególnych zadań

- Charakter oddziaływania - bezpośrednie, pośrednie oddziaływanie na środowisko (w tym oddziaływanie pozytywne, negatywne),
- Prawdopodobieństwo występowania, czas trwania, zasięg, częstotliwość, odwracalność,
- Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T),
- Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska.

TABELA 9. OPIS ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO W ODNIESIENIU DO POSZCZEGÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ ZINTEGROWANYCH

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
1.	Oddziaływanie na powierzchnię ziemi	Negatywne, Krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie (zajęcie powierzchni ziemi)	<ul style="list-style-type: none"> • Prace związane z prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycje wielkopowierzchniowe, wymagające użycia ciężkich maszyn i sprzętu, przeobrażenia powierzchni ziemi, zorganizowania terenu budowy oraz dojazdu do niego. • Powstanie wielkopowierzchniowych obiektów powoduje trwałe zajęcie powierzchni ziemi. Do tych obiektów należy zaliczyć także parkingi i drogi dojazdowe, jak też inne przedsięwzięcia, które trwale zajmują powierzchnię ziemi, np. budowy i wały ziemne. <p>Ww. działania mogą spowodować bezpośrednie oddziaływania mechaniczne na powierzchnię ziemi, w tym</p>	<p>Oddziaływanie negatywne:</p> <p>Wiązka 3: Poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii</p> <p>Wiązka 4: Przystosowanie obszaru MOF GW do zmian klimatu</p> <p>Wiązka 5: Poprawa jakości terenów zieleni na terenie MOF GW w celu zachowania bioróżnorodności obszaru</p> <p>Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej</p> <p>Wiązka 10. Poprawa jakości miejskich zieleni na obszarze MOF GW</p> <p>Wiązka 11. Poprawa jakości i funkcjonalności obiektów użyteczności publicznej</p> <p>Wiązka 13: Rozwój oferty kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej na obszarze MOF GW</p> <p>Wiązka 14: Rozwój potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW</p>	<p>A: duże</p> <p>B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu inwestycyjnego) lub czasu ulokowania obiektu (np. tereny przemysłowe, zabudowa mieszkaniowa)</p> <p>C: lokalizacja inwestycji</p> <p>D: jednorazowa lub stała</p> <p>E: częściowa</p>	<p>S: umiarkowane</p> <p>T: brak</p>	<p>Umiarkowane: w szczególności w okresie trwania prac inwestycyjnych (zagęszczenie powierzchni ziemi, degradacja wierzchniej warstwy gleby, czasowe lub trwałe zajęcie wybranych ekosystemów, w tym związanych ze środowiskiem glebowym)</p>

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
			jej przemieszczanie, zagęszczania i ostatecznie zajęcie przez powstałą infrastrukturę.				
2.	Oddziaływanie na wody powierzchniowe i podziemne	Negatywne, pozytywne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	<ul style="list-style-type: none"> Prace związane z prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycje wielkopowierzchniowe, wymagające użycia ciężkich maszyn i sprzętu, przeobrażenia powierzchni ziemi, zorganizowania terenu budowy oraz dojazdu do niego. W ten sposób generuje się również negatywne oddziaływania na środowisko wodne, poprzez spływ powierzchniowy wód opadowych z terenu prowadzonej inwestycji, naruszenie układu wodnego środowiska glebowego, dostawanie się do wód powierzchniowych i gruntowych szkodliwych substancji, np. ropopochodnych, farb, lakierów, etc. <p>Ww. działania mogą powodować dostarczanie zanieczyszczeń, w pierwszej kolejności do wód powierzchniowych, a następnie w wyniku przenika do głębszych warstw ziemi – wód podziemnych. Dotyczy to m. in. materiałów eksploatacyjnych maszyn i</p>	<p>Oddziaływanie negatywne: Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej Wiązka 14: Rozwój potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW</p> <p>Oddziaływanie pozytywne: Wiązka 4: Przystosowanie obszaru MOF GW do zmian klimatu Wiązka 5: Poprawa jakości terenów zieleni na terenie MOF GW w celu zachowania bioróżnorodności obszaru</p>	<p>A: duże B: ograniczone do czasu inwestycji C: lokalizacja inwestycji i jego bliższa oraz dalsze otoczenie (spływ do wód i dalsza migracja zanieczyszczeń) D: jednorazowa E: częściowa</p>	<p>S: umiarkowane T: brak</p>	<p>Umiarkowane: w szczególności w okresie trwania prac inwestycyjnych (zanieczyszczenie wód i migracja zanieczyszczeń)</p>

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
			<p>urządzeń, środków z placu budowy, jak też sptywu powierzchniowego z terenu budowy.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pozytywne oddziaływania na wody powierzchniowe związane będzie z działaniami chroniącymi i oszczędzającymi zasoby wodne. 				
3.	Oddziaływanie na powietrze	Negatywne, pozytywne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	<ul style="list-style-type: none"> • Prace związane z prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycje wielkopowierzchniowe, wymagające użycia ciężkich maszyn i sprzętu. • Funkcjonowanie obiektów, w szczególności o funkcjach gospodarczych (zakłady przemysłowe), które generować będą zanieczyszczenia oraz infrastruktury drogowej (ruch pojazdów). <p>Oddziaływania na powietrze dotyczą przede wszystkim emisji spalin z urządzeń i maszyn wykorzystywanych w inwestycjach, jak również pyłów, np. z terenu budowy. Za emisję zanieczyszczeń może odpowiadać rozwój funkcji przemysłowej oraz komunikacja, w szczególności oparta o indywidualne rozwiązanie oraz zwiększony ruch pojazdów wysokotonażowych.</p>	<p>Oddziaływanie negatywne: Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej Wiązka 14: Rozwój potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW</p> <p>Oddziaływanie pozytywne: Wiązka 4: Przystosowanie obszaru MOF GW do zmian klimatu Wiązka 5: Poprawa jakości terenów zieleni na terenie MOF GW w celu zachowania bioróżnorodności obszaru Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej</p>	<p>A: duże B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu inwestycyjnego) lub czasu ulokowania obiektu (np. tereny przemysłowe) C: lokalizacja inwestycji D: jednorazowa lub stała E: częściowa</p>	<p>S: umiarkowane T: brak</p>	<p>Umiarkowane: w szczególności w okresie trwania prac inwestycyjnych (zanieczyszczenie powietrza przez spaliny i pyły)</p>

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
			<ul style="list-style-type: none"> • Oddziaływania pozytywne związane będą z rozwojem systemów komunikacji. 				
4.	Hałas	Negatywne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	<ul style="list-style-type: none"> • Wszelkie prace związane z prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycje wielkopowierzchniowe, wymagające użycia ciężkich maszyn i sprzętu, np. inwestycje drogowe, budowa obiektów mieszkalnych, usługowych, parkingów, etc. • Funkcjonowanie obiektów, w szczególności o funkcjach gospodarczych (zakłady przemysłowe), których działalność może generować hałas (np. pracujące wentylatory, procesy produkcyjne) oraz dróg o znacznym natężeniu ruchu. <p>Hałas może być generowany w trakcie prac budowlanych oraz podczas użytkowania obiektów przez maszyny i urządzenia.</p>	<p>Oddziaływanie negatywne:</p> <p>Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej</p> <p>Wiązka 14: Rozwój potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW</p>	<p>A: duże</p> <p>B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu inwestycyjnego) lub czasu ulokowania obiektu (np. tereny przemysłowe)</p> <p>C: lokalizacja inwestycji, przebieg trasy komunikacyjnej</p> <p>D: jednorazowa lub stała</p> <p>E: częściowa</p>	<p>S: umiarkowane</p> <p>T: brak</p>	Umiarkowane: w szczególności w okresie trwania prac inwestycyjnych (hałas generowany przez maszyny i urządzenia)
5.	Oddziaływanie na bioróżnorodność, w tym podlegające ochronie gatunki roślin, grzybów i zwierząt	Negatywne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	<ul style="list-style-type: none"> • Wszelkie prace związane z prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycje wielkopowierzchniowe, wymagające użycia ciężkich maszyn i sprzętu, np. inwestycje drogowe, budowa obiektów mieszkalnych, usługowych, parkingów, etc., które powodują zajęcie powierzchni ziemi (fizyczna likwidacja wybranych 	<p>Oddziaływanie negatywne:</p> <p>Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej</p> <p>Wiązka 14: Rozwój potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW</p> <p>Oddziaływanie pozytywne:</p> <p>Wiązka 5: Poprawa jakości terenów zieleni na terenie MOF GW w celu zachowania bioróżnorodności obszaru</p>	<p>A: umiarkowane</p> <p>B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu inwestycyjnego) lub czasu ulokowania obiektu (np. tereny przemysłowe)</p> <p>C: lokalizacja inwestycji, przebieg trasy komunikacyjnej</p> <p>D: jednorazowa lub stała</p> <p>E: częściowa</p>	<p>S: Małe</p> <p>T: brak</p>	Umiarkowane: w szczególności w okresie trwania prac inwestycyjnych (fizyczna degradacja wybranych środowisk)

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
			<p>ekosystemów) oraz oddziałują na otoczenie,</p> <ul style="list-style-type: none"> Funkcjonowanie obiektów, w szczególności o funkcjach gospodarczych (zakłady przemysłowe), których działalność może generować hałas, zanieczyszczenia powietrza, wody oraz dróg o znacznym natężeniu ruchu (także zagrożenie dla bezpieczeństwa zwierząt, jako bariera w przemieszczaniu się gatunków, w szczególności płazów, gazów). Oddziaływanie pozytywne związane jest z rozwojem przestrzeni sprzyjających zachowaniu bioróżnorodności (m. in. tereny zielone). 	Wiązka 10. Poprawa jakości miejskich zieleni na obszarze MOF GW			
6.	Przeźren i walory krajobrazowe	Negatywne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednio (proces inwestycyjny), pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	<ul style="list-style-type: none"> Planowane inwestycje mogą mieć wpływ na jakość przestrzeni oraz walory krajobrazowe. Potencjalny wpływ związany mógłby być z nowymi obiektami budowlanymi oraz procesem ich tworzenia (np. place budowy). Zakłada się, że w okresie realizacji Strategii może powstać kilka obiektów, w tym wielkopowierzchniowych stref gospodarczych oraz obiektów turystyczno-usługowych. Ich powstanie nie powinno wpłynąć na zasadniczo zauważalnie na pogorszenie 	<p>Oddziaływanie negatywne: Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej Wiązka 14: Rozwój potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW</p> <p>Oddziaływanie pozytywne: Wiązka 5: Poprawa jakości terenów zieleni na terenie MOF GW w celu zachowania bioróżnorodności obszaru Wiązka 10. Poprawa jakości miejskich zieleni na obszarze MOF GW Wiązka 11. Poprawa jakości i funkcjonalności obiektów użyteczności publicznej</p>	<p>A: umiarkowane B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu inwestycyjnego, np. utworzenie placu budowy) lub czasu ulokowania obiektu (np. tereny przemysłowe, obiekty mieszkalne, instalacje OZE) C: lokalizacja inwestycji, D: jednorazowa lub stała E: częściowa</p>	<p>S: Małe T: brak</p>	Brak

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
			<p>jakości krajobrazu, wpływ ten może mieć głównie charakter lokalny.</p> <p>Realizacja takich inwestycji wymaga uzyskania stosownych pozwoleń środowiskowych oraz konsultacje ze społeczeństwem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oddziaływanie pozytywne na przestrzeń i walory krajobrazowe związana będzie z realizacją przedsięwzięć poprawiających estetykę przestrzeni publicznych. 				
7.	Obszary chronione	Negatywne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie (proces inwestycyjny), pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	<ul style="list-style-type: none"> • Planowane inwestycje prawdopodobnie w większości realizowane będą poza obszarami chronionymi, w tym Natura 2000, z wyjątkiem obszarów chronionego krajobrazu, nie wpłyną bezpośrednio na obszary chronione. Wpływ na obszary chronione należy rozpatrywać w kontekście wpływu na obszary chronionego krajobrazu oraz wpływ na spójność obszarów chronionych (korytarze ekologiczne). • Należy również zwrócić uwagę na możliwość pośredniego wpływu na obszary chronione w odniesieniu do rozwoju turystyki. Ruch turystyczny może generować niepożądane 	Oddziaływanie negatywne: Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej Wiązka 14: Rozwój potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW	A: małe B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu inwestycyjnego, np. utworzenie placu budowy) lub czasu ulokowania obiektu (np. instalacje OZE) C: lokalizacja inwestycji, D: jednorazowa lub stała E: częściowa	S: Małe T: brak	Małe: w szczególności w okresie trwania prac inwestycyjnych

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
			negatywne oddziaływania na przedmiot ochrony, w tym na bioróżnorodność.				
8.	W zakresie utrzymania dobrej jakości gleb, zagospodarowania odpadów	Negatywne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie (funkcjonowanie obiektów, głównie przemysłowych oraz dróg)	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja prac inwestycyjnych może powodować zwiększone powstawanie odpadów oraz degradację mechaniczną i chemiczną zasobów glebowych. Pośrednio nowe inwestycje wspierać będą rozwój gospodarczy, przyczyniać się będą do zwiększenia produkcji przemysłowej, wzrostu konsumpcji, co przełoży się na wzrost ilości wytwarzanych odpadów. Powstanie nowych obiektów oraz terenów, które wykorzystywane będą gospodarczo, usługowo, mieszkalnie, turystycznie nakłada na właścicieli obowiązek właściwego gospodarowania odpadami, co ograniczy do minimum negatywny wpływ na środowisko. 	Oddziaływanie negatywne: Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej Wiązka 14: Rozwój potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW	A: umiarkowane B: ograniczone do czasu inwestycji (dot. procesu inwestycyjnego, np. utworzenie placu budowy) lub czasu ulokowania obiektu (np. obiekty przemysłowe) C: lokalizacja inwestycji oraz miejsce składowania odpadów D: jednorazowa lub stała E: częściowa	S: Małe T: brak	Małe: w szczególności w okresie trwania prac inwestycyjnych oraz w momencie gospodarowania odpadami
9.	Promieniowanie elektromagnetyczne	Brak oddziaływania	Przewidziane do realizacji działania nie będą powodować zagrożenia związanego z emisją promieniowania elektromagnetycznego.	-	-	-	-
10.	Klimat	Negatywne, stałe, pośrednie (funkcjonowanie	<ul style="list-style-type: none"> Nie przewiduje się dużego wpływu na zmiany klimatu. Realizowane inwestycje będą przyczyniać się do emisji CO2 	Oddziaływanie negatywne: Wiązka 14: Rozwój potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW	A: umiarkowane B: ograniczone czasu ulokowania obiektu (obiekty przemysłowe)	S: Małe T: brak	Małe: mając na uwadze prognozowaną skalę

Lp.	Rodzaj oddziaływania na środowisko	Charakter oddziaływania	Jakie czynności spowodują oddziaływanie?	Powiązanie z przedsięwzięciami ujętymi w Strategii MOF GW	A: Prawdopodobieństwo występowania, B: czas trwania, C: zasięg, D: częstotliwość, E: odwracalność oddziaływań	Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych (S) lub transgranicznych (T)	Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska
		obiektów, głównie przemysłowych)	na etapie inwestycji i jednocześnie reedukacji w przypadku inwestycji dedykowanych OZE i energooszczędności.	Oddziaływanie pozytywne: Wiązka 3: Poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii Wiązka 4: Przystosowanie obszaru MOF GW do zmian klimatu Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej	C: bez ograniczeń (wpływ na bilans światowy i krajowy emisji CO2) D: stała E: częściowa		
11.	Zasoby naturalne	Brak oddziaływania	Przewidziane do realizacji działania nie będą powodować zagrożenia dla zasobów naturalnych.	-	-	-	-
12.	Zabytki	Brak oddziaływania	Przewidziane do realizacji działania nie będą wpływać negatywnie na zabytki.	-	-	-	-
13.	Dobra naturalne	Brak oddziaływania	Przewidziane do realizacji działania nie będą wpływać negatywnie na stan dóbr naturalnych.	-	-	-	-

5.7.2 Podsumowanie oddziaływania na środowisko

Prawdopodobieństwo występowania, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność

Należy stwierdzić, że realizacja przedsięwzięć ujętych w Strategii ZIT MOF GW, z dużym lub umiarkowanym prawdopodobieństwem spowoduje oddziaływania na środowisko (zarówno pozytywne jak też negatywne). Bilans tych oddziaływań jest jednocześnie mocno przechylony na korzyść oddziaływań pozytywnych.

Dużego prawdopodobieństwa wystąpienia negatywnych oddziaływań należy oczekiwać przede wszystkim w odniesieniu do powietrza atmosferycznego, powierzchni ziemi, wód powierzchniowych oraz hałasu. Umiarkowanego prawdopodobieństwa wystąpienia negatywnych oddziaływań należy oczekiwać w odniesieniu do oddziaływania na bioróżnorodność, w tym podlegających ochronie gatunki roślin, grzybów i zwierząt, utrzymania dobrej jakości gleb, zagospodarowania odpadów, przestrzeni i walorów krajobrazowych oraz klimatu. Prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań wynika z faktu, że powiązane jest ono w dużym stopniu z procesami inwestycyjnymi, w tym dot. inwestycji wielkopowierzchniowych (zabudowa przemysłowa) lub liniowych (drogi rowerowe). W przypadku realizacji inwestycji niemal pewne jest, że wystąpią chwilowe negatywne oddziaływania na środowisko, niepewna jest natomiast skala tych oddziaływań. Mniej pewne jest natomiast prawdopodobieństwo oddziaływań pośrednich, wywołanych przez powstałe w wyniku realizacji inwestycji zmiany (utworzone obiekty przemysłowe, zwiększona przepustowość dróg i szlaków komunikacyjnych, zwiększony ruch turystyczny, etc.).

Jako małe prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych oddziaływań na środowisko należy przewidzieć w stosunku do obszarów chronionych. Wynika to z faktu, że na tych obszarach nie będą realizowane bezpośrednio duże inwestycje mogące istotnie wpływać na środowisko. **Wpływ ten możliwy jest w odniesieniu do obszarów chronionego krajobrazu.** Należy więc przewidzieć, iż największy wpływ na obszary chronione dot. będzie jakości krajobrazu i wynikać będzie z rozwoju funkcji gospodarczej i turystycznej oraz częściowo komunikacyjnej.

Większość oddziaływań na środowisko, które prognozuje się w związku z realizacją Strategii ZIT MOF GW, będzie miało charakter czasowy, ograniczony do trwania inwestycji. Z reguły procesy inwestycyjne trwają do 2-3 lat. Po zakończeniu inwestycji oddziaływania znikną, czyli takie oddziaływanie będzie miało charakter jednorazowy. Realizacja kilku działań przyczyni się jednak do „trwałych” zmian w przestrzeni i funkcjonalności obszaru. Można tutaj wymienić m. in. kwestie obiektów przemysłowych, które funkcjonować będą na powstałych strefach aktywności gospodarczej. Realizowane inwestycje mogą wpłynąć również na wzrost natężenia ruchu na wybranych szlakach komunikacyjnych. Związane to może być nie tylko z samą inwestycją komunikacyjną, ale także rozwojem aktywności gospodarczej w wybranym miejscu (dojazdy do pracy, przyjazdy turystów). W tym przypadku należy mówić o stałym, powtarzalnym oddziaływaniu na środowisko.

Zasięg oddziaływań na środowisko będzie miał w większości lokalny charakter. Związany będzie z realizowanymi inwestycjami. Prowadzone prace budowlane powodować będą chwilowe lub stałe zajęcie powierzchni ziemi, w tym degradację środowiska glebowego. Skutki prowadzonych prac mogą być odczuwane w najbliższym sąsiedztwie poprzez emisję pyłów i zanieczyszczeń gazowych oraz hałas.

Do środowiska wodnego dostawać się mogą zanieczyszczenia wskutek spływu powierzchniowego. W ten sposób zanieczyszczenia mogą migrować także na inne obszary. Powstałe uciążliwe dla środowiska obiekty, głównie przemysłowe generować będą również negatywne oddziaływania głównie w najbliższym sąsiedztwie. Mogą dodatkowo wpływać na bilans CO², choć zasadniczo niedużej skali. Większość negatywnych oddziaływań ze względu na koncentrację działań w przestrzeniach zurbanizowanych, dotyczyć będzie miast i miejscowości wiejskich oraz ciągów komunikacyjnych.

Większość skutków negatywnych oddziaływań charakteryzować się będzie pełną lub częściową odwracalnością. Po zakończeniu inwestycji oddziaływania znikną, więc zniknie większość negatywnych skutków. Związane to będzie także z procesami samooczyszczania, w tym powietrza atmosferycznego, środowiska glebowego i wodnego. W przypadku trwałej zmiany sposobu zagospodarowania lub funkcjonowania terenu, np. w przypadku stref gospodarczych, zabudowy komunikacyjnej, dojdzie do nieodwracalnych w dłuższej perspektywie czasu zmian w środowisku. Dotyczyć to będzie przede wszystkim przedsięwzięć, które powodować będą zajęcie powierzchni ziemi.

Prawdopodobieństwo występowania oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych

Ryzyko skumulowanych oddziaływań na środowisko związane może być z prowadzonymi procesami inwestycyjnymi. Potencjalnie największe ryzyko oddziaływań skumulowanych należy postrzegać w realizacji osobnych przedsięwzięć infrastrukturalnych/inwestycyjnych w tym samym czasie i/lub miejscu, co może spowodować przekroczenie norm środowiskowych, w tym czasie i miejscu. Przykładem takich przedsięwzięć może być prowadzenie prac inwestycyjnych.

Ze względu na prognozowany lokalny charakter oddziaływań, koncentrację działań w przestrzeni zurbanizowanej nie przewiduje oddziaływań transgranicznych na środowisko, także ze względu na znaczne oddalenie od granic kraju.

Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska

W Strategii ZIT MOF GW zdiagnozowano prawdopodobieństwa występowania ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska, określonych minimum jako umiarkowane w odniesieniu do oddziaływania na powierzchnię ziemi, na wody powierzchniowe i podziemne, powietrze, bioróżnorodność oraz w przypadku hałasu. Oddziaływania te związane są z prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycji wielkopowierzchniowych, wymagających użycia ciężkich maszyn i sprzętu, np. w przypadku inwestycji drogowych, budowy obiektów mieszkalnych, tworzenia terenów inwestycyjnych. Prace takie stwarzają bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia ludzi, w szczególności biorąc pod uwagę kwestie bezpieczeństwa i higieny pracy. Inwestycje wymagają użycia ciężkiego sprzętu, które generuje hałas, emitują spaliny i pyły. Prace budowlane wywierają szczególnie negatywny wpływ na środowisko glebowe, docelowo także środowisko wodne.

5.8 Analiza oddziaływania na środowisko realizacji programu

5.8.1 Czy projektowany dokument wyznacza ramy dla późniejszych realizacji mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz czy realizacja postanowień tego dokumentu może spowodować znaczące oddziaływania na środowisko

Aby dokonać ostatecznej odpowiedzi na pytanie: „czy projektowany dokument wyznacza ramy dla późniejszych realizacji mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz czy realizacja postanowień tego dokumentu może spowodować znaczące oddziaływania na środowisko?”, dokonano analizy zapisów zadań, w odniesieniu do Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839).

W przypadku następujących zadań możliwe jest wystąpienie okoliczności zakwalifikowania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko:

W Strategii zdiagnozowano działania, które można w pewnych okolicznościach zakwalifikować do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Te okoliczności to przede wszystkim ostateczna lokalizacja, w szczególności w odniesieniu do obszarów chronionych, terenów zurbanizowanych, objęcie planami zagospodarowania przestrzennego oraz powierzchnia lub skala inwestycji. Do tych przedsięwzięć zaliczyć można następujące działania:

Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej

- 6.1. System ścieżek rowerowych w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV
- 6.2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II
- 6.4. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec
- 6.5. Przebudowa ścieżki pieszo- rowerowej wzdłuż ul. Gorzowskiej w m. Kłodawa
- 6.6. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce
- 6.7. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych
- 6.8. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I
- 6.9. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I
- 6.10. Budowa ścieżki rowerowej na odcinku Strzelce – Brzoza i stworzenie ścieżek rowerowych, przez wyodrębnienie pasów rowerowych na drogach gminnych w mieście.
- 6.11. Budowa ścieżek pieszych i pieszo-rowerowych w Witnicy

Wiązka 14: Rozwój potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW

- 14.4. Rozwój potencjału turystycznego Gminy Deszczno (budowa drogi rowerowej)
- 14.5. Zbrojenie terenów inwestycyjnych w Gorzowie Wielkopolskim – II etap

Analizując ww. działania w odniesieniu do skali i lokalizacji należy zwrócić uwagę, że część z nich może być realizowana na obszarach chronionych lub w ich sąsiedztwie. Dotyczy to jednak tylko obszarów chronionego krajobrazu. Nie przewiduje się wpływu na obszary Natura 2000 oraz rezerwy przyrody. Kwestia lokalizacji nowych funkcji gospodarczych, czyli terenów inwestycyjnych zasadniczo nie powinna kolidować z koncepcją spójności korytarzy ekologicznych (dotyczy przestrzeni w Gorzowie Wielkopolskim).

Mając na uwadze powyższe można stwierdzić:

- Realizacja Strategii ZIT MOF GW może potencjalnie spowodować wystąpienie znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko, głównie o charakterze lokalnym, jeśli znajdą okoliczności spełniające kryteria związane ze skalą oraz lokalizacją przedsięwzięć.
- Dokument definiuje przedsięwzięcia projektowe, więc należy uznać, że wyznacza ramy dla przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Nie określa natomiast szczegółowych rozwiązań dla późniejszych realizacji mogących znacząco oddziaływać na środowisko. W związku z tym realizowane przedsięwzięcia wynikające bezpośrednio ze Strategii wymagać powinny przeprowadzenia osobnych procedur związanych z oceną oddziaływania na środowisko.

5.8.2 Wpływ realizacji zadań mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko na jego wybrane komponenty oraz proponowane działania kompensacyjne

Oddziaływanie na powierzchnię ziemi, utrzymania dobrej jakości gleb, zagospodarowanie odpadów

Prace związane z prowadzeniem inwestycji, w szczególności inwestycje wielkopowierzchniowe, wymagające użycia ciężkich maszyn i sprzętu, przeobrażenia powierzchni ziemi, zorganizowania terenu budowy oraz dojazdu do niego należy zaliczyć do przedsięwzięć, które w szczególny sposób wpływają na powierzchnię ziemi oraz degradację gleb. Docelowo wpływ na powierzchnię ziemi związany będzie z powstaniem wielkopowierzchniowych obiektów powodujących trwałe zajęcie powierzchni ziemi oraz częściowo infrastruktury komunikacyjnej. Do tych obiektów należy zaliczyć także parkingi i drogi dojazdowe. Ww. działania mogą spowodować bezpośrednie oddziaływania mechaniczne na powierzchnię ziemi, w tym jej przemieszczanie, zagęszczanie i ostatecznie zajęcie przez powstałą infrastrukturę.

Mając na uwadze, że wpływ na środowisko wynikać może z realizacji procesów inwestycyjnych związanych z budową nowej infrastruktury lub modernizacją istniejącej, jak również późniejsze funkcjonowanie tej infrastruktury, wśród rozwiązań mające na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko wskazać przede wszystkim na właściwą lokalizację działań np. na obszarach pozbawione szczególnych walorów przyrodniczych, unikanie lokalizacji wymagających znacznych zmian ukształtowania terenu oraz wywołujących konflikty przestrzenne, w tym degradację krajobrazu lub utratę produktywności gleb wyższych klas bonitacyjnych, zachowanie śródpolnych ekosystemów jako lokalnych centrów różnorodności

biologicznej. Istotne jest również odpowiednie zorganizowanie procesu inwestycyjnego, w tym również odpowiedniego zagospodarowania powstałych odpadów.

Wody podziemne i powierzchniowe

Ocena wpływu na stan wód powierzchniowych wiąże się z oceną ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych, która miała na celu zidentyfikowanie tych JCWP, które z powodu występowania istotnych oddziaływań antropogenicznych mogą nie osiągnąć ustalonych dla nich celów środowiskowych. Zidentyfikowane JCWP rzeczne i jeziorne, w przypadku których ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych jest wysokie, wymagają wprowadzenia działań uzupełniających zorientowanych na ograniczenie lub całkowitą redukcję występujących w nich presji.

Wg danych GIOŚ duża część wód rzecznych i jeziornych MOF GW charakteryzowała się umiarkowanym stanem ekologicznym, stanem chemicznym poniżej dobrego oraz złym stanem wód.

Plan gospodarowania wodami na obszarze Dorzecza Odry ustala następujące cele środowiskowe:

- Dla jednolitych części wód – będących w dobrym stanie/potencjalnie ekologicznym – utrzymanie tego stanu/potencjału.
- Dla naturalnych części wód – osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego, utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego.
- Dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – osiągnięcie co najmniej dobrego potencjału ekologicznego, utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego.

Wpływ realizacji Strategii na osiągnięcie celów środowiskowych wyznaczonych dla jednolitych części wód (JCW) jest bardzo trudny do zdiagnozowania. Mając na uwadze charakterystykę działań przewidzianych do realizacji w Strategii zaleca się zwracanie szczególnej uwagi i zachowanie ostrożności podczas prowadzenia inwestycji. Należy odpowiednio zabezpieczyć teren budowy, unikać przedostawania się do środowiska glebowego płynów eksploatacyjnych, paliw i innych szkodliwych substancji. Należy zabezpieczyć teren przed możliwością niekontrolowanego spływu powierzchniowego i erozji powierzchni ziemi.

Kolejne zagrożenia dla stanu wód związane są z rozbudową i rozwojem funkcji turystycznej. Wzrost ilości osób korzystających m. in. z wód stojących i płynących (np. ruch łodzi i jachtów) może wpływać na pogorszenie parametrów wód w sposób mechaniczny jak również przyczyniać się do zaśmiecenia, np. terenów przybrzeżnych. Należy więc unikać kierowania ruchu turystycznego na wrażliwe przyrodniczo akweny i ciekły wodne.

Istotnym zagrożeniem dla jakości wód powierzchniowych jest zmniejszenie naturalnej zdolności samooczyszczania się wód, spowodowane suszą. Należy wdrożyć kolejne działania, aby zapewnić dobry stan ilościowy wód, tj. zapewnić odpowiednią wielkość przepływu i retencji wody. Służyć mają temu m. in. działania związane z małą retencją wód. Jednocześnie realizując inwestycje z zakresu małej retencji wód należy zwrócić uwagę na wpływ inwestycji na środowisko przyrodnicze, w szczególności bioróżnorodność (wskutek lokalnych zmian hydrologicznych, np. poprzez podniesienie lustra wody), jak też na zagrożenia związane z dostawaniem się do wód stojących zanieczyszczeń (np. do stawów, oczek wodnych, małych zbiorników).

Konieczne jest stałe monitorowanie wód powierzchniowych przez uwzględnienie wszystkich istotnych elementów jakości we wszystkich kategoriach wód zgodnie z ramową dyrektywą wodną.

Powietrze atmosferyczne

Realizacja Strategii może powodować negatywny wpływ na standardy powietrza w ujęciu lokalnym (wpływ chwilowy i lokalny). Dotyczy to przede wszystkim zadań o charakterze inwestycyjnym, których realizacja może powodować emisję gazów i pyłów do atmosfery. Kolejne istotne zagrożenie do środowiska związane jest z rozwojem gospodarczym, związanym z zagospodarowaniem terenów inwestycyjnych. Rozwój nowych przedsiębiorstw, funkcjonujących na obszarze MOF GW, może wnieść wkład w poziom emisji gazów i pyłów. Należy założyć, że wpływ ten nie powinien być znaczący, mając na uwadze współczesne wymogi i technologie oraz rozwiązania.

Realizacja Strategii w szczególności zadań, które mogą powodować potencjalnie znaczące oddziaływania na środowisko wpływać może w następujących sposób na emisję pyłów i gazów do powietrza:

- Prace budowlane mogą niekorzystnie wpływać na jakość powietrza, zarówno w skutek zanieczyszczeń gazowych (spaliny), jak też pyłowych – mając na uwadze znaczną liczbę planowanych w ramach strategii zadań inwestycyjnych, prognozuje się, że punktowo emisja pyłów i zanieczyszczeń gazowych może być znaczna i może wpływać negatywnie na najbliższe otoczenia, w tym ludzi wykonujących prace budowlane. Nie przewiduje się natomiast zauważalnej zmiany parametrów powietrza w wyniku realizacji tych zadań. Należy przestrzegać zasad BHP oraz minimalizować ryzyko zanieczyszczeń powietrza, m. in. poprzez zabezpieczanie placów budowy, np. poprzez przykrycie materiałów, polewanie dróg dojazdowych wodą w celu zapobiegania pyleniu, utrzymywania w dobrym stanie maszyn i urządzeń (emisja spalin).
- Funkcjonowanie nowych obiektów budowlanych – w tym emisja gazów cieplarnianych oraz pyłów związanych z tzw. niską emisją. Istotne przy realizacji inwestycji stosowanie rozwiązań, które wpływać będą pozytywnie na powietrze atmosferyczne, np. prowadzenie termomodernizacji obiektów budowlanych, wymianę lub stosowanie oświetlenia na energooszczędne w tych obiektach, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii lub zastosowanie nowoczesnych urządzeń grzewczych o wyższej sprawności.

Hałas

Trwały wpływ na pogorszenie się warunków akustycznych w analizowanym obszarze może mieć realizacja przedsięwzięć mających na celu przyciąganie i instalowanie się nowych zakładów przemysłowych, w szczególności na wydzielonych obszarach inwestycyjnych, a także rozwój infrastruktury drogowej (obsługującej tereny inwestycyjne). Wpływ na chwilowe pogorszenie się warunków akustycznych może mieć realizacja większości przedsięwzięć inwestycyjnych, w których wykorzystywany jest ciężki i specjalistyczny sprzęt generujący hałas.

Do przedsięwzięć, które mogą pozytywnie wpływać na klimat akustyczny można wymienić następujące:

- Planowanie przestrzenne i zarządzanie zagospodarowaniem terenu z uwzględnieniem problemów akustycznych, np. poprzez ustalanie obszarów ograniczonego użytkowania, ustalanie stref przemysłowych,
- Rozwój systemów transportowych, w tym: budowa dróg alternatywnych, wyznaczenie stref ruchu uspokojonego, wprowadzenie stref ograniczonego hałasu, poprawa płynności potoku ruchu pojazdów poprzez wprowadzenie systemu inteligentnej sygnalizacji świetlnej, planowanie ruchu, w tym: ograniczenie ruchu, ograniczenie prędkości, wprowadzenie ograniczeń dla ruchu pojazdów ciężkich, zakazy lub ograniczenia ruchu w porze nocnej, wspieranie przyjaznej środowisku komunikacji miejskiej, budowę ścieżek rowerowych i wspieranie komunikacji pieszej, wprowadzenie systemu stref płatnego parkowania, wspieranie cichego transportu,

Przedsięwzięcia techniczne, pozwalające na redukcje emisji i imisji hałasu to:

- Rozwiązania ograniczające hałas pochodzący od infrastruktury komunikacyjnej, w tym: Zastosowanie cichych nawierzchni drogowych, zastosowanie podtorowych rozwiązań tłumiących, szlifowanie szyn oraz kół pojazdów kolejowych, spawanie łącz szynowych, rozwiązania zmniejszające hałas infrastruktury szynowej na mostach i wiaduktach,
- Rozwiązania ograniczania hałasu samochodowego (jako głównego źródła hałasu w miastach), w tym: redukcja hałasu przez zastosowanie cichych opon, zapewnienie kontroli warunków homologacji pojazdów (w zakresie emisji dźwięku), wyciszanie samochodów,
- Ograniczanie propagacji dźwięku, w tym: zastosowanie ekranów akustycznych, zastosowanie półtuneli akustycznych, zastosowanie przykryć źródeł dźwięku, odpowiednie ukształtowanie zabudowy oraz terenu w pobliżu źródeł hałasu, zastosowanie absorbujących powierzchni w pobliżu torowisk,
- Rozwiązania ograniczania hałasu w punkcie odbioru, w tym: zastosowanie okien o odpowiedniej izolacyjności, podwyższenie izolacyjności akustycznej przegród zewnętrznych, zastosowanie rozwiązań z dziedziny kształtowania architektonicznego budynku.

Do pozostałych przedsięwzięć wpływających pozytywnie na ograniczenie hałasu należą:

- Rozwiązania legislacyjne, w tym: limity emisji dźwięku przez źródła, pozwolenia i decyzje, zmiany funkcji budynków, ekonomiczne środki ograniczania hałasu.

Obszarowa ochrona przyrody, bioróżnorodność, rośliny, grzyby, zwierzęta

Zagrożenie dla obszarów chronionych wynikać może z realizacji procesów inwestycyjnych związanych z budową nowej infrastruktury lub modernizacją istniejącej, jak również późniejsze funkcjonowanie tej infrastruktury.

Mając na uwadze analizę projektów ujętych w Strategii ZIT MOF GW można sformułować wniosek, że ich realizacja, a tym samym realizacja Strategii nie będzie miała dużego wpływu na obszary chronione.

Należy przy tym wskazać, iż możliwe jest wpływ na krajobraz (wpływ na obszary chronionego krajobrazu).

Mając na uwadze znaczną powierzchnię obszarów chronionych na obszarze MOF GW istotne jest przestrzeganie ustanowionych zakazów, obowiązujących na terenie wybranych form ochrony.

Przestrzeń i walory krajobrazowe

Przewiduje się, że realizacja Strategii nie spowoduje znaczącego oddziaływania na krajobraz w ujęciu całego obszaru MOF GW. Wynika to z faktu, że pomimo planowanych działań mających na celu rozwój funkcji gospodarczych oraz turystycznych, przewiduje się działania, które uwzględniają zrównoważony rozwój przestrzenny. Zakłada się, że tereny inwestycyjne powstawać będą w przestrzeniach zlokalizowanych w sąsiedztwie węzłów dróg ekspresowych, na terenie istniejących stref aktywności gospodarczej (Gorzów Wielkopolski).

Oddziaływanie na krajobraz możliwe jest lokalnie w przypadku realizacji inwestycji związanych z tworzeniem nowej infrastruktury lub zagospodarowaniem terenów, np. pod nowe inwestycje. W wyniku realizacji zadań objętych Strategią mogą być prowadzone m. in. prace ziemne i budowlane. Prace te mogą powodować zmiany w krajobrazie, np. zajmowanie terenu, ograniczoną w czasie lokalizację sprzętu budowlanego, czy też powstawania wykopów i hałd związanych z przemieszczaniem gruntów. Istotnym zagrożeniem dla krajobrazu może być w szczególności budowa obiektów przemysłowych, infrastruktury technicznej oraz stref mieszkaniowych. Ich budowa powinna być poprzedzona rzetelnymi analizami środowiskowymi oraz konsultacjami społecznymi. Powinno się unikać lokalizacji w pobliżu miejsc zamieszkania oraz w sąsiedztwie obszarów cennych przyrodniczo.

Mając na uwadze charakter przewidzianych do realizacji zadań oraz obecny sposób zagospodarowania przestrzeni MOF GW, należy podkreślić, iż realizacja Strategii może powodować miejscowo lub chwilowo wpływ na krajobraz. Wpływ taki wiązać się może z powstaniem terenów inwestycyjnych, powstaniem nowych ciągów komunikacyjnych lub zmian w przestrzeni spowodowanych realizacją przedsięwzięć inwestycyjnych, np. poprzez powstanie placów budowy. Realizacja ww. zadań musi być jednak spójna z planami zagospodarowania przestrzennego. Ze względu na wysokie walory krajobrazowe należy unikać realizacji przedsięwzięć, które mogą znacząco oddziaływać na jakość krajobrazu, które spowodują znaczące przekształcenie krajobrazu lub zmianę funkcji przestrzeni. Zadania, takie jak tworzenie stref inwestycyjnych lub rozwój funkcji turystycznych powinny być realizowane na obszarach o ustalonym przeznaczeniu przez plany zagospodarowania przestrzennego.

Klimat

Realizacja Strategii nie wpływać będzie w zauważalny sposób negatywnie na zmiany klimatu. Do zadań, które mogą pogłębiać pojawiające się zagrożenia, będące pochodnymi zmian klimatu, takie jak ekstremalne zjawiska pogodowe (nawalne deszcze, powodzie, podtopienia, osunięcia ziemi, fale upałów, susze, huragany, osuwiska itp.) należą te związane z budową infrastruktury technicznej oraz powstawaniem nowych obiektów budowlanych.

Działania przeciwdziałające zmianom klimatu, w kontekście zadań mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko:

- Należy minimalizować podatność na ryzyko związane ze zmianami klimatu, m.in. uwzględniając ten aspekt na etapie planowania inwestycji.
- Ważne jest, aby działania służące ochronie przeciwpowodziowej w pierwszej kolejności wykorzystywały najmniej inwazyjne dla środowiska przyrodniczego rozwiązania, w szczególności nietechniczne metody ochrony przeciwpowodziowej.
- Z punktu widzenia ochrony siedlisk najistotniejsze są działania związane z utrzymaniem obszarów wodno-błotnych i ich odtwarzaniem wszędzie tam, gdzie jest to możliwe. Jednocześnie istotne będą działania sprzyjające prowadzeniu zrównoważonej gospodarki leśnej w warunkach zmian klimatu.
- Wsparciem może być stosowanie skutecznych systemów planowania przestrzennego zapewniającego właściwe i zrównoważone wykorzystanie terenów, z uwzględnieniem narzędzi informatycznych.

6. Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko

Ze względu na prognozowany lokalny charakter oddziaływań, koncentrację działań w przestrzeni zurbanizowanej MOF GW, nie przewiduje się oddziaływań transgranicznych.

7. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko

Ze względu na dość ogólny charakter opisanych w Strategii ZIT MOF GW działań trudno wskazać jakie będzie ich ostatecznie oddziaływanie na środowisko. Każde z przedstawionych działań i ujętych w ich ramach zadań może wymagać osobnej ekspertyzy oddziaływania na środowisko, prowadzonej już w ramach procesu inwestycyjnego. Poszczególne zadania powinny uwzględniać aspekty środowiskowe, w szczególności zasady kompensacji przyrodniczej, czyli uwzględniać podjęcie działań prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej. Inwestycje powinny kierować się zasadami wyboru najlepszych dostępnych technik, czyli wyboru najbardziej efektywnych i zaawansowanych poziomów rozwoju technologii i metod prowadzenia danej działalności. Aspekt środowiskowy poszczególnych działań powinien uwzględniać zasady ochrony środowiska polegające na racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom oraz przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego.

Mając na uwadze, że wpływ na środowisko wynikać może z realizacji procesów inwestycyjnych związanych z budową nowej infrastruktury lub modernizacją istniejącej, jak również późniejsze funkcjonowanie tej infrastruktury, wśród rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko wskazać można na:

- Właściwą lokalizację działań np. na obszarach pozbawionych szczególnych walorów przyrodniczych, unikanie lokalizacji wymagających znacznych zmian ukształtowania terenu oraz wywołujących konflikty przestrzenne, w tym degradację krajobrazu lub utratę produktywności gleb wyższych klas bonitacyjnych, zachowanie śródpolnych ekosystemów jako lokalnych centrów różnorodności biologicznej.
- Właściwą lokalizację i konstrukcję infrastruktury komunikacyjnej/dojazdowej (przy uwzględnieniu aspektów środowiskowych).
- Stosowanie innych metod ograniczania negatywnych wpływów powstałej infrastruktury na różnorodność biologiczną (tworzenie stanowisk i siedlisk zastępczych, ogrodzenia ochronne, nasadzenia zieleni, ograniczenia prędkości, odstraszenie zwierząt).
- W przypadku prac modernizacyjnych i remontowych przeprowadzenie inwentaryzacji pod kątem występowania chronionych gatunków zwierząt, roślin i grzybów.
- Dostosowanie terminów prowadzenia prac budowlanych do terminów migracji, rozrodu i wychowu młodych poszczególnych grup zwierząt.
- Stosowanie wysokiej jakości rozwiązań architektonicznych.
- Odpowiednią organizację zaplecza budowy na etapie realizacji inwestycji, w celu zapobiegania przedostawaniu się zanieczyszczeń do środowiska gruntowo-wodnego.
- W stosunku do działań związanych z ochroną wód i atmosfery stosowanie nowoczesnych rozwiązań, najlepszych dostępnych technik, które ograniczać będą negatywne oddziaływania działalności gospodarczej.
- Rozpoznanie archeologiczne obszaru inwestycji.

- Dostosowanie intensywności i sposobów wykorzystania obiektów do charakteru obiektu i jego przepustowości.

8. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie

Strategia ZIT MOF GW jest dokumentem, który opiera się na przedsięwzięciach zintegrowanych, dających wspólne efekty. Działania ujęte są w różnych obszarach tematycznych, docelowo zakładają rozwój społeczno-gospodarczy MOF GW przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Strategia, pomimo tego, iż opiera się na przedsięwzięciach projektowych, jest dokumentem o dużym stopniu ogólności, tj. nie wskazuje szczegółowych rozwiązań.

Analizując zapisy Strategii odnoszące się do skali i lokalizacji należy zwrócić uwagę, że część z nich może być realizowana na obszarach chronionych lub w ich sąsiedztwie. Dotyczy to obszarów chronionego krajobrazu.

Z dużym prawdopodobieństwem do działań, które mogą kolidować z obszarami chronionymi należy zaliczyć kwestie rozwoju aktywności gospodarczej oraz funkcji turystycznej. Ich wpływ na obszary chronione dot. głównie kwestii jakości krajobrazu. Trudno w tym przypadku wskazać rozwiązania alternatywne, gdyż lokalizacja możliwych terenów inwestycyjnych wydaje się być optymalna zarówno pod względem ekonomicznym (bliskość węzłów dróg ekspresowych, dróg krajowych), jak też ekologicznym (spójność już z zagospodarowanymi przestrzeniami).

W przypadku inwestycji komunikacyjnych (drogi rowerowe), można przewidzieć, że ich realizacja z dużym prawdopodobieństwem będzie się odbywać na obszarach wiejskich. W takim przypadku w trakcie inwestycji może dochodzić do chwilowego negatywnego oddziaływania na środowisko. Skala tego oddziaływania może być różna, trudno ją przewidzieć ze względu na brak szczegółów realizacji inwestycji. Należy przewidzieć, że każda z tych inwestycji wymagać będzie odrębnych analiz dot. oddziaływania na środowisko. W przypadku tej grupy przedsięwzięć co do zasady również nie jest możliwe wskazanie rozwiązań alternatywnych. Wybrane obszary wymagają uzupełnienia i rozwinięcia infrastruktury. W projekcie Strategii nie wskazano w jaki sposób realizowane będą te inwestycje.

Podsumowując, należy stwierdzić, że propozycje działań ujęte w dokumencie wydają się być optymalnymi rozwiązaniami, mając na uwadze stopień szczegółowości przedstawionej w Strategii ZIT MOF GW interwencji. Rozwiązania alternatywne można rozważyć w przypadku uszczegóławiania realizacji poszczególnych zadań, np. co do sposobu prowadzenia prac budowlanych, lokalizacji zadania, wyboru technologii.

9. Streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym

Prognoza oddziaływania na środowisko jest dokumentem opisującym wpływ projektowanego dokumentu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2021-2027 (Strategia ZIT MOF GW) na środowisko. Oceniany pod kątem oddziaływań na środowisko dokument jest strategią terytorialną w rozumieniu art. 29 rozporządzenia ogólnego oraz zapisów Umowy Partnerstwa na lata 2021-2030. Projektowany jest zatem dla obszaru cechującego się wzajemnymi wspólnymi uwarunkowaniami i celami rozwoju. Obszar ten swoim zasięgiem obejmuje 10 gmin: Miasto Gorzów Wielkopolski oraz Gminy: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawę, Lubiszyn, Santok, Skwierzynę, Strzelce Krajeńskie, Witnicę oraz Kostrzyn nad Odrą w roli członka wspierającego.

Celem prognozy jest ustalenie czy zapisy projektowanej Strategii ZIT MOF GW nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego.

Strategia ZIT MOF GW obejmuje zestaw celów strategicznych, podporządkowane im wiązki projektów zintegrowanych. Analizując oddziaływania na środowisko dokonano szczegółowego przeglądu projektów. Należy przy tym podkreślić, że przedmiotowa Strategia co do zasady jest dokumentem ogólnym, gdyż na tym etapie znane są tylko ogólne założenia poszczególnych projektów. Zasadniczo znana jest lokalizacja oraz typ przedsięwzięcia. Umożliwia to wstępną ocenę oddziaływań na środowisko.

W prognozie przedstawiono aktualny stan środowiska oraz oceniono wpływ projektowanych działań na środowisko. Należy zwrócić uwagę przy tym, iż oceniano zarówno oddziaływania negatywne, jak też pozytywne. Stan środowiska na terenie MOF GW jest ogólnie dobry, choć należy zauważyć występowanie presji i problemów. Dotyczą one między innymi jakości powietrza atmosferycznego, hałasu, jak też zagrożeń wynikających ze zmian klimatu. Rozwój gospodarczy i osadniczy może kolidować ponadto z funkcją przyrodniczą. Zdefiniowanym problemem jest także zła jakość wód powierzchniowych.

W odniesieniu do wymiaru środowiskowego należy zwrócić szczególną uwagę na kluczowe problemy i wyzwania dla MOF GW, które są związane z ochroną środowiska i polityką klimatyczną:

- W wymiarze środowiskowym oczekiwana jest dalsza ewolucja w kierunku rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, przystosowanej do zmian i kryzysu klimatycznego.
- Jakość środowiska może stanowić atut rozwojowy MOF GW. Niemniej Jednocześnie widoczny jest brak przygotowania na zmiany klimatyczne (susze, nawalne deszcze). Zagrożenie powodziowe w obrębie MOF GW występujące na terenach zalewowych zlokalizowanych wzdłuż Warty, Noteci i Odry. Problem ten dotyczy wybranych gmin znajdujących się w zasięgu strefy oddziaływania rzeki. Problem jest przy tym dostęp do zasobów wodnych, co związane jest z hydrologiczną suszą. Rzeki latem mają bardzo obniżony poziom. Wody gruntowe obniżają się, co ma wpływ na tereny zieleni. Występują choroby drzew niszczące lasy przede wszystkim iglaste, co skutkuje ich wycinką.
- Na obszarze MOF GW wciąż występują problemy związane z ochroną środowiska. Zaliczyć do nich należy: kwestie jakości powietrza, pomimo poprawy części jego parametrów, gospodarkę odpadami, hałas, gospodarkę wodno-kanalizacyjną. Dla części gmin problemem nadal jest niski

poziom skanalizowania, który występuje między innymi na obszarach wiejskich, charakteryzujących się przy tym rozproszeniem osadniczym.

- Na terenie MOF GW notuje się niski odsetek powierzchni objętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Brak takich planów powoduje, że często dochodzi do konfliktów społecznych, np. dot. przeznaczenia nieruchomości rolnych pod zabudowę mieszkaniową. Występują konflikty związane z określeniem przeznaczenia terenów na stykach gmin (konflikt funkcji terenów np. sąsiedztwo terenów przemysłowych z mieszkaniowymi, zabudowa na terenach zalewowych).

W projektowanym dokumencie Strategii MOF ZIT GW szczególny wymiar problemów środowiskowych związany jest z przystosowaniem się do zmian klimatu, transformacją energetyczną, ochroną i zachowaniem przyrody, różnorodności biologicznej, zielonej infrastruktury, przeciwdziałaniem zanieczyszczeniom oraz zrównoważoną mobilnością miejską. Realizacja założeń Strategii MOF ZIT GW w zdecydowanej przewadze sprzyjać będzie poprawie stanu środowiska.

Próbując dokonać analizy oddziaływania negatywnego skutków realizacji dokumentu na środowisko, przeanalizowano jego zapisy w odniesieniu do Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839). Rozporządzenie to wskazuje kategorie przedsięwzięć, które mogą zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Uwarunkowane jest to między innymi typem przedsięwzięcia oraz jego skalą, jak lokalizacją względem obszarów wrażliwych i cennych przyrodniczo, np. obszarów Natura 2000.

Analiza wykazała, iż ujęte w projekcie Strategii ZIT MOF GW przedsięwzięcia charakteryzować się będą różnym rodzajem oddziaływań oraz różną skalą oddziaływań. W Strategii ZIT MOF GW ujęte są zarówno działania, które mogą potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko oraz takie, których skala oddziaływań jest nieduża i tym samym nie można ich zaliczyć do takich, które są ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. W Strategii ujęte są również liczne działania, których oddziaływanie może mieć charakter pozytywny.

Znaczące oddziaływania na środowisko wiążą przede wszystkim z procesem inwestycyjnym. Największą skalą działań inwestycyjnych charakteryzować się będzie przygotowanie terenów inwestycyjnych (ich uzbrojenie) na terenie Gorzowa Wielkopolskiego. Drugą kategorię negatywnych oddziaływań stanowić będą procesy związane z budową i modernizacją infrastruktury rowerowej. Zakłada się bowiem tworzenie sieci dróg rowerowych pokrytych nawierzchnią twardą, co może generować wpływ, głównie jednak na etapie inwestycji. Ostatecznie skutkiem tych działań będzie rozwój komunikacji rowerowej, co sprzyjać będzie ochronie środowiska poprzez rozwój niskoemisyjnej komunikacji.

W zakresie negatywnych oddziaływań warto zwrócić uwagę na skutki zrealizowanych działań w wymiarze turystycznym. Zakłada się bowiem aktywizację i rozwój funkcji turystycznej, co może przy niesprzyjających okolicznościach generować wpływ na przyrodę. Ważne jest zatem stosowanie odpowiednich rozwiązań zabezpieczających przyrodę i siedliska zwierząt, roślin i grzybów.

Pozostałe przedsięwzięcia zasadniczo nie będą generować większego negatywnego wpływu na środowisko. Są to bądź przedsięwzięcia miękkie lub o małej skali inwestycji, np. remonty obiektów publicznych.

Realizacja Strategii ZIT MOF GW przyczyni się do ochrony środowiska. W Strategii ZIT MOF GW przewidziano do realizacji działania z zakresu poprawy efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej, działania związane z poprawą jakości terenów zieleni na terenie MOF GW w celu zachowania bioróżnorodności obszaru, czy też inwestycje wpisujące się w koncepcję zrównoważonej mobilności.

Strategia ZIT MOF GW jest mocna powiązana tematycznie z celami polityk nadrzędnymi poziomu regionalnego i unijnego, realizując przy tym ustanowione na tych szczeblach zasady zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

Mając na względzie fakt, iż dokument Strategii ZIT MOF GW jest na tym etapie bardzo ogólnym planem trudno przedstawić jakie działania podjąć aby ograniczyć negatywny wpływ na środowisko. Te kwestie muszą być zasadniczo rozstrzygnięte na etapie pozwoleń środowiskowych przed realizacją inwestycji. Niemniej może wskazać pewne ogólne sformułowania odnoszące się do zasad projektowania przedsięwzięć, między innymi takich jak: dobór właściwej lokalizacji, wybór metod ograniczania negatywnych wpływów powstałej infrastruktury na różnorodność biologiczną (np. gniazda ptaków, siedliska nietoperzy, etc.), prowadzenie inwentaryzacji przyrodniczych, odpowiednie zabezpieczenie terenów budowy, stosowanie zasad BHP.

Należy stwierdzić, że propozycje działań ujęte w dokumencie wydają się być optymalnymi rozwiązaniami, mając na uwadze stopień szczegółowości przedstawionej w Strategii ZIT MOF GW interwencji. Rozwiązania alternatywne można rozważyć w przypadku uszczegóławiania realizacji poszczególnych zadań, np. co do sposobu prowadzenia prac budowlanych, lokalizacji zadania, wyboru technologii.

Ogólna ocena zakresu działań przewidzianych do realizacji w Strategii ZIT MOF GW jest pozytywna z perspektywy korzyści dla środowiska. Realizacja założeń Strategia ZIT MOF GW oznacza faktycznie wykorzystanie szans na przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego, także w odniesieniu do wymiaru środowiskowego. Strategia jest narzędziem koniecznym do tego, aby samorządy MOF GW mogły sięgać po fundusze zewnętrzne, co związane jest m. in. z założeniami polityki rozwoju regionalnego, zdefiniowanymi na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym. Brak realizacji założeń Strategii MOF GW skutkować będzie brakiem możliwości realizacji interwencji na rzecz wzmocnienia potencjału gospodarczego, społecznego oraz środowiskowego.

Strategia ZIT MOF GW wdrażana będzie przez wszystkie samorządy wchodzące w skład MOF GW. System zarządzania i monitoringu opierać będzie się na Wydziale Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i Programowania Strategicznego (ZIP) Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego.

Proponuje się, aby monitoring skutków realizacji postanowień Strategii MOF GW na środowisko polegał na analizie i ocenie stanu poszczególnych komponentów środowiska w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych w ramach państwowego monitoringu środowiska oraz w przypadku zadań, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko w ramach indywidualnych zamówień. Wyniki pomiarów muszą odnosić się do obszaru objętego Strategią. Proponuje się, aby monitoring skutków realizacji postanowień Programu na środowisko prowadzony był w cyklu rocznym, podobnie jak to przyjęto przy monitoringu całości Strategii ZIT MOF GW.

10. Literatura i materiały źródłowe

Agenda XXI – Globalny Program Działania na XXI wiek

Centralny rejestru form ochrony przyrody

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce, Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2017 Rok

Gminy program opieki nad zabytkami Gminy Skwierzyna na lata 2020-2023

<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

<http://ine.eko.org.pl/> (Instytut na Rzecz Ekorozwoju)

<http://mapa.korytarze.pl/>

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl

<https://poznan.wody.gov.pl/nasze-dzialania/mapy-jednolitych-czesci-wod/111-menu/1030-foldery-jcwp>

Jerzy Kondracki, „Geografia regionalna Polski”, Warszawa, Wyd. Naukowe PWN, 1998.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Warszawa, 2019

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Plan gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2020-2026

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, 2016

Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego

Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej, Warszawa, 2019 rok

Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Gorzowskiego na lata 2021 – 2024

Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa lubuskiego w roku 2021

Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 25 września 2015 r. pod nazwą „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030”

Roczna Ocena Jakości Powietrza w Województwie Lubuskim, Raport za 2022 rok

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy

Stan środowiska w województwie lubuskim, Raport 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do Roku 2020

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Strzelce Krajeńskie

Światowa Komisja ds. Środowiska i Rozwoju

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2023 poz. 1336)

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2023 poz. 1094)

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne (Dz.U. 2023 poz. 1478)

11. Spis rysunków i tabel

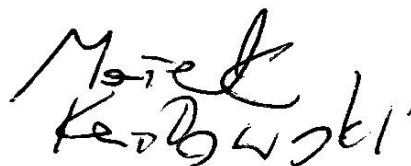
Mapa 1. Podział administracyjny MOF GW.....	22
Mapa 2. Wody powierzchniowe na terenie MOF GW	25
Mapa 3. Gminy MOF GW zagrożone występowaniem powodzi.....	30
Mapa 4. Odsetek mieszkańców korzystających z kanalizacji w MOF GW w 2021 roku.....	33
Mapa 5. Gospodarka odpadami na obszarze MOF GW	42
Mapa 6. Korytarze ekologiczne na obszarze MOF GW	44
Mapa 7. Obszary chronione na terenie MOF GW	45
Rysunek 1. mapa akustyczna Gorzowa Wielkopolskiego – drogi, wskaźnik LWDN	36
Rysunek 2. mapa akustyczna Gorzowa Wielkopolskiego – tramwaj, wskaźnik LWDN.....	36
Rysunek 3. mapa akustyczna Gorzowa Wielkopolskiego – przemysł, wskaźnik LWDN.....	37
Rysunek 4. Zasięg przestrzenny map akustycznych na tle konturów województwa lubuskiego.....	38
Rysunek 5. Lokalizacja stacji bazowych telefonii komórkowej, stacji radiowych oraz stacji sieci radiokomunikacji ruchomej lądowej na obszarze województwa lubuskiego wg wykazów pozwoleń Urzędu Komunikacji Elektronicznej (stan na luty 2018 r.) (źródło: GIOŚ/PMŚ)	40
Tabela 1. Zestawienie celów strategicznych Strategii ZIT MOF GW z przypisanymi do nich priorytetami i działaniami.....	10
Tabela 2. Lista projektów ujętych w Strategii ZIT MOF GW	14
Tabela 3. Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie MOF GW	31
Tabela 4. Wybrane wyniki jakości powietrza dla strefy Gorzów Wielkopolski oraz strefy lubuskiej....	34
Tabela 6. Lista obszarów chronionych MOF GW	45
Tabela 7. Ocena wpływu na środowisko kierunków działań Strategii MOF ZIT GW	64
Tabela 8. Analiza działań mogących oddziaływać na środowisko w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali	71
Tabela 9. Cele PEP 2030	89
Tabela 10. Opis oddziaływań na środowisko w odniesieniu do poszczególnych przedsięwzięć zintegrowanych	92

**OŚWIADCZENIE AUTORA PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO O SPEŁNIENIU
WYMAGAŃ, KTÓRYCH MOWA W ART. 74A UST.2 USTAWY OOŚ**

Oświadczam, iż jako Autor prognozy oddziaływania na środowisko dokumentu pod nazwą „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2021-2027”, spełniam wymagania, o których mowa w art. 74a ust.2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2023 poz. 1094 z późn. zm.), tj. posiadam ukończone w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym jednolite studia magisterskie o kierunku ochrony środowiska. Ponadto jestem autorem minimum 5 prognoz oddziaływania na środowisko dla dokumentów strategicznych. Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

podpis Autora prognozy

Marek Karłowski

Handwritten signature of Marek Karłowski in black ink, written in a cursive style.